

362.29386

๙๘๕'๘

๕.๒

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด
ในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

สุวิทย์ ดวงเวียง

๒๒ ต.ค. ๒๕๓๙

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม ๒๕๓๘

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒.๔๘๔๖

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด
ในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

สุวิทย์ ดวงเรียง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2538

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในระยะพักฟื้นในประเวศ ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปี 2538 ที่มีคะแนนการปรับตัวต่ำกว่า เบอร์เชินโทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 16 คน กลุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับข้อสนเทศเกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัว เครื่องมือที่ใช้วัดการปรับตัวกับครอบครัวคือ แบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการของ วิลคอกซัน (Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test) และแมนวิทนี (The Mann-Whitney U Test)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับกิจกรรมกลุ่ม มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับข้อสนเทศ มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับกิจกรรมกลุ่ม มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นกว่าผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับข้อสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE EFFECT OF GROUP WORK ON ADJUSTMENT TO FAMILY OF
DRUG ADDICTS IN REHABILITATION PHAVET
LADKRABUNG BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

SUWIT DOUNG WEING

Presented In partial fulfilment of Requirements for the Master
of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

November 1995

The purpose of this experimental research was to study the effects of Group Work on adjustment to family of drug addicts in Rehabilitation Phavet Ladkrabung Bangkok in the academic year 1995. The subjects were sixteen clients whose family adjustment score were lower than the percentile rank of 50. They were randomly divided into an experimental group and a control group, each group consisted of 8 students. The experimental group was exposed to group work, while the control group was given the family adjustment information. The family adjustment questionnaire was used in collecting the data. Wilcoxon Matched - pairs Signed Rank Test and Mann-Whitney U test were used to analyze the data.

The results were as follow :

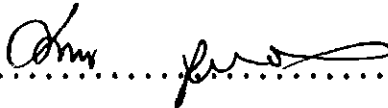
1. The difference of the family adjusment of Drug Addicts exposed to group work before and after being exposed by the group work was statistically significant at .01 level.

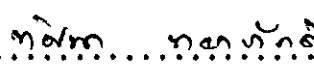
2. The diffrence of the family adjusment of the drug addicts given the family adjustment information before and after being given the family adjustment information was statistically significant at .01 level.

3. It was found that the difference of family adjustment of drug addicts exposed to the group work and the drug addicts given the family adjusment information was statistically significant at .05 level.

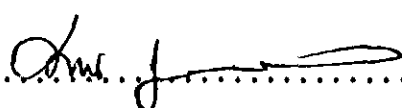
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาแนะแนว
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

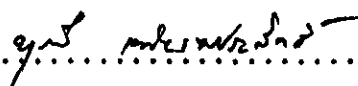
..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ทัศนาก่อนทอง)

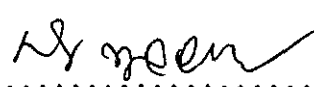
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ทัศนาก่อนทอง)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยุวดี เทียรชประสิทธิ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ ๒๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะความกรุณาและความปรารถนาดีของ รศ.ดร.คมเพชร จันทรศุกถ ผู้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น แนวทางการแก้ไข ปัญหา และ อาจารย์ทัศน ทอณิกดิ์ ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำและแนะวิธีการทางสถิติด้วยความเมตตา มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.กมลรัตน์ กรีกทอง ผู้ให้ความห่วงใยและให้คำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยร่วมกับ อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ และอาจารย์พรณิศา วาณิชยการ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแพรวพิมพ์ ประโชนเทพ หัวหน้าสถานพักฟื้นผู้ติดยาเสพติด ประเวศ กรุงเทพมหานคร ตลอดจนสมาชิก และเจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นผู้ติดยาเสพติดประเวศ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ ปิตา มารดา พี่ ๆ น้อง ๆ ที่ให้กำลังใจ ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาค้นคว้า

ขอกราบขอบพระคุณเพื่อนร่วมงานทุกคน พี่ ๆ และน้อง ๆ ที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุน การวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณนิยม ทวีพย์เจริญ ที่กรุณาพิมพ์ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนสมบูรณ์

สุวิทย์ ดวงเวียง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา	4
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตในการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	9
การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	20
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในครอบครัว	22
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวกับครอบครัว	31
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	35
แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	36
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	36
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	42
วิธีดำเนินการทดลอง	43
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	44

4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	47
	สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	47
	ผลการศึกษาค้นคว้า	47
5	บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	51
	จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	51
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	51
	ขอบเขตในการศึกษา	52
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	52
	วิธีดำเนินการทดลอง	52
	การวิเคราะห์ข้อมูล	53
	อภิปรายผล	54
	ข้อเสนอแนะ	57
	บรรณานุกรม	59
	ภาคผนวก	66
	ภาคผนวก ก	67
	ภาคผนวก ข	90
	ประวัติย่อของผู้วิจัย	160

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group	
	Pretest - Posttest Design	42
2	แสดงการเปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น	
	ในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	48
3	แสดงการเปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น	
	ในกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการได้รับข้อเสนอแนะ	49
4	แสดงการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด	
	ระยะพักฟื้นก่อนและหลังการทดลองของสมาชิกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ..	50
5	แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว	86
6	แสดงวิธีการวิเคราะห์คะแนนการปรับตัวกับครอบครัว ของผู้ติดยาเสพติด	
	ในกลุ่มทดลอง กิจกรรมกลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง	87
7	แสดงวิธีการวิเคราะห์คะแนนการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด	
	ในกลุ่มควบคุม การได้รับข้อเสนอแนะ ก่อนและหลังการทดลอง	88
8	แสดงวิธีการวิเคราะห์คะแนนการปรับตัวกับครอบครัว ของผู้ติดยาเสพติด	
	ในกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มกับกลุ่มที่ได้ข้อเสนอแนะ ก่อนและหลัง	
	การทดลอง	89

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมทุกวันนี้เต็มไปด้วยปัญหาข้อขัดแย้งและความยุ่งยากต่าง ๆ ซึ่งมีสาเหตุจากความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาการสมัยใหม่ และอื่น ๆ บุคคลจึงต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าและความสับสนวุ่นวาย ทั้งนี้เพื่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมให้เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งบุคคลไม่สามารถตอบสนองทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนเองต้องการได้ด้วยเหตุนี้ความรู้สึกขัดแย้งย่อมทำให้เกิดความไม่สบายใจ ตัดสินใจแก้ปัญหาไม่ถูก เกิดความเครียดความกดดันทางอารมณ์ ความคับข้องใจ ความวิตกกังวล และมีความทุกข์ ปัญหาความยุ่งยากย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ผู้ที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพราะการปรับตัวดีนั้นจะช่วยทำให้สามารถดำเนินชีวิตไปสู่จุดหมายปลายทางที่ตั้งใจ สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคนานาประการที่เกิดขึ้นได้ การปรับตัวจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากของชีวิต ดังที่ กันยา สุวรรณแสง (2533 : 53 - 60) กล่าวว่า เคล็ดลับของความสบายของมนุษย์อยู่ที่ "ความสามารถในการปรับตัว" ถ้าใครปรับตัวไม่ได้ก็จะปราศจากความสุขมีแต่ความทุกข์ ไม่มีใครอยากสมาคมด้วย ภายหลังอาจเป็นโรคจิตได้ ใครปรับตัวได้เก่งก็จะมีความรู้สึกว่าโลกนี้เป็นของเรา และจุดหมายของการปรับตัวก็คือ ความสุขของตัวเอง

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมหน่วยแรกของมนุษย์ การปรับตัวของบุคคลในครอบครัวจึงต้องดำเนินไปตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเสียชีวิต นอกจากนี้บุคคลยังต้องมีการปรับตัวในสภาพแวดล้อมและสังคมอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากบุคคลแต่ละคนมีสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน จึงมีผลทำให้การปรับตัวของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน มีบุคคลหลายคนที่ปรับตัวในทางที่ผิด ๆ เช่น

หนีออกจากบ้าน แยกตัวออกจากครอบครัว คบเพื่อนไม่ดี บางพวกก็พึ่งพาสุรา กัญชา และ ยาเสพติด มากมาย สำหรับปัญหาเรื่องการติดยาเสพติดนั้นนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก จาก การศึกษาของ วิวัฒน์ โรจนพิทยากร (2531 : 2 - 4) ได้กล่าวว่า ผู้ที่ติดยาเสพติดใน ปัจจุบันได้คาดประมาณว่ามีจำนวนผู้ติดยาเสพติดถึง 700,000 คน ซึ่งกองกำกับการสวัสดิการเด็ก และเยาวชนได้รวบรวมไว้ว่าสาเหตุเกี่ยวกับด้านครอบครัวและผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ เช่น การแตกแยกหรือหย่าร้างในครอบครัว การไม่เอาใจใส่และทอดทิ้งเด็ก ล้มเหลวอบายมุขต่าง ๆ เช่น การพนันปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว ปัญหาลูกมาก นิสัยใจคอของพ่อแม่ไม่เหมาะสม จึงทำให้มีผู้พึ่งยาเสพติด นอกจากนี้ อรุณ เขาวนาคัย (2530 : 4 - 5) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาเด็ก 33 ราย พบว่า 99 % จากผู้ติดยาเสพติดรักษาหายแล้วจะกลับมารักษาที่ โรงพยาบาลอีก 90 % มาจากครอบครัวแตกแยก 45 % มีบุคลิกภาพที่ต้องพึ่งผู้อื่น 27 % เป็น ประเภทประสาทหวาดกลัวกังวลอย่างแรง 27 % มีบุคลิกภาพประเภทอันธพาล จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากครอบครัว บางครั้งบุคคลไม่อาจจะแก้ไขปัญหา แต่สามารถปรับจิตใจให้ ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้บุคคลมีการปรับตัวในครอบครัว โดยการช่วยให้เขาพัฒนาความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในครอบครัวและแสดง พฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว อีกทั้งยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นใน ครอบครัว เพื่อชีวิตที่เป็นสุขและมีความสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ได้ดีต่อไป นอกจากนี้ ลาซารัส (Lazarus, 1969 : 19 - 21) กล่าวว่า มนุษย์ต้องปรับตัวและพฤติกรรม ของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการภายในของตนเอง และสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัญหา ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จึงเป็นผลมาจากการปรับตัวไม่ดีของบุคคล ซึ่งทำให้เกิดปัญหาทางจิตใจ

ผู้วิจัยเป็นพยาบาลในโรงพยาบาลราชวิถี ได้มีโอกาสพบเห็นคนไข้หลาย ๆ ประเภท รวมทั้งคนไข้ที่ติดยาเสพติดด้วย และได้มีโอกาสไปเยี่ยมชม สถานพักฟื้นของผู้ติดยาเสพติดประเวศ ขอยอ่อนนุช ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดมีความคิดว่าบุคคลเหล่านี้จะได้รับความ ช่วยเหลือหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้สามารถเลิกติดยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด จึงได้สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ในสถานพักฟื้น ซึ่งประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา เพื่อทราบสาเหตุ ของการติดยาเสพติด ได้รับคำตอบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก เข้ากับพ่อแม่เลี้ยงแม่เลี้ยงไม่ได้ บิดามารดาทะเลาะวิวาทกัน สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ครอบครัวมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งการปรับตัวไม่ได้กับบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าปัญหาของผู้ติดยาเสพติดนั้นมาจากด้านครอบครัวจริง ๆ ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักพิงที่เสกยาแล้วและได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพี่เลี้ยงของผู้ติดยาเสพติดจำนวน 3 ราย พบว่า ปัญหาจากครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ทางครอบครัวยังมีความรู้สึกฝังแน่นว่าผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถเลิกจากยาได้เด็ดขาด ซึ่งมีผลทำให้ผู้ติดยาไม่อยากกลับไปอยู่บ้านกับบิดามารดา นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักพิงทั้ง 37 คน พบว่า ปัญหาที่สำคัญส่วนใหญ่คือ ความไม่เข้าใจกันระหว่างพ่อแม่กับผู้ติดยาเสพติด พ่อแม่ก็คิดว่าทำไมไม่ยอมเลิกยาเสพติดเสียที ได้แต่ดู ไม่ยอมรับฟังเหตุผลของผู้ติดยาเสพติดว่าต้องใช้เวลาผู้ติดยาเสพติดบ้าง และการเลิกยาเสพติดต้องใช้ความอดทนทั้งกำลังใจกำลังใจและการยอมรับจากครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ติดยาเสพติดที่ต้องการ ผู้วิจัยยังได้ออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม จากผู้ติดยาทั้งหมด 37 คน จากคำถามปลายเปิด สถานภาพครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด พบว่า ผู้ติดยาเสพติดมีสถานะครอบครัวหย่าร้าง แยกกันอยู่ บิดามารดาเสียชีวิต อยู่กับพ่อแม่เลี้ยง แม่เลี้ยง เป็นส่วนใหญ่ คำถามรายได้เศรษฐกิจครอบครัวมีรายได้น้อย ประมาณ 3,000 - 6,000 บาทต่อเดือน คำถามสัมพันธภาพในครอบครัว จะพบว่าส่วนใหญ่ผู้ติดยาเสพติดจะบอกว่าต่างคนต่างอยู่ รู้สึกเฉย ๆ เข้ากับพี่น้องพ่อแม่ไม่ได้ และคำถามปลายเปิดมีความรู้สึกร้อยอย่างไรต่อครอบครัวและสังคม จะพบว่าผู้ติดยาเสพติดไม่อยากจะเข้าสังคม ครอบครัว เพราะไม่มีใครเข้าใจ ยอมรับ และผู้ติดยาเสพติดยังขาดความมั่นใจ ไม่กล้าเผชิญกับบุคคลในสังคม มีความหวาดระแวงตลอดเวลา บิดามารดาขาดความมั่นใจในตัวบุตร ยังมีความเชื่อว่าบุตรของตนเองจะรักษาไม่หาย และยังคงใช้ยาเสพติดอยู่ จึงทำให้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ เพราะเมื่อผู้ติดยาเสพติดออกจากสถานพักพิงไปแล้วก็ต้องกลับไปยังครอบครัวของตนเอง ถ้ากลับไปแล้วปรับตัวได้ยอมจะทำให้เขามีโอกาสเลิกยาเสพติดอย่างแน่นอน แต่ถ้ากลับไปแล้วยังมีปัญหาคือครอบครัวอีกก็จะผลักดันให้กลับไปติดยาเสพติดอีกได้

การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดที่มีปัญหาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องการปรับตัวนั้น น่าจะมีวิธีการช่วยเหลือมีหลายวิธี เช่น การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ครอบครัวมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งการปรับตัว ไม่ได้กับบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าปัญหาของผู้ติดยาเสพติดนั้นมาจากด้านครอบครัวจริง ๆ ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักพิงที่เลิกยาแล้วและได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพี่เลี้ยงของผู้ติดยาเสพติดจำนวน 3 ราย พบว่า ปัญหาจากครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ทางครอบครัวยังมีความรู้สึกฝังแน่นว่าผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถเลิกจากยาได้เด็ดขาด ซึ่งมีผลทำให้ผู้ติดยาไม่อยากกลับไปอยู่บ้านกับบิดามารดา นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักพิงทั้ง 37 คน พบว่า ปัญหาที่สำคัญส่วนใหญ่คือ ความไม่เข้าใจกันระหว่างพ่อแม่กับผู้ติดยาเสพติด พ่อแม่ก็คิดว่าทำไมไม่ยอมเลิกยาเสพติดเสียที ได้แต่ดู ไม่ยอมรับฟังเหตุผลของผู้ติดยาเสพติดว่าต้องให้ระยะเวลาผู้ติดยาเสพติดบ้าง และการเลิกยาเสพติดต้องใช้ความอดทนทั้งกำลังใจกายกำลังใจและการยอมรับจากครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ติดยาเสพติดที่ต้องการ ผู้วิจัยยังได้ออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม จากผู้ติดยาทั้งหมด 37 คน จากคำถามปลายเปิด สถานภาพครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด พบว่า ผู้ติดยาเสพติดมีสถานะครอบครัวหย่าร้าง แยกกันอยู่ บิดามารดาเสียชีวิต อยู่กับพ่อแม่เลี้ยง แม่เลี้ยง เป็นส่วนใหญ่ คำถามรายได้เศรษฐกิจครอบครัวมีรายได้น้อย ประมาณ 3,000 - 6,000 บาทต่อเดือน คำถามสัมพันธภาพในครอบครัว จะพบว่าส่วนใหญ่ผู้ติดยาเสพติดจะบอกว่าต่างคนต่างอยู่ รู้สึกเฉย ๆ เข้ากับพี่น้องพ่อแม่ไม่ได้ และคำถามปลายเปิดมีความรู้สึกอย่างไรต่อครอบครัวและสังคม จะพบว่าผู้ติดยาเสพติดไม่อยากจะไปสังคม ครอบครัว เพราะไม่มีใครเข้าใจ ยอมรับ และผู้ติดยาเสพติดยังขาดความมั่นใจ ไม่กล้าเผชิญกับบุคคลในสังคม มีความหวาดระแวงตลอดเวลา บิดามารดาขาดความมั่นใจในตัวบุตร ยังมีความเชื่อว่าบุตรของตนเองจะรักษาไม่หาย และยังคงใช้ยาเสพติดอยู่ จึงทำให้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะได้ช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ เพราะเมื่อผู้ติดยาเสพติดออกจากสถานพักพิงไปแล้วก็ต้องกลับไปยังครอบครัวของตนเอง ถ้ากลับไปแล้วปรับตัวได้ย่อมจะทำให้เขามีโอกาสเลิกยาเสพติดอย่างแน่นอน แต่ถ้ากลับไปแล้วยังมีปัญหาครอบครัวอีกก็จะผลักดันให้กลับไปติดยาเสพติดอีกได้

การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดที่มีปัญหาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องการปรับตัวนั้น น่าจะมีวิธีการช่วยเหลือมีหลายวิธี เช่น การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

การอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ การอภิปรายจากตัวอย่างที่เกิดขึ้น รวมทั้งการใช้กิจกรรมกลุ่ม แต่วิธีที่ผู้วิจัยสนใจคือการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพราะถือว่า น่าจะนำมาช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นได้ ซึ่ง คมเพชร จิตรสุกุล (2522 : 14) ได้อธิบายความหมายกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า เป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยรวม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยวิธีดังกล่าวนี้ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลทุกคน และจากการศึกษาค้นคว้าของเยาพา เดชะคุปต์ (2517 : 228) ได้กล่าวอย่างสอดคล้องกันว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถสนองความต้องการพื้นฐานด้านจิตใจของบุคคลและช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะทางสังคม อันได้แก่ การอยู่ร่วมกัน การแบ่งปันกัน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนการเคารพสิทธิของผู้อื่น การเข้าใจสภาพสังคม ทักษะในการหาความรู้ ทักษะในการทำงานกลุ่ม ทักษะทางปัญญา ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ และการปรับตัว

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้น

จุดมุ่งหมายในการศึกษา

เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้นก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้นก่อนและหลังให้ข้อเสนอแนะ
3. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้นที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและที่ได้รับการข้อเสนอแนะ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นหลังจากได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นหลังจากได้รับข้อเสนอแนะ
3. ผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีการปรับตัวกับครอบครัวดีกว่าผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้นที่ได้รับข้อเสนอแนะ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับผู้ติดยาเสพติดที่มีความรู้และทักษะด้านกิจกรรมกลุ่ม นำวิธีการใช้กิจกรรมกลุ่มไปช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดที่มีปัญหาการปรับตัวกับครอบครัวและการปรับตัวด้านอื่น ๆ ให้ปรับตัวได้ดีขึ้นเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตในการศึกษา

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาค้นคว้านี้ เป็นผู้ติดยาเสพติดที่เลิกยาเสพติดแล้วและพักฟื้นอยู่ในสถานพักฟื้นประเวศ ขอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปี 2537 ที่มีการปรับตัวกับครอบครัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมาจำนวน 19 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นผู้ติดยาเสพติดที่เลิกยาแล้ว อยู่ในระยะพักฟื้นในสถานพักฟื้นประเวศ ขอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปี 2537

ที่มีการปรับตัวกับครอบครัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมาจำนวน 16 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายและถามความสมัครใจ แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

3.1.1 การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

3.1.2 การให้ข้อเสนอแนะ

3.2 ตัวแปรตาม คือ การปรับตัวกับครอบครัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันแล้ววิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง และของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเกิดขึ้นขณะนั้น อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองในด้านการปรับตัวกับครอบครัว กิจกรรมที่ใช้ ได้แก่ เกม การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนของกิจกรรมดังนี้

1.1 ขั้นนำ ได้แก่ การสนทนานำเข้าสู่เรื่อง ชี้แจงกติกา กฎเกณฑ์ และแนวทางการปฏิบัติกิจกรรม

1.2 ขั้นฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การที่สมาชิกลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดย เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง หรือกรณีตัวอย่าง

1.3 ขั้นวิเคราะห์ ระยะนี้ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์ในการเรียนรู้จากการได้ฝึกปฏิบัติซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก วิธีการผลการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองมากขึ้น

1.4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ ระยะนี้ผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนแนวความคิดที่ได้จากการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนและช่วยในการค้นคิดสิ่งใหม่ ๆ

1.5 ขั้นประเมินผล ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองและของกลุ่มจากการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ

วิธีนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 1

2. การให้ข้อเสนอแนะ หมายถึง วิธีการให้สมาชิกได้รับข้อมูลที่สะท้อนข้อเท็จจริง อันเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาปรับตัวกับครอบครัวของผู้เรียนเอง ในการให้ข้อเสนอแนะแต่ละครั้ง จะดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยให้สมาชิกได้รับข้อเสนอแนะ ได้แก่ ทัศนคติ และภาพยนตร์ โดยสลับให้หมุนเวียนกันแต่ละครั้ง

2.2 เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม

2.3 ให้สมาชิกสรุปสาระที่ได้จากการสอน

2.4 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

วิธีนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 2

3. การปรับตัวกับครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลพยายามสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในครอบครัว และแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารในครอบครัว การแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของสมาชิกในครอบครัว การปรับตัวเองให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัวได้ และยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว

4. ผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น หมายถึง ผู้ชายไทยที่มีอายุ 18 - 23 ปี เรียกผู้ติดยาเสพติดว่า "สมาชิก" ซึ่งติดยาเสพติด แต่เลิกยาเสพติดแล้วขณะนี้อยู่ในระยะพักฟื้นสถานพักฟื้น ประเวศ ซอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นระยะเวลา 2 - 5 เดือน และไม่เคยพักฟื้นสถานที่ใดมาก่อนเลย

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัว ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และ ได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
 - 1.1 ความหมายของกลุ่ม
 - 1.2 ประเภทของกลุ่ม
 - 1.3 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 1.4 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 1.5 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม
 - 1.6 ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม
 - 1.7 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม
 - 1.8 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม
 - 1.9 การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวกับครอบครัว
 - 2.1 ความหมายของการปรับตัว
 - 2.2 ลักษณะของการปรับตัว
 - 2.3 ทฤษฎีการปรับตัว
 - 2.4 สาเหตุของการปรับตัว
 - 2.5 การปรับตัวที่ดี
 - 2.6 การปรับตัวกับครอบครัว
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในครอบครัว

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.1 ความหมายของกลุ่ม

ทองเรียน อมรัชกุล (2520 : 4) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่มคือ การที่เอากบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรวมกันอยู่ ก็ถือเป็นกลุ่มได้ถ้าสมาชิกนั้นมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ จาเนียร ชวงโชติ และคนอื่น ๆ (2521 : 4 - 6) ที่ได้ร่วมกันให้ความหมายของกลุ่มว่า

1. กลุ่มจะต้องเกิดจากบุคคลอย่างน้อยที่สุด 2 คน มาประกอบกัน
2. กลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน หมายความว่า ทั้งกลุ่มและบุคคลจะแยกจากกันไม่ได้ จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีปฏิริยาตอบโต้กันทั้งทางด้านความคิด กิริยาท่าทางการกระทำหรือคำพูด

3. มีความสนใจร่วมกับเพื่อนสมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

4. มีการปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมาย จึงต้องมีการกำหนดหน้าที่แบ่งความรับผิดชอบ และระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นแนวทางให้สมาชิกปฏิบัติ

พนม สัมอารีย์ (2522 : 11) ก็ได้สรุปความหมายของกลุ่มจากผลการศึกษาค้นคว้าทางจิตวิทยาสังคม สังคมวิทยาและมนุษยวิทยาว่ากลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปทำงานร่วมกันด้วยจุดประสงค์อย่างเดียวกัน และช่วยกันสร้างสรรค์บูรณาการแห่งบุคลิกภาพแต่ละบุคคล ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน และมีการควบคุมตนเอง

นอกจากนั้น กัลลี (Gulley. 1963 : 62) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า กลุ่มมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่ร่วมกัน กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ

3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย
2. มีผลงานอันเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม
3. มีการสื่อสารทางวาจา หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

จากความหมายของกลุ่มข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า กลุ่มหมายถึง การที่บุคคล 2 คน ขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน โดยมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีปฏิริยาตอบโต้กัน มีความสนใจ และทำงานร่วมกันด้วยจุดประสงค์อย่างเดียวกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม พร้อมทั้งจะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

1.2 ประเภทของกลุ่ม

เรื่องของ "กลุ่ม" ได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการต่าง ๆ เป็นอันมาก และได้มีผู้คิดค้นนำหลักการของพลังกลุ่มไปใช้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมปฏิบัติการทางสังคมอย่างกว้างขวางในรูปแบบและจุดมุ่งหมายต่าง ๆ เช่น (นิภา วิจิตรศิริ, 2525 : 18-20)

1. กลุ่มฝึกอบรม (T -Group or Training Group) เป็นการช่วยให้บุคคลที่เข้ามาอยู่ในกลุ่มได้ตระหนักรู้เกี่ยวกับความรู้สึกที่เป็นอยู่และเสริมสร้างทักษะสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นอกจากนี้แล้วยังเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม เช่น การสื่อความหมาย บทบาท รวมทั้งผลของการดำเนินบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพ

2. กลุ่มฝึกอบรมความไวในการรับรู้ (Sensitivity Training Group) เป็นการฝึกหรือการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้และรับรู้สิ่งต่าง ๆ เช่น การรับรู้ความรู้สึก ความนึกคิด เหตุผล และประสบการณ์ทั้งของตนเองและของผู้อื่น การฝึกการรับรู้นี้จะเป็นเครื่องส่งเสริมให้บุคคลเกิดความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง เห็นความสำคัญของการพัฒนาปรับปรุงตนเอง รวมทั้งเกิดความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น

3. กลุ่มฝึกอบรมทักษะพื้นฐาน (BST-Group or Basic Skill Training Group) บางครั้งเรียกว่ากลุ่มฝึกอบรมเพื่อมนุษยสัมพันธ์ (Training Human Relations Laboratory) เป็นการสร้างให้สมาชิกในกลุ่มได้มีทักษะเบื้องต้นในด้านมนุษยสัมพันธ์ และการพัฒนาทักษะเพื่อการนำไปใช้

4. กลุ่มฝึกฝนทดลอง (Laboratory Training Group) เป็นโครงการที่มุ่งทำให้เกิดประสบการณ์ เพิ่มพูนความเข้าใจและทักษะของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม

5. กลุ่มเผชิญหน้า (Encounter Group) เป็นกลุ่มที่เน้นความจริงของงานส่วนบุคคล มุ่งให้บุคคลรู้จักตัวเอง รู้จักสภาพความเป็นจริงของตนเองอันจะช่วยทำให้เขาได้เกี่ยวข้องกับคนอื่นอย่างเปิดเผยและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

6. กลุ่มทนทาน (Marathon Group) เป็นกลุ่มที่พบกันหลายช่วงเวลาติดต่อกันไปโดยใช้เวลามากกว่า 12 ชั่วโมง ในแต่ละครั้ง จากการพบปะติดต่อกันหลาย ๆ ครั้งนี้ จะทำให้สมาชิกในกลุ่มได้ค้นพบและศึกษาความคิดของตนเองและของผู้อื่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดำเนินตามแบบแผนในการปฏิสัมพันธ์กัน ความขัดแย้งกัน มีอคติต่อกันและความกลมเกลียวสามัคคีกัน

7. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) เป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคลปกติให้มีการยอมรับปัญหาต่าง ๆ ของตนเองและพยายามแก้ไขปัญหานั้นก่อนที่จะกลายเป็นปัญหารุนแรง การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มยังจะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาได้เรียนรู้และนำความคิดทั่วไปจากกลุ่มมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

8. กลุ่มจิตบำบัดรักษา (Group Psychotherapy) เป็นรูปหนึ่งของการแก้ไขโดยการพบปะกันในกลุ่มเล็ก ๆ ระหว่างคนไข้ และผู้ให้การบำบัดรักษาติดต่อกันไปเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยมีความมุ่งหมายที่จะทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการหยั่งเห็นและเข้าใจสาเหตุของปัญหาทางสังคม อารมณ์ และจิตใจ รวมทั้งมีความสามารถที่จะลดหรือแก้ปัญหาดังกล่าวได้

9. กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) เป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยรวม ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคน และกลุ่มก็จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ นอกจากนี้ การทำกิจกรรมกลุ่มนั้นจะเกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องความต้องการของบุคคลอื่นและทักษะในการแสดงออกถึงความเข้าใจดังกล่าวในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านใดแก่สมาชิกขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายว่าต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ในด้านใด ก็จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มแบบต่าง ๆ อีก ที่มีชื่อแตกต่างกันไป แม้จะแตกต่างกันบ้างในเรื่องจุดมุ่งหมาย รายละเอียดของเนื้อหา และวิธีการปฏิบัติแต่โดยทั่วไปแล้วส่วนมุ่งที่จะพัฒนาสติปัญญาและพฤติกรรมของบุคคลด้วยวิธีการกลุ่มทั้งสิ้น

1.3 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

ปัจจุบันเรื่องของกลุ่มได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการต่าง ๆ เป็นอย่างมาก มีการนำไปใช้ในรูปแบบที่แตกต่างกันไป และเรียกชื่อต่างกันไป เช่น กลุ่มเผชิญหน้า เป็นต้น และเพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนวุ่นวาย แทรกซ์เลอร์ และนอร์ท (Traxler and North) จึงได้เสนอให้มีการใช้คำว่า กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) ขึ้นเพื่อให้มีความหมายครอบคลุมกลุ่มต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแนะแนวและการบริการ (ทองเรียน อมรัชกุล. 2521 : 4 - 5)

คมเพชร จัตรศุภกุล (2522 : 14) และนิภา วิจิตรศิริ (2525 : 20) ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้อย่างสอดคล้องกันว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การนำประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยรวม มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคน

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2526 : 35) ก็ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่ให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เนื่องจากมีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นตลอดทั้งได้วิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มโดยการช่วยเหลือและสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่มตลอดเวลาที่ร่วมกระทำกิจกรรมเหล่านั้น และมีผลทำให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน

ทิศนา แยมมณี (2522 : 20) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่าเป็นวิทยาการที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม และกระบวนการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครอบคลุมถึงองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมมนุษย์การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ตลอดจนการพัฒนาตนเอง

โอลเซน (Ohlsen. 1970 : 6 - 7) ได้สรุปความหมายของคำว่า กิจกรรมกลุ่มไว้สองประการคือ

1. กิจกรรมกลุ่มที่ผู้นำเป็นผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ แก่สมาชิก หรือผู้นำการอภิปราย เพื่อให้สมาชิกได้บรรลุถึงความมุ่งหมายต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยปกติผู้นำในกลุ่มชนิดนี้ จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพหรือสังคมและส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มนำข้อมูลเหล่านี้มาอภิปรายเพื่อประโยชน์สำหรับตน เช่น การบูรณิเทศ การปัจฉิมนิเทศ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในช่วงเวลา เป็นต้น ในการทำกิจกรรมกลุ่มแบบนี้ ครูจะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนงานกลุ่มให้สมาชิก

2. กิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่สมาชิกเป็นผู้ดำเนินการ คือ นักเรียนได้วางแผนร่วมกันจัดขึ้นเอง เช่น กลุ่มอภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

เรกอน และเชฟเพิร์ด (Ragon and Shepherd. 1971 : 197)

กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์คือ การศึกษาธรรมชาติของกลุ่มที่เกิดขึ้น ขณะที่มนุษย์ทำงานร่วมกัน มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกทุกคน ตลอดจนความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม โดยใช้การอภิปราย การเตรียมการ และการประเมินผลงานร่วมกัน สมาชิกทุกคนจะได้ทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม

จากความหมายของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การรวมกันของบุคคลต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำให้สมาชิกภายในกลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเกิดการพัฒนาความคิดความเข้าใจ อันเป็นผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

แทรกซเลอร์ และนอร์ธ (ทองเรียน อมรัชกุล. 2520 : 5 - 6 ; อ้างอิงมาจาก Traxler and North. 1957 : 320) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่ได้คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัย หรือในโรงเรียน โดยการจัดโครงการ เช่น บูรณิเทศนักเรียนใหม่ หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะแนวได้ตลอดทั้งปี

2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน
3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การเข้าศึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้ นักเรียนคุ้นเคยกับครูแนะแนวในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม
4. เพื่อการปรับตัว การบำบัดรักษา และความเจริญงอกงามของบุคคลในกลุ่ม นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังสามารถนำมาเป็นเครื่องช่วยในการแก้ไขเรื่องส่วนตัวได้ เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ บัทตัน (Button. 1974 : 1 - 2) ยังกล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม เป็นสิ่งที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนา โดยเฉพาะทักษะด้านสังคม และด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่มและช่วยบุคคลแต่ละคน เพื่อทำงานไปสู่จุดมุ่งหมาย

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุกกุล (2522 : 170 - 172) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เพื่อพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดกิจกรรมกลุ่มที่มีความสามารถ ตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มอาจแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ความสามารถบางประการของตน รู้จักข้อบกพร่องบางอย่าง ทั้งนี้เพราะกลุ่มจะมีปฏิกิริยาให้เห็นข้อเท็จจริงได้
2. เพื่อให้เข้าใจบุคคลอื่น เมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ก็ย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น
3. เพื่อให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคคลโดยเปิดโอกาสให้บุคคลได้ปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ความรู้สึก พฤติกรรมต่าง ๆ และสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นด้วย

1.5 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม จะช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นบางประการดังต่อไปนี้ (วิไลวรรณ สันถะโกมล. 2522 : 20)

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกัน และทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Study Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่าน และการรายงาน

3. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

4. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผนงาน การเป็นผู้นำแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

พนม สัมอารีย์ (2522 : 56 - 57) ก็ได้กล่าวถึงผลพลอยได้ของสมาชิกในการเข้ากลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มจัดเป็นสนามสำหรับทดลองฝีมือ (Testing Ground) ของบุคคล โดยบุคคลได้อาศัยกลุ่มเป็นที่ทดลอง หรือเป็นที่แสดงความสามารถ

2. กลุ่มเป็นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติ ความคิดเห็น และกลุ่มยังช่วยปรับปรุงเจตคติและนิสัยใจคอของสมาชิก รวมทั้งทำให้สมาชิกได้เป็นกำลังใจให้แก่กันและกัน

3. กลุ่มช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย ให้ความอบอุ่น ให้ความมั่นใจ ให้ความรัก เป็นเครื่องบำรุงขวัญของสมาชิกด้วย การทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นที่รักและได้รับความยกย่องจากกลุ่ม จะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจตนเองดีขึ้น เกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยและเชื่อมั่นในตนเองขึ้น ทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นบุคคลที่มีค่าคนหนึ่ง และอยากจะทำประโยชน์ให้กับกลุ่ม

4. กลุ่มช่วยเสริมสร้างพลังทางร่างกาย เช่นการออกกำลังกาย การฝึกหัด เป็นกลุ่ม จะช่วยให้สมาชิกมีความอดทนที่จะฝึกมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีแก่สมาชิกเอง

นอกจากนี้ คมเพชร จิตรศุภกุล (2530 : 15 - 19) ได้กล่าวถึงคุณค่าของ กิจกรรมกลุ่มว่านอกเหนือจากความสำเร็จของกิจกรรมที่ทำแล้ว กิจกรรมกลุ่มยังมียุคค่าด้านอื่น ๆ ได้แก่

1. คุณค่าในด้านการพัฒนาการ (Developmental Values) เช่นการสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล การสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม การพัฒนาการด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ ตลอดจนความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ

2. คุณค่าด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาสที่จะสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน ทำให้เกิดความเข้าใจ เป็นอย่างดีในตัวสมาชิกของกลุ่ม

3. คุณค่าด้านการบำบัด (Therapeutic Values) ในการรวมกลุ่มของบุคคล จะมีค่าต่อการบำบัดเป็นอย่างดี โรงพยาบาล และคลินิก จะนำวิธีการทางกลุ่มไปใช้รักษาคนไข้โดยการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group Psychotherapy) สำหรับในโรงเรียน ผู้เรียนที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน อาจได้รับความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม (Group Counseling) แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อย จะได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น การพัฒนานิสัยของตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Values to the School and Community) การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนได้

อาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม เป็นวิธีการที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่ม มีการพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การวิเคราะห์โดยได้ปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นผู้เรียนยังยอมรับข้อบกพร่องของตนเองและพร้อมที่จะแก้ไข นอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย รู้จักรับผิดชอบในบทบาทของตนเอง

รู้จักแก้ปัญหา เป็นคนมีเหตุผล สอนให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น
ได้ดี (จันทิกา สิมปิเจริญ. 2522 : 79)

1.6 ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ฮอตตาเวย์ (Ottaway. 1966 : 7) กล่าวไว้เช่นกันว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกอย่างเป็นอิสระโดยทั่วถึงกัน ดังนั้นกลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน หรือถ้ามากกว่านั้นก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมีเวลานั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไปจากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิก 9-10 คน จึงจะทำให้การทำงานบังเกิดผลดีที่สุด

ชอว์ (Shaw. 1971 : 4) ได้กล่าวถึงขนาดของกลุ่มแตกต่างออกไปว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก แต่ถ้ามีจำนวนสมาชิก 30 คน ขึ้นไปจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ และถึงแม้ว่ากลุ่มจะมีสมาชิก 30 คน ก็อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ จำนวนสมาชิกไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญ แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิก และความร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

เยาวยา เดชะคุปต์ (2517 : 34) ซึ่งกล่าวว่า ขนาดของกลุ่มที่จะช่วยให้การทำงานหรือการเรียนการสอนประสบผลดี ควรเป็นกลุ่มขนาดเล็กประมาณ 5 - 15 คน สอดคล้องกับ จาเนียร์ ชวงโชติ และคนอื่น ๆ (2521 : 5) ซึ่งกล่าวว่าในวงการศึกษา นักจิตวิทยามักจะศึกษากลุ่มขนาดเล็กมีสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะเห็นความสัมพันธ์ได้อย่างใกล้ชิด และในด้านการเรียนรู้ที่ได้ผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

ในทำนองเดียวกัน คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 26) ก็ได้กล่าวว่าขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกัน จะทำให้กระบวนการปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วย ในกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปจนความจำเป็น สมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะได้รับผิดชอบทั้งหมด ในขณะที่คนอื่นรู้สึกคับข้องใจที่ไม่มียานพาหนะ ไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน จะใหญ่เท่าใด ย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม และระดับบุคลิกภาพของบุคคลในกลุ่ม

1.7 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson, 1973 : 105) กล่าวว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย อาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

ทรอทเซอร์ (ชูชัย สมितिไกร, 2527 : 18 - 19 ; อ้างอิงมาจาก Trotzer, 1977) ให้ความเห็นพอสรุปได้ว่า ในการกำหนดระยะเวลาและความถี่ของการเข้ากลุ่มนั้น หากจัดทำกับสถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษานั้นด้วย เช่น ในโรงเรียนส่วนมากจะจัดเวลาเป็นคาบ ๆ ละ 50 นาที เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดได้ว่า ควรใช้เวลาในการเข้ากลุ่มนานเท่าใด สำหรับจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มขึ้นอยู่กับเป้าหมายของกลุ่ม และธรรมชาติของสมาชิกกลุ่ม แต่อย่างน้อยที่สุด ควรจะเข้ากลุ่มไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง ถ้ามากกว่านี้ได้ก็ยิ่งเป็นการดี

1.8 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีการบวนการกลุ่ม

เยาวยา เดชะคุปต์ (2517 : 163 - 166) ได้แบ่งขั้นตอนการเรียนรู้ออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้คือ

1. ระยะเวลามีส่วนร่วม เป็นระยะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือค้นคว้าแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลจากการเรียนรู้จะเกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรม จะเป็นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้านคือ

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การที่ผู้เรียนลงมือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจคือ ความรู้สึก และอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำนั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การรับรู้แนวคิด และการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาเป็นอย่างดี และช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย

1.3 การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญาหรือสมอง คือการที่ผู้เรียนเกิดการเห็นจริง หรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และสร้างแนวความคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้ นั่น จะเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวความคิด และเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม คือการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และเกิดผลดีอีกด้วย

2. ระยะวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์ การเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ลงมือกระทำกิจกรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

3. ระยะสรุป และประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคต หรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นจะทำได้ 2 ลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการตัดสินใจ และประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4. ระยะประเมินผล โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง และของกลุ่มจากการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะและติชม ร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

คมเพชร จิตรศุภกุล (2532 : 23) ยังได้กล่าวถึง ระยะพัฒนาของกลุ่มว่า พฤติกรรมที่สมาชิกแสดงออกตอนเริ่มเข้ากลุ่ม อาจแตกต่างจากภายหลังที่ได้เข้ากลุ่มเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้เพราะว่าการที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์นั้น จะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา กลุ่ม ดังนั้นมักจะพบว่า กลุ่มจะต้องผ่านระยะต่าง ๆ 4 ระยะคือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขัน และมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง
2. ระยะของความขัดแย้ง และความคับข้องใจ
3. ระยะกลุ่มมีความสามัคคี
4. ระยะที่มีผลงาน และยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

1.9 การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

การวิจัยในต่างประเทศ

เบิร์คเฮาเซอร์ (Birkhauser. 1985 : 103) ศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของนักเรียนในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนเกรด 3, 4, 5 จำนวน 77 คน ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในชั้นเรียนตามปกติ และนักเรียน 75 คน ซึ่งอยู่ในชั้นเรียนไม่เกิน 6 สัปดาห์ พบว่าทั้ง 2 กลุ่ม มีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เดวิส (Davis. 1988 : 3263) ศึกษาผลการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มในการเรียนคณิตศาสตร์ หน่วยการแก้ปัญหามีต่อผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนวิชาดังกล่าว ของนักเรียนเกรด 7 จำนวน 104 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1978 : 3460-A) ได้ทำการศึกษาผลของการฝึกทักษะทางสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมของคนปัญญาอ่อน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 26 คน แบ่งออกเป็นสามกลุ่มคือ กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการฝึกโดยใช้แม่แบบการสวมบทบาท การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการให้คำชม กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการฝึกโดยให้อภิปรายในหัวข้อที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพ และการแสดงออก การสื่อสารระหว่างบุคคลและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วนกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุมให้คำอธิบายถึงเรื่องทั่ว ๆ ไปทุกกลุ่มได้รับการฝึกสัปดาห์ละ 4 ครั้ง เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า พฤติกรรมทางสังคมของคนปัญญาอ่อนทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสามกลุ่ม

การวิจัยในประเทศไทย

รัตนา รัตนประสพโชค (2514 : 41 - 42) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน ปรากฏว่า กิจกรรมกลุ่มมีผลต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลของนักเรียน และการสื่อสารระหว่างบุคคลของนักเรียนที่ฝึกกิจกรรมกลุ่มก่อนและหลังการฝึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมตตา จินดารักษ์ (2525 : 40 - 44) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน ปรากฏว่า กิจกรรมกลุ่มมีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่มแล้ว นักเรียนมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (2530 : 46 - 49) ได้ทดลองการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน พบว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัวกับเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์ (2533 : 65 - 66) ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม จำนวน 14 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 7 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกโดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม มีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มภายหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ยุวดี ดวงจินดา (2536 : 57 - 59) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มกับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวด้านสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 24 กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นกลุ่มทดลองกลุ่มละ 10 คน ปรากฏว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพในครอบครัวไม่แตกต่างกัน

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน สังคมและครอบครัวได้เป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มสมาชิก ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มมาทดลองใช้ในการปรับตัวกับครอบครัวให้แก่ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นได้หรือไม่

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในครอบครัว

2.1 ความหมายของการปรับตัว

กิลเมอร์ (Gilmer. 1971 : 73) อธิบายความหมายของการปรับตัวว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการที่มนุษย์มีปฏิกิริยาได้ตอบสนองสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นการปรับตัวเข้ากับปัญหา รวมถึงการปรับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ให้เข้ากับความต้องการด้วย ซึ่งสอดคล้องกับโคลแมน และแฮมเมน (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 69 ; อ้างอิงมาจาก Coleman and Hamen. 1964 : 69) ให้ความหมายของการปรับตัวว่า หมายถึงผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการ หรือด้านอารมณ์ให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม จนเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นสามารถอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ในทำนองเดียวกัน กมลรัตน์ หล้าสูงงษ์ (2524 : 180) อธิบายว่า การปรับตัว หมายถึงกระบวนการที่บุคคลพยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอารมณ์ ปัญหาด้านบุคลิกภาพ และปัญหาด้านความต้องการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนเป็นสภาพที่ตนสามารถทนอยู่ได้ในสังคมหรือสภาพแวดล้อมนั้น ๆ และ ทวี ท่อแก้ว และอบรม ลิณีบาล (2517 : 109) ให้ความหมายของการปรับตัวว่า

หมายถึง การที่บุคคลพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กันยา สุวรรณแสง (2533 : 63) ที่กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง การปรับกายใจให้อยู่ในสังคมได้ในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข

มอสโควิทซ์ และออร์เกิล (Moskowitz and Orgel. 1969 : 305) ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง การปรับพฤติกรรมของแต่ละบุคคลให้เข้ากับความต้องการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความต้องการ แรงจูงใจและนิสัยของแต่ละบุคคลไปในทางใดทางหนึ่ง นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นอยู่กับโอกาส ความต้องการ และข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ แชฟเฟอร์ และโชเบน (Shaffer and Shoben. 1956 : 56) กล่าวว่า การปรับตัวคือการลดหรือการทำให้เกิดความพอใจในแรงขับนั้นเอง และในตนเองเดียวกัน สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2518 : 142 - 143) อธิบายว่า การปรับตัวคือลักษณะการกระทำในเรื่องความต้องการของมนุษย์คือ ความต้องการทางกายและความต้องการตำแหน่งทางสังคม ดังนั้นการที่มนุษย์พยายามตอบสนองความต้องการของตนจึงเป็นความพยายามที่ต้องการให้การกระทำของตนเองสอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่ จึงจะทำให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากคำจำกัดความดังกล่าว สรุปได้ว่าการปรับตัวหมายถึง การที่บุคคลพยายามแสดงพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งการปรับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ให้เข้ากับความต้องการของตน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข

2.2 ลักษณะของการปรับตัว

การปรับตัวมีกำเนิดมาจากวิชาชีววิทยา กล่าวคือ ดาร์วิน (Darwin) เป็นผู้เริ่มใช้คำว่า "การปรับตัว" (Adaptation) ในทฤษฎีวิวัฒนาการที่ว่าสิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของโลกที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายได้เท่านั้นที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ การปรับตัวในแง่ชีววิทยา เป็นการปรับตัวที่เป็นไปตามสภาพความต้องการของร่างกาย แต่การปรับตัวในแง่จิตวิทยา (Adjustment) หมายถึง การปรับตัวที่เป็นไปตามสภาพความต้องการของจิตใจ

การปรับตัวของมนุษย์เป็นไปตามแรงผลักดันสองอย่างคือ

1. แรงผลักดันจากภายนอก (External Demands) เกิดจากการที่มนุษย์ต้องอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม การที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน และต้องผูกพันกับผู้อื่น ดังนั้นคงจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสังคม ซึ่งเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่

2. แรงผลักดันจากภายใน (Internal Demands) อันได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ และความอบอุ่น เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสุขสบายและอีกส่วนหนึ่งเกิดจากสภาวะทางจิต ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ เช่น ความต้องการความอบอุ่นใจ ความต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม และความต้องการความสำเร็จ (Lazarus, 1969 : 17-18)

ทอร์ป และชมูลเลอร์ (สมชาย วรดิเรก, 2527 : 9 ; อ้างอิงมาจาก Thorpe and Schmuller, 1965 : unpagged) ได้จำแนกการปรับตัวของบุคคลออกเป็น 2 ลักษณะคือ การปรับตัวด้านส่วนตัว (Personal Adjustment) ซึ่งหมายถึงความคิด ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง หรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น และให้ทัศนะว่า บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีคือบุคคลที่สามารถทำให้การปรับตัวด้านส่วนตัวและการปรับตัวทางสังคมอยู่ในลักษณะสมดุลกัน นอกจากนี้ เดโช สวานนท์ (2512 : 8) ยังได้กล่าวว่า การปรับตัวนั้นจำแนกได้เป็น 3 ประเภทคือ การปรับตัวทางกาย การปรับตัวทางอารมณ์ และการปรับตัวทางสังคม

พอสรุปได้ว่า การปรับตัวของมนุษย์เป็นไปตามแรงผลักดันจากภายนอกและภายใน ซึ่งจำแนกออกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภทคือ การปรับตัวด้านส่วนตัวและการปรับตัวทางสังคม

2.3 ทฤษฎีการปรับตัว

ในที่นี้จะกล่าวถึงทฤษฎีการปรับตัวของฮิริคสัน และทฤษฎีการปรับตัวของรอยด์ ดังนี้

ทฤษฎีการปรับตัวของฮิริคสัน

ทฤษฎีการปรับตัวของฮิริคสัน กล่าวว่า สิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการปรับตัวคือ ความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับแวดล้อมคนในชวงนั้น ๆ ครอบครัวจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถ

ในการปรับตัวของเด็กมาก ครอบครัวมีความสำคัญในการวางพื้นฐานทางจิตใจให้แก่บุคคล ตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา ความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวของบุคคล เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางความรู้ ความสามารถ และความเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม การที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นที่มีต่อผู้แวดล้อมรอบตน อีกทั้งความสามารถในการปรับตัวได้ดีในขั้นต้นจะมีอิทธิพลต่อความสามารถปรับตัวในขั้นต่อไปด้วย นอกจากนี้ทฤษฎีของฮิริคสัน กล่าวว่า เด็กต้องปรับตัวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสรีระประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และพื้นฐานทางจิตใจแต่เดิมของเด็ก ซึ่งจะส่งผลร่วมกันต่อความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในแต่ละช่วงอายุ ระยะเวลาวัยรุ่น บุคคลยังต้องการความอบอุ่นและความเข้าใจจากครอบครัว ฉะนั้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จึงมีความสำคัญมากต่อสุขภาพจิตของบุคคล

จะเห็นได้ว่า ตามทฤษฎีการปรับตัวของฮิริคสันนี้ ครอบครัวมีความสำคัญกับการปรับตัวของบุคคลเป็นอย่างมาก บุคคลยังต้องการความรักและความเข้าใจจากครอบครัวมาก บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นที่มีต่อผู้แวดล้อมรอบตัว ซึ่งจะมีผลถึงการปรับตัวในขั้นต่อไปด้วย

ทฤษฎีการปรับตัวของรอย

รอย (Roy, 1974 : 135 - 138) กล่าวถึงทฤษฎีนี้ว่า พื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ว่า ประกอบด้วยร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งทำงานผสมผสานเป็นหน่วยเดียวกัน เพื่อความคงภาวะปกติสุขหรือภาวะสุขภาพดี ความเจ็บป่วยหรือสิ่งกระตุ้นอื่น ๆ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกหรือภายในบุคคลที่เข้าสู่ระบบชีวิต จะก่อให้เกิดความกระทบกระทั่งต่อบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้นบุคคลจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย จิตใจและสังคมของบุคคล บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัว จะมีความมั่นคงในชีวิต ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นคือ มีสุขภาพดี ยอมรับความเป็นจริง มีความพึงพอใจในชีวิต เป็นต้น ส่วนผู้ที่ประสบความล้มเหลวในการปรับตัวก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพไม่ยอมรับความจริง มีความเครียด เป็นต้น

การปรับตัวเพื่อคงภาวะสมดุลในบุคคลนั้น รอยได้รวบรวมพฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ไว้เป็น 4 ประเด็นคือ

1. พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการทางด้านสรีรวิทยา (Physiological Needs) เพื่อรักษาภาวะของการมีสุขภาพดี

2. พฤติกรรมการปรับตัวตามมโนทัศน์ของตนเอง (Self Concept) มีพื้นฐานมาจากความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นความรู้สึกรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง หากบุคคลมีความมั่นคงทางจิตใจ มีความเชื่อมั่นและมองเห็นคุณค่าของตนเอง ยอมรับความเป็นจริง ย่อมปรับตัวได้ดีกว่าบุคคลที่มองตนเองไร้ค่าและไม่ยอมรับความเป็นจริง

3. พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role Function) เป็นการตอบสนองความต้องการเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม ในสถานการณ์ใดก็ตามที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองได้ บุคคลต้องมีการปรับตัวเพื่อแสดงบทบาทของตนให้เป็นไปตามปกติ แต่จะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของบุคคลนั้น

4. พฤติกรรมการปรับตัวตามความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Interdependence Relations) เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม ดังนั้นความพอเหมาะระหว่าง การพึ่งตนเอง การพึ่งผู้อื่น และการให้ผู้อื่นพึ่งพาตนมีส่วนช่วยทำให้เกิดความมั่นคงทั้งด้านจิตใจและสังคม

จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการปรับตัวต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วก็คือ การปรับตัวด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม นั่นเอง

2.4 สาเหตุของการปรับตัว

วารินทร์ สายโฮบเฮ้อ และสุณีย์ ชีรดากร (2522 : 159 - 160) อธิบายถึงสาเหตุของการปรับตัวว่า คนจะปรับตัวเมื่อเกิดความไม่สบายใจ ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และความเครียดซึ่งจะเกิดจาก

1. ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะอุปสรรคที่เนื่องมาจากตัวเองหรือผู้อื่น มีผลทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจ ความคับข้องใจตามมา

2. เกิดจากความขัดแย้ง ความขัดแย้ง หมายถึงการที่บุคคลไม่สามารถจะตัดสินใจเลือกการกระทำทั้งสองอย่างได้ในขณะเดียวกัน แต่จะต้องเลือกกระทำเพียงอย่างเดียว มี 3 ลักษณะคือ

2.1 ความขัดแย้งในทางบวก เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการที่จะต้องเลือกเพียงอย่างเดียว ในสิ่งที่ตัวเองชอบเท่า ๆ กัน ตั้งแต่ 2-3 อย่างขึ้นไป ยิ่งชอบมากทุกอย่างยิ่งเลือกยากกว่าจะเลือกได้ก็ต้องใช้เวลา ถึงจะเลือกแล้วก็ยังเสียดายสิ่งที่ไม่สามารถจะเลือก

2.2 ความขัดแย้งในทางลบ เกิดจากการที่ตัวเองต้องเลือกในสิ่งที่ไม่ชอบเลยตั้งแต่ 2-3 อย่างขึ้นไป จะไม่เลือกก็ได้ ไม่เลือกไปแล้วก็ไม่สบายใจ เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเราไม่ชอบเลย แต่เราก็ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.3 ความขัดแย้งในทางบวกและลบ เกิดขึ้นในกรณีที่มีสิ่งต่าง ๆ หรือบุคคลหรือสัตว์ที่เราต้องเลือกนั้นมีทั้งถูกใจและไม่ถูกใจเราในระดับที่เท่า ๆ กัน ทั้งหมดตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป แต่เราก็ต้องเลือกเพียงอย่างเดียว

สรุปสาเหตุของการปรับตัวได้ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะเป็นแก๊งชีวิตมากมายเมื่อมีอุปสรรคไม่อาจสนองความต้องการของตนเองได้ ทำให้เกิดความคับข้องใจ และเมื่อบุคคลเกิดความขัดแย้ง ไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ จึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เกิดความสบายใจขึ้น

2.5 การปรับตัวที่ดี

โรเจอร์ (Rogers. 1974 : 358) กล่าวถึงลักษณะการปรับตัวที่ดีว่า หมายถึงบุคคลที่มีความเข้าใจตนเอง และเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองได้ เขาอธิบายต่อไปว่า เมื่อบุคคลรู้จักตนเอง รู้จักคุณภาพ ความสามารถ แรงบันดาลใจ และทัศนคติที่มีต่อตนเอง ตลอดจนเข้าใจสัมพันธ์ภาพที่มีต่อบุคคล ก็จะไม่มีความเครียด ซึ่งแสดงถึงการปรับตัวที่ดีทางจิตวิทยา ซึ่งสอดคล้องกับ ประดินันท์ อุปรมัย (2518 : 52) ที่กล่าวว่า การปรับตัวที่ดี หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำตัวให้เข้ากับสภาพของความเป็นอยู่ได้อย่างดี โดยการพยายามปรับตนเองให้เข้ากับบุคคลอื่น ๆ และสภาพต่าง ๆ ของสังคมที่ตนอยู่ให้ได้ การปรับตัวนี้

ไม่จำเป็นต้องหมายถึงการที่บุคคลต้องเปลี่ยนแปลงตนเองหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งหมด แต่หมายถึงการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างเพื่อลดความเครียดหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ มาลีเน่ อยู่โพธิ์ (2525 : 36) กล่าวว่า บุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดี มีชีวิตที่ปราศจากปัญหา แต่เป็นผู้กล้าเผชิญปัญหา อุบัติเหตุและความยุ่งยากในชีวิตอย่างมีสติและไม่หวาดหวั่น ตลอดจนเป็นผู้พร้อมที่จะเผชิญทั้งความสุขความทุกข์ในชีวิต บางครั้งแม้จะประสบชะตากรรมที่ยังความผิดหวังแก่ชีวิต ก็มีความกล้าหาญ เข้มแข็งพอที่จะดำเนินชีวิตต่อไป โดยไม่ยอมพ่ายแพ้หรือท้อถอย

บุคคลที่ปรับตัวได้ดีมีลักษณะอย่างไรวิน กอโลว์ (บุญศรี จึงธนาเจริญเลิศ. 2530 : 9 - 10 ; อ้างอิงมาจาก Gorlow. 1968 : 75 - 76) โดยกล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้ดี มีลักษณะดังนี้

1. ลักษณะซึ่งดำรงไว้แห่งบุคลิกภาพ (Maintaining an Integrated Personality) เกี่ยวข้องกับการประสานสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของบุคคล และพฤติกรรมที่จะไปสู่จุดหมายนั้น โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างราบรื่น
2. ปฏิบัติตามความต้องการของสังคม (Conforming to Social Demands) ถือปฏิบัติตนให้กลมกลืนกับมาตรฐานที่สังคมคงไว้ด้วยความรับผิดชอบของตนเอง
3. ปรับตัวเข้ากับสภาพความเป็นจริง (Adaption to Reality Conditions) เป็นความสามารถที่จะเผชิญกับความยากลำบากที่จะนำตนเองไปสู่จุดหมายที่วางไว้
4. มีความมั่นคง (Maintaining Consistency) สามารถทำนายพฤติกรรม และมีความคาดหวังว่าจะปรับตัวได้
5. มีวุฒิภาวะสมกับวัย (Maintaining with Age) วุฒิภาวะและพัฒนาการของบุคคลกับขบวนการปรับตัวจะเจริญเติบโตไปพร้อม ๆ กัน
6. รักษาอารมณ์ให้อยู่ในสภาวะปกติ (Maintaining an Optimal Emotional Tone) ผู้ที่ปรับตัวได้ดีต้องไม่เป็นผู้ดีใจ หรือสลดหดหู่จนเกินไปในการกระทำของตน

7. มองสังคมในทัศนะที่ดีและพร้อมที่จะช่วยเหลือสังคมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
(Contributing Optimally to Society through an Increasing Efficiency)
พฤติกรรมที่แสดงว่ามีการปรับตัวที่ดีขึ้นนั้นจะต้องไม่เพียงแต่ยึดจุดมุ่งหมายของตนเป็นศูนย์กลาง
แต่ควรคำนึงถึงสังคมด้วย

เชียรศรี วิวิธสิริ (2534 : 95) ได้อธิบายถึงลักษณะของผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพ
ที่ดี อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นที่พึงปรารถนาของสังคมมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง
2. ร่าเริงแจ่มใส มีสุขภาพดี
3. สุขภาพเรียบร้อยทั้งกายมารยาท วาจา ท่าทาง
4. แต่งกายเหมาะสม รู้จักกาลเทศะ
5. เป็นตัวของตัวเอง กล้าสู้ความจริง
6. มีกำลังใจสามารถควบคุมตนเองได้
7. มีความซื่อสัตย์สุจริต
8. เชื้อมั่นในตนเอง ตัดสินใจฉับพลัน เป็นผู้กล้าได้
9. กระตือรือร้น รักความก้าวหน้า
10. มีอารมณ์ขัน สนุกสนาน
11. มีความยุติธรรม รักความจริง
12. มีความรู้รอบตัวดี
13. มีปฏิภาณ และไหวพริบดี
14. มีความคิดริเริ่ม
15. ขยัน มานะอดทน
16. มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำงาน ตรงเวลา
17. เห็นอกเห็นใจ เมื่อผู้อื่นได้รับความทุกข์
18. ไม่เห็นแก่ตัว โดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น
19. มองผู้อื่นในแง่ดี มีความเป็นมิตรกับคนทั่วไป

20. มีศิลปะในการพูดคุย รวมทั้งเป็นนักฟังที่ดี

21. เข้าใจจิตใจคน มีศิลปะในการคบหาสมาคมกับผู้อื่น และเพื่อนร่วมงาน

เมื่อพิจารณาลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้ดีดังกล่าว พอสรุปได้ว่า บุคคลที่ปรับตัวได้ดีจะต้องเป็นบุคคลที่รู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับสภาพของตนเอง เข้าใจผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น สร้างสัมพันธ์ไมตรีกับบุคคลอื่นได้ดี ปฏิบัติตนเป็นไปตามบทสัณฐานของสังคม มีอารมณ์มั่นคง ยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิตได้ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.6 การปรับตัวกับครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกๆ ที่ทุกคนต้องเกี่ยวข้อง ชีวิตครอบครัวที่เพียบพร้อมด้วยความรักใคร่กลมเกลียวและอบอุ่นมั่นคงในวัยเยาว์ ย่อมเป็นรากฐานสำคัญของบุคลิกที่ดำเนินภายหน้า บุคคลที่ขาดและเกิดมาอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นทางครอบครัวที่ร่มเย็นเป็นสุขตั้งแต่ทารกจนกระทั่งเติบโตใหญ่ ย่อมมีบุคลิกภาพที่แข็งแรงและสามารถปรับตัวได้ดี มีชีวิตที่เป็นสุข (ถาวร กองคิด. 2526 : 7) ในทำนองเดียวกัน ซัลลิแวน (Sullivan. 1965 : 5) เชื่อว่า การพัฒนาบุคลิกภาพมีผลมาจากสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในครอบครัว ถ้าในครอบครัวมีความรักใคร่ซึ่งกันและกัน มีความเป็นอยู่ที่อบอุ่น ก็จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ ปรับตัวในสังคมได้ดี มีการพัฒนาทางบุคลิกภาพที่ดีได้ เช่นเดียวกับ เฮิร์ลลอค (Hurlock. 1964 : 661) ซึ่งมีความเห็นว่า พ่อแม่ที่ยอมรับเด็ก คือให้ความรัก ความสนใจ และสร้างความอบอุ่นที่เกิดขึ้นในบ้าน ผลที่ตามมาคือ ทำให้มีอารมณ์มั่นคง ระวัง สามารถเผชิญชีวิต มีความมั่นใจและปรับตัวดี

ประสบการณ์ที่บุคคลที่ได้รับจากทางบ้าน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกับการพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ และการปรับตัวของบุคคล บุคคลจะเอาเอาสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้พบเห็นมาวิจารณ์และมาทำความเข้าใจกับปิตามารดาของเขาก่อนที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ บรยากาศของบ้านจึงเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาการ หากบุคคลที่มาจากบ้านที่มีบรรยากาศดี บุคคลจะมีความรู้สึกดี และสามารถปรับตัวได้ดีกับสังคมนอกบ้าน จรรยา สุวรรณทัต (2529 : 408) ได้กล่าวถึงการปรับตัวและสัมพันธ์ในครอบครัวสรุปได้ว่า บุคคลจะมีความสุขและปรับตัวได้ดี เมื่ออยู่ในครอบครัวที่

พ่อแม่ให้ความอบอุ่นที่มีอิสระเสรี และความเป็นตัวของตัวเองภายในขอบเขตที่สมควรและมีเหตุผล ในทางตรงข้ามถ้าต้องอยู่กับครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้ยื่นชา และควบคุมมากเกินไป บุคคลจะขาดความสุข และจะปรับตัวได้ยาก

สภาพทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการปรับตัวของบุคคล บุคคลที่มาจากครอบครัวยากจน จะไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นทางกาย ทางใจ ในทางตรงข้าม เด็กที่มาจากครอบครัวที่ร่ำรวยก็เกิดปัญหาด้านการปรับตัวได้เช่นกัน คือ บุคคลพวกนี้อาจได้สิ่งของต่าง ๆ มากมาย แต่ขาดการตอบสนองทางด้านจิตใจ ก็จะสร้างปัญหาในสังคมเช่นกัน พ่อแม่บางคนทำงานจนเพลิน เพื่อสร้างครอบครัวที่มั่นคง สันติว่าลูกต้องการความรักความอบอุ่น พ่อแม่บางคนตามใจลูกจนเกินไป ลูกจะเรียกร้องสิ่งใด ต้องได้ทั้งนั้น เสี่ยงลูกเหมือนไข่ในหิน บ้านที่ประกอบด้วยพ่อแม่ ลักษณะดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัวของเด็ก (พยอม วงศ์สารศรี. 2526 : 237) นอกจากนี้ ขนาดของครอบครัวที่แตกต่างกัน ก็มีผลให้บุคคลมีความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในครอบครัวที่มีขนาดเล็ก จะมีการปรับตัวได้ดีกว่าครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ (กุลวรรณ วิทยาวงศ์จุ. 2526 : 25)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ครอบครัวมีความสำคัญมากในการปรับตัว โดยเฉพาะสัมพันธภาพในครอบครัวมีผลต่อการปรับตัวเป็นอย่างยิ่ง ถ้าสัมพันธภาพในครอบครัวดีก็จะสามารถปรับตัวได้ดี แต่ถ้าสัมพันธภาพในครอบครัว รวมทั้งสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไม่ดี ก็จะทำให้บุคคลปรับตัวได้ยาก นอกจากนี้การปรับตัวยังขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดู สภาพครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ และขนาดของครอบครัวเป็นสำคัญ

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวกับครอบครัว

งานวิจัยในต่างประเทศ

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1964 : 661) ศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่ยอมรับเด็กคือ ให้ความรัก ความสนใจ และสร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในบ้าน ผลตามมามีผลทำให้เด็กปรับตัวได้ดี มีอารมณ์มั่นคง ร่าเริง สามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ ในตนเองเดียวกัน

วิทเมอร์ (ประคอง ประสิทธิ์พร. 2519 : 14 ; อ้างอิงมาจาก Witmer. 1937 : 756 - 763) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก พบว่า เด็กที่ปรับตัวได้ดีมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับพ่อแม่ไม่ยกว่าเด็กที่มีปัญหา เด็กเกเรหรือเด็กประเภทที่มีอาการค่อนข้างไปทางโรคจิตและเศร้าซึม ซึ่งสอดคล้องกับ ออร์ (เอื้ออารี แจ่มผล. 2533 : 32 ; อ้างอิงมาจาก Orr. 1978) ได้ศึกษาเด็กที่เรียนชั้น 8 - 10 จำนวน 10 คน พบว่า เด็กวัยรุ่นในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี จะมีการปรับตัวได้ดี และมีความมั่นคงทางอารมณ์ สมาร์ท (Smart. 1967 : 411) สํารวจเด็กที่ปรับตัวได้ดี จำนวน 400 คน อายุระหว่าง 5 - 20 ปี พบว่าเด็กที่ปรับตัวได้ดี เป็นเด็กที่ทำตามระเบียบวินัยของโรงเรียน ครู และเข้ากับเพื่อนฝูงได้ดี ทำงานด้วยความสามารถของตนเอง และควบคุมอารมณ์ได้ดี และจากการสัมภาษณ์บิดามารดาถึงชีวิตของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี ปรากฏว่าพ่อแม่ทุกคนกล่าวถึงเรื่องระเบียบวินัยว่ารวมไปถึงการทำให้โทษด้วย แต่ทั้งระเบียบวินัย และการทำให้โทษต้องอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม และมีเหตุผล

นอกจากนี้ สปริงเกอร์ (พวงสร้อย วรกุล. 2522 : 26 ; อ้างอิงมาจาก Springer. 1938 : 321 - 328) ศึกษาพบว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กมีความสัมพันธ์อย่างมากกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว กล่าวคือ เด็กที่มาจากบ้านที่ยากจน มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะเป็นคนที่ปรับตัวไม่ดีและมีอารมณ์ไม่มั่นคง มีปริมาณมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงและสังคมระดับปานกลาง

งานวิจัยในประเทศ

กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ (2526 : 58 - 59) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนสหศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 499 คน ผลการวิจัยสรุปว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกคือ ถ้าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่กับเด็กวัยรุ่นดี การปรับตัวและพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นจะเป็นไปในทางที่ดีด้วย แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี จะทำให้เด็กวัยรุ่นปรับตัวได้ยากขึ้น ในทำนองเดียวกัน บุชนง เมสวิชัย (2523 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหาเด็กและ

เยาวชนในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจนครบาล พบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวคือความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจกันภายในครอบครัว มีอิทธิพลต่อการปรับตัว บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก รัตนา ยัญทิพย์ (2522 : 51) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมตอบสนองระหว่างบุคคลและการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกหัดพึ่งตนเอง มีการปรับตัวดีกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบยับยั้งการพึ่งตนเอง เด็กในกรุงเทพมหานครและเด็กในจังหวัดนครสวรรค์มีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน และ สมาน กาญจเนติ (2520 : 35) ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขัน ทั้งที่แยกเพศ และไม่แยกเพศ

นอกจากนี้ สว่างาสัย สมสนิท (2518 : 75) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับพ่อแม่และการปรับตัวของวัยรุ่น ได้ผลการศึกษาว่า จำนวนเด็กวัยรุ่นที่ขัดแย้งกับแม่มากกว่าพ่อมีมากกว่าเด็กวัยรุ่นที่ขัดแย้งกับพ่อมากกว่าแม่ วัยรุ่นชายและหญิงมีความขัดแย้งกับพ่อแม่ไม่แตกต่างกัน เด็กวัยรุ่นตอนต้นมีความขัดแย้งกับพ่อแม่มากกว่าเด็กวัยรุ่นตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร มีความขัดแย้งกับพ่อแม่แตกต่างกับเด็กวัยรุ่นในต่างจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าความขัดแย้งของเด็กวัยรุ่นที่มีต่อพ่อแม่สัมพันธ์กับการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และวรรณ บวรไชยดี (2515 : 49 - 53) ศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีการปรับตัวไม่ดี พบว่า มักจะเป็นเด็กที่มีความขัดแย้งทางอารมณ์ ปัญหาทางการปรับตัวจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีปฏิกิริยาโต้ตอบบุคคลอื่น ๆ เช่น บุคคลในครอบครัว ครู เด็กในโรงเรียน เป็นต้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในครอบครัวทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย ดังได้กล่าวมาแล้ว พ่อจะสรุปได้ว่า ครอบครัวมีความสำคัญต่อการปรับตัว การที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีในครอบครัวเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ความเข้าใจกันของสมาชิกในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ขนาดของครอบครัว
ฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพของครอบครัว ฯลฯ บุคคลจะดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ จะต้องพยายามปรับตัวเข้ากับครอบครัวของตนให้ได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล
4. วิธีจัดทำข้อมูล

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร เป็นผู้ติดยาเสพติดที่อยู่ในสถานพักฟื้นประเวศ ชอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2537 ที่มีการปรับตัวกับครอบครัวต่ำกว่า เบอร์เซนโทส์ที่ 50 ลงมา จำนวน 19 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ติดยาเสพติดที่อยู่ในสถานพักฟื้นประเวศ ชอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2537 ที่มีการปรับตัวกับครอบครัวต่ำกว่า เบอร์เซนโทส์ที่ 50 ลงมา จำนวน 16 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย และความสมมาตรไว้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยให้ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้น ทั้งหมดจำนวน 37 คน ทำแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว

2.2 นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำคะแนนของผู้ติดยาเสพติดทุกคนมาเรียงจากสูงลงมาต่ำ และคัดเลือกเฉพาะผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า เบอร์เซนโทส์ที่ 50 ลงมา จำนวน 19 คน และสอบถามความสมมาตรไว้

2.3 ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มการทดลอง และสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว
2. โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัวนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างโดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการ ทฤษฎี ตำรา เอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวกับครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้านคือ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารในครอบครัว การแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของสมาชิกในครอบครัว การปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัว การยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวอย่างแท้จริง

1.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว จำนวน 60 ข้อ ใช้ได้ 59 ข้อ ข้อความเป็นสถานการณ์ให้สอดคล้องการปรับตัวกับครอบครัวทั้ง 6 ด้าน ดังกล่าวในข้อ 1.1

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย รศ.กมลรัตน์ กรีทอง อาจารย์พรพรพิศ วิษย์การ และอาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงและคัดเลือกข้อความที่มีภาษารัดกุมและเหมาะสมในการนำไปใช้

1.4 นำแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัวนี้ไปทดสอบกับผู้ป่วยติดยาเสพติด โรงพยาบาลธัญารักษ์ ปทุมธานี จำนวน 100 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ เทคนิค 25% โดยใช้ t - test และคัดเลือกข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไปใช้ในการทดลอง ได้ 59 ข้อ

1.5 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้ว จำนวน 59 ข้อ มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ .9260

ลักษณะแบบสอบถาม

แบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ ลิเคิร์ต (Likert type) 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และประกอบด้วยข้อความที่เป็นสถานการณ์ เกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัว

วิธีตอบแบบสอบถามให้ผู้อ่านตอบข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำที่แท้จริงในระดับใด แล้วเลือกขีดเครื่องหมาย $\checkmark$ ในช่องที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำของตน โดยมีเกณฑ์ดังนี้

มากที่สุด	เมื่อสถานการณ์นั้นตรงกับตนเองมากที่สุด
มาก	เมื่อสถานการณ์นั้นตรงกับตนเองมาก
ปานกลาง	เมื่อสถานการณ์นั้นตรงกับตนเองเป็นบางครั้ง
น้อย	เมื่อสถานการณ์นั้นตรงกับตนเองน้อย
น้อยที่สุด	เมื่อสถานการณ์นั้นไม่เคยเกิดขึ้นกับตนเองเลย เกิดขึ้นน้อยมากจนนับครั้งได้

ตัวอย่างแบบสอบถาม

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
<u>ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง</u> (0) พ่อของสมชายมีภรรยาหลายคน มักถูกเพื่อน ๆ ล้อว่าเป็นลูกเมียน้อย แต่สมชายก็ไม่เสียใจ แต่อย่างใด เขาคิดว่าพ่อไม่ได้ทอดทิ้งเขาและ แม่ก็รับผิดชอบต่อครอบครัวดี ส่วนเรื่องการมี ภรรยาหลายคนเป็นเรื่องส่วนตัวของพ่อ และแม่ก็ให้ ความรักความอบอุ่นกับเขาเป็นอย่างดี สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดเห็นของสมชาย เพียงใด					
<u>ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารในครอบครัว</u> (0) ปิยะพงษ์ ชอบที่จะปรึกษากับพ่อและแม่เวลามีปัญหา เรื่องที่ไม่ง่ายๆ แต่พ่อแม่ปิยะพงษ์ไม่มีเวลาให้ ปิยะพงษ์ ปิยะพงษ์จึงปรึกษาพี่น้องแทน พี่และน้อง ของปิยะพงษ์ก็พูดคุยกับปิยะพงษ์อย่างดี แม้จะช่วย อะไรไม่ได้มาก สมาชิกเห็นด้วยการกระทำของปิยะพงษ์ เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
<u>ด้านความสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม</u> (0) สุชาติไปเที่ยวต่างจังหวัด สุชาติซื้อของฝากสมาชิก ในครอบครัว ถูกแม่ตำหนิหาว่าใช้เงินไม่ประหยัด แต่สุชาติก็ได้เสียใจหรือน้อยใจแต่อย่างไร ที่ถูก ว่ากล่าวตักเตือน สมาชิกเห็นด้วยหรือไม่กับสุชาติที่ไม่รู้สึกเสียใจ หรือน้อยใจแต่อย่างใด					
<u>ด้านการยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว</u> (0) พ่อแม่ให้เงินประชาใช้อย่างจำกัดเพราะมีรายได้ น้อยและมีลูกหลายคน ประชารู้สึกไม่พอใจกับ จำนวนเงินที่ได้รับ สมาชิกเห็นด้วยกับความรู้สึกของประชาเพียงใด					
<u>ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของสมาชิก ในครอบครัว</u> (0) พี่สาวของสุรัชย์เป็นคนใจน้อย โกรธง่าย หายเร็ว บางครั้งขาดเหตุผล และชอบให้คนอื่นเอาใจ เวลา ที่พี่สาวโกรธสุรัชย์จะเฉย ๆ ไม่ได้ตอบอะไร ทั้ง ๆ ที่นึกโกรธพี่สาวอยู่ในใจ สมาชิกเห็นด้วยกับการที่สุรัชย์ไม่ได้ตอบกับพี่สาว เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
<u>ด้านการปรับตัวเองให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัว</u> (0) เมื่อมีการขัดแย้งกันในสมาชิกภายในครอบครัว สวัสดิ์มักจะหนีออกจากบ้าน ไปอยู่กับเพื่อน ๆ พวกที่ติดยาเสพติด แต่สวัสดิ์ไม่ติดยาเสพติด เมื่อสบายใจแล้วสวัสดิ์จึงจะกลับมา สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสวัสดิ์เพียงใด					

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามมี 2 ลักษณะคือ ข้อความทางบวก และข้อความทางลบ

ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ๖ ให้ 5 คะแนน

เห็นด้วยมาก ๖ ให้ 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ ๖ ให้ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ๖ ให้ 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ๖ ให้ 1 คะแนน

ข้อความทางลบ ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ๖ ให้ 1 คะแนน

เห็นด้วยมาก ๖ ให้ 2 คะแนน

ไม่แน่ใจ ๖ ให้ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ๖ ให้ 4 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ๖ ให้ 5 คะแนน

2. โปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มตามลำดับขั้นดังนี้

- 1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของการปรับตัวของครอบครัว และกิจกรรมกลุ่มจากทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2 สร้างโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม ให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการและจุดมุ่งหมายของกิจกรรมที่ใช้ฝึกในแต่ละครั้งแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม
 - 3 นำโปรแกรมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้ติดยาเสพติด โรงพยาบาล รัตนารักษ์ บhumธานี จำนวน 8 คน เพื่อศึกษาข้อบกพร่องเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ ระยะเวลาที่ใช้กิจกรรมแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงโปรแกรม เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป
- ในการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่ม จะทดลอง 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน คือวันจันทร์ และวันพุธ เวลา 15.30 - 16.20 น.

3. โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัวโดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1 ผู้วิจัยรวบรวมเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัวจากหนังสือวารสาร และบทความต่าง ๆ ที่เป็นวิทัศน์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมข้อเสนอแนะ
- 2 สร้างโปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำโปรแกรมนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างหัวข้อวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการก่อนนำไปใช้กับกลุ่มควบคุม
- 3 นำโปรแกรมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้ติดยาเสพติด โรงพยาบาล รัตนารักษ์ บhumธานี จำนวน 8 คน เพื่อศึกษาข้อบกพร่องเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ ระยะเวลาที่ใช้สอน แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงโปรแกรม เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ในการให้ข้อเสนอแนะ จะให้ข้อเสนอแนะ 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน คือวันอังคาร และวันพฤหัสบดี เวลา 15.30 - 16.20 น.

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยดำเนินการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design (บุศรี วงศ์รัตนะ, 2530 : 357)

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest-posttest Design

การกำหนดเข้ากลุ่ม	สอบก่อน	ตัวแปรอิสระ	สอบหลัง
(R) E	T_{IE}	$\bar{X}$	T_{2E}
(R) C	T_{IC}	-	T_{2C}

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

(R)	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม
E	แทน	กลุ่มทดลอง
C	แทน	กลุ่มควบคุม
T_{IE}, T_{2E}	แทน	การสอบก่อนและสอบหลังในกลุ่มทดลอง ตามลำดับ
T_{IC}, T_{2C}	แทน	การสอบก่อนและสอบหลังในกลุ่มควบคุม ตามลำดับ
$\bar{X}$	แทน	การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่ม
-	แทน	การให้ข้อเสนอแนะ

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. การทดสอบครั้งแรก (Pretest) ให้ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้น ประเวศ ขอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 19 คน ตอบแบบสอบถาม วัดการปรับตัวกับครอบครัว และคัดเลือกผู้ติดยาเสพติดที่ได้คะแนนการปรับตัวกับครอบครัวต่ำ สัมภาษณ์เพื่อถามความสมัครใจในการเข้ากลุ่มทดลองได้จำนวน 16 คน แล้วสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน แล้วเก็บคะแนนไว้เป็น การทดสอบครั้งแรก

2. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนทั้ง 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม ดังโปรแกรมการทดลองดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มทดลอง ทดลองโดยการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ทุกวันจันทร์และ วันพุธ ระหว่าง 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๗ ละ 2 ครั้ง ๗ ละ 50 นาที รวมโปรแกรมการทดลอง 12 ครั้ง โดยครั้งที่ 1, 12 เป็นการปฐมนิเทศและปัจฉินิเทศ ครั้งที่ 2 - 11 เป็นการเรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม สถานที่ทดลองคือ ห้องประชุม สถาน พักฟื้นผู้ติดยาเสพติดประเวศ ขอยอ่อนนุช กรุงเทพมหานคร

2.2 กลุ่มควบคุม ทดลองโดยการให้ข้อสนเทศ ทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ระหว่างเวลา 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๗ ละ 2 ครั้ง ๗ ละ 50 นาที รวมโปรแกรมการสอน 12 ครั้ง โดยครั้งที่ 1, 12 เป็นการปฐมนิเทศ และปัจฉินิเทศ ครั้งที่ 2 - 11 เป็นการให้ข้อสนเทศ สถานที่ทดลองคือ ห้องประชุม สถานพักฟื้นยาเสพติด ประเวศ ขอยอ่อนนุช กรุงเทพมหานคร

3. การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) ให้ผู้ติดยาเสพติดในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว อีกครั้งหนึ่ง หลังจากผู้ติดยาเสพติด ได้รับการปรับตัวกับครอบครัวด้วยการใช้กิจกรรมกลุ่ม และการให้ข้อสนเทศ

4. นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว ทั้งก่อนและหลัง การทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

วิธีจัดทำข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่ามัธยฐาน (Median) (ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2531 : 57)

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ (Quartile Deviation) (ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 58 - 59)

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

2.1 ทหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการใช้เวลาในการเรียน โดยใช้

สูตร (ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2524 : 187)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S^2_H}{n_H} + \frac{S^2_L}{n_L}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

$\bar{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง

$\bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ

S^2_H แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง

S^2_L แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ

n_H แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง

n_L แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการใช้เวลาในการเรียนโดยใช้สูตร

(ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 170 - 171)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left[1 - \frac{S^2_i}{S^2_t} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S^2_i แทน คะแนนความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S^2_t แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวภายในกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง

โดยใช้การทดสอบของ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test (นิภา ศรีโพธิ์โรจน์. 2533 : 91 - 97)

3.2 เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนการปรับตัวกับครอบครัวก่อนและหลังการทดลอง

ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้การทดสอบของ แมน วิทนี (The Mann Whitney U Test) (นิภา ศรีโพธิ์โรจน์. 2533 : 120 - 128)

คำนวณหาค่า U โดยใช้สูตร

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{n_1(n_1 + 1)}{2} - \sum R_1$$

$$U_2 = n_1 n_2 + \frac{n_2(n_2 + 1)}{2} - \sum R_2$$

เมื่อ	U	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการทดสอบ
	n_1	แทน	จำนวนคนในกลุ่มทดลองที่ 1
	n_2	แทน	จำนวนคนในกลุ่มทดลองที่ 2
	R_1	แทน	ผลรวมของอันดับของข้อมูลจากกลุ่มทดลองที่ 1
	R_2	แทน	ผลรวมของอันดับของข้อมูลจากกลุ่มทดลองที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลอง และการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
Mdn	แทน	ค่ามัธยฐานของกลุ่มตัวอย่าง
Mdn(diff)	แทน	ค่าความแตกต่างของค่ามัธยฐานของกลุ่มตัวอย่าง
Q.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ของกลุ่มตัวอย่าง
Q.D. (diff)	แทน	ค่าความแตกต่างของส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ของกลุ่มตัวอย่าง
T	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบของวิลคอกซัน
U	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการทดสอบของแมน-วิทนี

ผลการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. เปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ในกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการได้รับข้อสนเทศ
3. เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ก่อนและหลังการทดลองของสมาชิกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง 2 เปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มทดลอง	N	Mdn	Q.D.	T
ก่อนการทดลอง	8	200	18.0	0**
หลังการทดลอง	8	226	17.5	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 บ่งชี้ว่าการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ในกลุ่มทดลอง เพิ่มขึ้นหลังจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1

ตาราง 3 เปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ในกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการได้รับข้อเสนอ

กลุ่มควบคุม	N	Mdn	Q.D.	T
ก่อนการทดลอง	8	199.5	17.5	0**
หลังการทดลอง	8	219.0	21.0	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 บ่งชี้ว่าการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ในกลุ่มควบคุม เพิ่มขึ้นหลังจากการได้รับข้อเสนอ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

ตาราง 4 เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น
ก่อนและหลังการทดลองของสมาชิกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การทดลอง	N	Mdn (diff)	Q.D. (diff)	T
การการทดลอง	8	27.0	5.5	11.5*
การการทดลอง	8	13.5	4.5	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 บ่งชี้ว่าการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น
กลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มกับกลุ่มควบคุม ที่ได้รับข้อเสนอ เพิ่มขึ้นแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

จุดมุ่งหมายในการศึกษา

เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้นและหลังการเข้าร่วมการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้นก่อนและหลังให้ข้อเสนอแนะ
3. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้นที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและที่ได้รับข้อเสนอแนะ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นหลังจากได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นหลังจากได้รับข้อเสนอแนะ
3. ผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้น ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีการปรับตัวกับครอบครัวดีกว่าผู้ติดยาเสพติดระยะพักฟื้นที่ได้รับข้อเสนอแนะ

ขอบเขตในการศึกษา

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ติดยาเสพติดแล้วและพักพิงอยู่ในสถานพักฟื้น
ประเวศ ขอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปี 2537 ที่มีการปรับตัวกับครอบครัว
ต่ำกว่าเบอร์เซนต์ที่ 50 ลงมาจำนวน 19 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ติดยาเสพติดที่เลิกยาแล้ว อยู่ในระยะ
พักพิงในสถานพักฟื้นประเวศ ขอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปี 2537 ซึ่ง
มีการปรับตัวต่ำกว่าเบอร์เซนต์ที่ 50 ลงมาจำนวน 16 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และ
ถามความสมัครใจ แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว
2. โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. การทดสอบครั้งแรก (Pretest) ให้ผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ
ขอยอ่อนนุช เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 37 คน ตอบแบบสอบถาม
วัดการปรับตัวกับครอบครัว และคัดเลือกผู้ติดยาเสพติดที่ได้คะแนนการปรับตัวกับครอบครัวต่ำกว่า
เบอร์เซนต์ที่ 50 จำนวน 19 คน สัมภาษณ์เพื่อถามความสมัครใจในการเข้ากลุ่มทดลองได้
จำนวน 16 คน แล้วสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
กลุ่มละ 8 คน แล้วเก็บคะแนนไว้เป็นการทดสอบครั้งแรก

2. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนทั้ง 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังโปรแกรมการทดลองดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มทดลอง ทดลองโดยการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ทุกวันจันทร์และพุธ ระหว่างเวลา 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๗ ละ 2 ครั้ง ๗ ละ 50 นาที รวมโปรแกรมการทดลอง 12 ครั้ง โดยครั้งที่ 1, 12 เป็นการบรูมนิเทศ และปัจฉิมนิเทศ ครั้งที่ 2 - 11 เป็นการเรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม สถานที่ทดลองคือ ห้องประชุม สถานพักฟื้นผู้ติดยาเสพติดประเวศ ซอยอ่อนนุช กรุงเทพมหานคร

2.2 กลุ่มควบคุม ทดลองโดยการให้ข้อสนเทศ ทุกวันอังคารและพฤหัสบดีระหว่างเวลา 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๗ ละ 2 ครั้ง ๗ ละ 50 นาที รวมโปรแกรมการให้ข้อสนเทศ 12 ครั้ง โดยครั้งที่ 1, 12 เป็นการบรูมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ ครั้งที่ 2 - 11 เป็นการให้ข้อสนเทศสถานที่ทดลอง ห้องประชุม สถานพักฟื้นผู้ติดยาเสพติดประเวศ ซอยอ่อนนุช กรุงเทพมหานคร

3. การทดลอง หลังการทดลอง (Post test) ให้ผู้ติดยาเสพติดในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว อีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ผู้ติดยาเสพติดได้รับการปรับตัวกับครอบครัวด้วยการได้กิจกรรมกลุ่มและการให้ข้อสนเทศ

4. นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัวทั้งก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์การปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดก่อนและหลังการให้กิจกรรมกลุ่ม
2. วิเคราะห์การปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดก่อนและหลังการให้ข้อสนเทศ
3. วิเคราะห์ความแตกต่างของการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและการให้ข้อสนเทศ

สรุปผลการศึกษา

1. ผู้ติดยาเสพติดมีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นภายหลังจากได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผู้ติดยาเสพติดมีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นภายหลังจากได้ให้ข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัวกับครอบครัวดีกว่าการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ผู้ติดยาเสพติดมีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ผลจากการทดลองในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการให้ผู้ติดยาเสพติดได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้น ย่อมทำให้บุคคลเหล่านั้นได้มีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นหนทางนำไปสู่การกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ผู้ติดยาเสพติดได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีการวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม และในที่สุดก็เกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวกับครอบครัวให้เหมาะสม การเรียนครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยวดี ดวงจินดา (2536 : 57) ที่พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้นสามารถพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 24 กรุงเทพมหานครได้ นอกจากนี้แล้วผลการวิจัยก็ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลาวัณย์ มหาทมะรัตน์ (2529 : 58) ซึ่งพบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการมีมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนศรีศักดิ์สุวรรณวิทยา จังหวัดสิงห์บุรีได้ สำหรับผลการวิจัยของ รัตนา รัตนประสบโชติ (2524 : 45) ก็มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ

การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรีได้โดยสังเกตด้วยว่านักเรียนมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ สนใจ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างดี

จากการวิจัยในครั้งนี้และผลการวิจัยที่สอดคล้องดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดได้

2. ผู้ติดยาเสพติดมีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นภายหลังได้รับการให้ข้อเสนอแนะเป็นกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 แสดงให้เห็นว่าการให้ข้อเสนอแนะสามารถพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะข้อเสนอแนะที่ให้แก่กลุ่มควบคุมเป็นการให้ความรู้เรื่องการปรับตัวกับครอบครัว มีผลทำให้ข้อคิดในการอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัว สมาชิกจะได้รับความรู้และเกิดความคิดที่จะนำไปสู่ปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งการทดลองกับกลุ่มควบคุมโดยการดูวิดีโอ ภาพยนตร์นี้ ผู้วิจัยสังเกตว่าสมาชิกมีความสนใจดูวิดีโอ มีความตั้งใจในการสรุปสาระที่ได้จากการดู มีการซักถามเมื่อมีข้อสงสัย ตลอดจนสนใจฟังการสรุปของผู้วิจัย บรรยายภาคนกลุ่มเป็นไปด้วยดี

ในเรื่องการให้ข้อเสนอแนะ เรย์มอนด์ และเจมส์ (Raymond and James. 1961 : 107 - 108) กล่าวว่าความคับข้องใจต่าง ๆ ของเด็กในโรงเรียนนั้นส่วนมากเกิดจากการที่เขาเหล่านี้ไม่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างเพียงพอ ไม่ได้รับข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ต่อตัวเขาทำให้เกิดความวิตกกังวลต่าง ๆ นานา หากได้รับข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ จะทำให้ความคับข้องใจเหล่านั้นลดลง มีการปรับตัวดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ซาสเซ (Sasse. 1975 : 136 - 137) ที่ว่า การให้ข้อเสนอแนะจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมากขึ้น-และยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้-ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ในทำนองเดียวกัน คมเพชร จิตรศุภกุล (2521 : 12 - 13) กล่าวว่าไว้ว่า ถ้านักเรียนได้รับข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าอันเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมก็จะเป็นการช่วยพัฒนาให้เขาเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องว่า จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้การได้รับข้อเสนอแนะเป็นการเสริมสร้างรากฐานที่ดีในการปรับปรุงลักษณะต่าง ๆ ของตนเองให้ดีขึ้นอย่างเต็มที่ เพื่อการปรับตัวที่ดีสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงกล่าวได้ว่าข้อเสนอแนะที่ดีสามารถช่วยพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวให้ดีขึ้นได้ จากงานวิจัยของ อีระ มุลธิยะ (2530 : 53) ซึ่ง

ศึกษาผลการให้คำปรึกษาแบบโรเจอร์สที่มีต่อการพัฒนาทัศนคติด้านการปรับตัวทางอารมณ์ พบว่า ทัศนคติด้านการปรับตัวทางอารมณ์หลังการได้รับข้อเสนอแนะสูงกว่าก่อนได้รับข้อเสนอแนะ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การให้ข้อเสนอแนะนั้นนับเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เรียนยังไม่รู้หรือยังไม่เข้าใจชัดเจน ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาด้วยตนเอง และยังเปิดโอกาสให้มีการซักถามปัญหาต่าง ๆ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น จากการวิจัยครั้งนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า การได้รับข้อเสนอแนะก็สามารถนำมาใช้พัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวได้เช่นกัน

3. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นกว่าสมาชิกที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05. ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้น สามารถพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวได้ดีกว่าการได้รับข้อเสนอแนะ วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมุ่งให้สมาชิก ได้เรียนรู้จากกระบวนการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันแล้ววิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง และสมาชิกในกลุ่มซึ่งเกิดขึ้นขณะนั้น โดยได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มขณะที่ร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ส่งผลให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองในด้านการปรับตัวกับครอบครัว ตลอดจนความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ

ในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนี้ คมเพชร นิตรศุกุล (2525 : 14)

กล่าวว่า การนำประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องการให้สมาชิกแต่ละคนและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยรวมมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่ง จารุลักษณ์ พินพรหมราช (2529 : 6) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งได้จากการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการร่วมมือในการแก้ปัญหา หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันและผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน

ผู้วิจัยพยายามที่จะยึดหลักการการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้สมาชิกมีการพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม เพราะกิจกรรมกลุ่มนำไปสู่การวิเคราะห์ โดยการได้ปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เรียนยังยอมรับข้อบกพร่องของตนเองพร้อมจะแก้ไข รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักวางแผนแก้ไขปัญหา

เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น อัจจิมา จินวาลา (2535 : 14) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ขึ้นมาให้แก่ผู้เรียน แล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งการรับข้อสนเทศถึงแม้จะมีประโยชน์ แต่ก็ไม่สามารถจะารู้จักการเข้าร่วมกลุ่ม มีการกระทำร่วมกัน ได้เห็นพฤติกรรมของผู้อื่นไม่ได้ วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้อื่น อีกทั้งเนื้อหาในข้อสนเทศจะเป็นข้อมูลในเชิงเสนอแนะความรู้และความคิดที่ถูกต้อง ไม่ได้เน้นไปที่ปัญหาของแต่ละบุคคล

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาใช้พัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าการได้รับข้อสนเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดได้ ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มน่าจะเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่เจ้าหน้าที่นักจิตวิทยาผู้ให้คำปรึกษา ผู้แนะแนว ตลอดจนนักสังคมสงเคราะห์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวของสมาชิกที่ติดยาเสพติดและพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น การปรับตัวทางสังคมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นต้น

1.2 ควรมีการฝึกอบรมผู้เกี่ยวข้องกับผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นให้สามารถใช้เทคนิคการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรมีการทดลองการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวแก่สมาชิกที่ติดยาเสพติดที่อยู่ในระยะพักฟื้นในสถานอื่น ๆ เช่น โรงพยาบาลอภัยุรักษ์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการทดลอง การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัวแก่สมาชิกที่ติดยาเสพติดที่อยู่ในระยะพักฟื้นที่เป็นผู้หญิง

2.3 ควรมีการทดลอง การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาการปรับตัวในด้านอื่น ๆ เช่น การปรับตัวทางสังคม สัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นต้น

2.4 ควรมีการติดตามผลการวิจัยในครั้งนี้ เช่น 3 เดือน 6 เดือน 1 ปี เพื่อศึกษาความคงทนของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและการได้รับข้อเสนอแนะ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถาม เป็นต้น

2.5 ควรมีการทดลอง การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเปรียบเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น เปรียบเทียบกับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม การให้คำปรึกษารายบุคคล เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าดวงษ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- กรองแก้ว สานุพันธ์. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเสถียรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมวิทย์วิทยา จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- กองสุขภาพจิต กรมการแพทย์. "วันแห่งครอบครัว 14 เมษายน 2533," ข่าวสารสุขภาพจิต. 9(4) : 25 - 26 ; เมษายน 2533.
- กันยา สุวรรณแสง. การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2533.
- กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ. ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2530.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์, 2522.
- _____. เอกสารประกอบการสอนกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- จงกล หงส์พันธ์. ผลของการให้คำปรึกษาแบบโรเจอร์สที่มีต่อการปรับตัวในครอบครัวของของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโพธิ์สัมพันธ์พิทยาคาร เมืองพญา ชลบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

- จงรักษ์ ศุภกิจเจริญ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว และพฤติกรรมเพิกเฉยภาวะเครียดในผู้ป่วยสูงอายุ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527. อัดสำเนา.
- จันทิรา สิมปิเจริญ. กระบวนการกลุ่มในโรงเรียน. ภูเก็ต : วิทยาลัยภูเก็ต, 2522.
- จรรยา วิไลวรรณ. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดลำปาง. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- จารุลักษณ์ พิณพรหมราช. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบhumคงคา กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- จำเนียร ช่างโชติ และคนอื่น ๆ. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. แบบแผนการทดลองและสถิติ. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- _____. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- ทวี ท่อแก้ว และอบรม สันนิบาล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2512.
- ทศพร มณีศรีขำ. การพัฒนาจริยธรรมด้านความสามัคคีโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- ทองเรือน อมรัชกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2520.
- ธีระ บุญยะ. ผลการให้คำปรึกษาแบบโรเจอร์สที่มีต่อการพัฒนาทัศนคติด้านการปรับตัวทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวชิรบำรุง จังหวัดมหาสารคาม. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ธีรศักดิ์ ศรีพรวิสิฐ. แนะแนว. 51 : 28 - 47 ; มิถุนายน - กรกฎาคม 2520.

- นิภา วิจิตรศิริ. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนหนองแค "สรีรกิจพิทยา" จังหวัดสระบุรี. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- นิตยา เชียงทอง. ผลการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการยอมรับตนเองของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพมงคลรังษี จ.กาญจนบุรี. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- นิภา นิธยานน. การปรับตัวและบุคลิกภาพ : จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ :
สารศึกษาการพิมพ์, 2520.
- บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก : แผนกเอกสารและการพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2526.
- พนม ล้อมอารีย์. กลุ่มสัมพันธ์. กาฬสินธุ์ : จินตทัศน์การพิมพ์, 2522.
- พวงแก้ว เนตรโสภารักษ์. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม.
ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2533. อัดสำเนา.
- มาลีณี อยู่โพธิ์. การทดลองการใช้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อการพัฒนาการปรับตัวทางสังคม
ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- ยุวดี ดวงจินดา. การเปรียบเทียบผลของการใช้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
ที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 24
กรุงเทพมหานคร. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- เยาวพา เดชะคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา.
ปรินฤพานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.

เยาวภา กันทรวิธยากุล. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อกิจกรรมไม่ตั้งใจเรียนในห้องเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปทุมวิทยาคม อ่างทอง.

ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2530. อัดสำเนา.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร,
2528.

วิไลวรรณ สันถาโกล. การเปรียบเทียบการสอนวิชาวรรณคดีไทยเรื่อง "ลิลิตตะเลงพ่าย"
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางในชั้นประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.บ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
อัดสำเนา.

ศุภาวดี บุญดวงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2527.

ศศิธร บรรณาสินี. ผลของการใช้แบบที่มีต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูแก่เวทียของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ จังหวัดอุตรดิตถ์. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

สรศักดิ์ ไสซ. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความสามัคคีในหน้าที่พลเมืองดีของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก, 2530. อัดสำเนา.

สาลี จบศรี. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสอง "นิวศรัราชบุรีราษฎร์" จังหวัดปทุมธานี.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2531. อัดสำเนา.

สุวัชจณา สุวรรณอาไพ. การเปรียบเทียบผลของการเสริมแรง ดี อาร์ เอช แบบต่อเนื่องกับ
แบบเว้นระยะที่มีต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
สุวรรณตะไล้ อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

หลุย จาปาเทศ. จิตวิทยาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อัจจิมา จินวาลา. การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการฝึกตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบ
ต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสือน้อย กรุงเทพมหานคร.

ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2535. อัดสำเนา.

อัจฉรา ชีวาพัฒนานุวงศ์. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการใช้เวลาในการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดแจ้งร้อน กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

Anderson, John R. "An Investigation of the Effect of Group School
Skill Training on the Inappropriate Social Behavior of Mentally
Retarded Adults," Dissertation Abstracts International.

39 : 3460-A ; December, 1987.

Birkhauser, John Charles. "The Effects of Group Dynamics on Self Concept
in the Elementary School classroom," Dissertation Abstracts
International. 46(7) : 103-A ; 1985.

Button, Leslie. Developmental Group Work with Adolescents. London :
University of London Press Ltd., 1974.

Davis, Keith. Human Relations at Work. New York : McGraw - Hill
Company, 1963, 359D.

Dayle, Thomson. "Adjustment in Retirement : Causal Interpretation of
Factors Influencing the Morale of Retired Men", Dissertation
Abstracts International. 30 : 402 - 403 ; July, 1972.

Gorlow, Leon. Reading in the Psychology of Adjustment. 2nd ed.
New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1960.

Gillmer, B. Von. Haller and others Industrial and Organizational Psychology. New York : McGraw-Hill Book Company, 1971.

Hurlock, Elizabeth B. Development Psychology. New York : Mc Graw-Hill Book Company, 1964.

Lazarus, Richard S. Pattern of Adjustment and Human Effectiveness. New York : McGraw - Hill, 1969.

Loeser, L.H. "Some Aspects of Group Dynamics," International Journal of Group Psychotherapy. 1 : 5 - 9 ; 1957.

Moskowitz, Merle J. and Arthur R. Orgel. General Psychology. Boston : Houghton Mifflin Company, 1969.

Ottaway, A.K.C. Learning through Group Experiences. London : Routhledge and Kegan Paul, 1966.

Patterson, C.H. Humanistic Education. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc., 1973.

Raymond N. Hatch and James W. Coster. Guidance Services in the Elementary School. Dubugue, Iowa, WM.C Brown Co., Inc., 1961.

Rogers, Carl R. "The Organization of Personality," Journal of American Psychologists. 2 : 358 ; 1974.

Sasse, Connine R. Person to Person. Peoria, TLL. : Chas A. Bennett, 1975.

Shaw, Marvin E. "Group Dynamic", The Psychology of Small Group Behavior. 3rd ed. New York : McGraw - Hill Book Company, 1987.

Smart, Mollie S. Children Development and Relationships. New York : Mcmillan, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

1. แบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว
2. ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว
3. ค่าคะแนนดิบของกลุ่มตัวอย่าง

แบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว มีทั้งหมด 59 ข้อ
2. แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบด้วยข้อความที่เกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ให้สมาชิกอ่านข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามให้ตรงตามความรู้สึกหรือการกระทำของสมาชิก ถ้าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับตัวสมาชิก คำตอบที่สมาชิกเลือกตอบในแต่ละข้อนั้นไม่มีถูกหรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำที่แตกต่างกัน ดังนั้นคำตอบที่ถูกต้องที่สุดคือคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำที่แท้จริงของสมาชิกเอง
3. แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ขอให้สมาชิกตอบให้ครบทุกข้อ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับตัวเลือกที่สมาชิกเลือกบนกระดาษคำตอบ

โปรดตอบให้ครบทุกข้อ

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. <u>ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง</u> 1. ครอบครัวของประติษฐ์มีรายได้น้อย ในวันหยุด ประติษฐ์จะรับจ้างเป็นพนักงานเสิร์ฟตาม ร้านอาหาร ทำให้พี่น้องและเพื่อน ๆ ล้อและ ดูถูก แต่ประติษฐ์ก็ไม่โกรธเพราะถือว่าตน กระทำสิ่งที่ถูกต้อง สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของประติษฐ์ ที่ไม่โกรธเมื่อถูกเพื่อนล้อเพียงใด 2. ภักดีให้น้องริตเสื้อตัวโปรด เพื่อจะไปงาน วันเกิดเพื่อนในดอนเียน น้องสาวริตเสื้อใหม่ ภักดีโกรธมากต่อว่าน้องจนร้องไห้ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของภักดี เพียงใด 3. สุทธิผากพี่สาวซื้อของ แต่ได้ของไม่ถูกใจ สุทธิ บอกพี่สาวว่าของที่ซื้อมามีตำหนิและราคาแพง น่าจะซื้อให้ดี ๆ กว่านี้ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสุทธิ เพียงใด 4. ครอบครัวของสมจิตมีอาชีพค้าขาย พ่อแม่บอกว่า เมื่อสมจิตโตขึ้นจะให้ประกอบอาชีพค้าขายแทน แต่สมจิตไม่ชอบอาชีพนี้ สมจิตต้องการที่จะเป็น ครู จึงต้องอ้างว่าต้องการศึกษาให้สูงกว่านี้ก่อน แล้วค่อยตัดสินใจ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมจิต เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5. แดงเป็นคนชอบช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อนบ้านจึงมักวานให้ช่วยงานต่าง ๆ โดยที่เธอไม่เคยบ่าเบี่ยงหรือขอค่าจ้าง แดงมักถูกคนในบ้านเค่นแคะว่าโง่ถูกหรือทำให้ใช้งาน แต่แดงไม่เคยใส่ใจหรือโกรธ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของแดงที่ไม่ใส่ใจหรือโกรธผู้อื่นเพียงใด					
6. อุดลย์เป็นเด็กวัยรุ่นเช่นเดียวกับวัยรุ่นรอบ ๆ บ้านของอุดลย์ เพื่อนวัยรุ่นของอุดลย์ว่าอุดลย์ทำตัวเป็นคนดีเสียสละให้ครอบครัวมากไป ควรจะเที่ยวเตร่นอกบ้านบ้างแต่อุดลย์ก็ปฏิบัติเช่นเดิม ทั้ง ๆ อยากรจะไปเที่ยวบ้างเหมือนกัน สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของอุดลย์เพียงใด					
7. พ่อของสมชายมีภรรยาหลายคน มักถูกเพื่อน ๆ ล้อว่าเป็นลูกเมียบ่อย แต่สมชายก็ไม่เสียใจแต่อย่างใด เขาคิดว่าพ่อไม่ได้ทอดทิ้งเขาและแม่ก็รับผิดชอบครอบครัวดี ส่วนเรื่องการมีภรรยาหลายคนเป็นเรื่องส่วนตัวของพ่อ และแม่ก็ให้ความอบอุ่นกับเขาเป็นอย่างดี สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดเห็นของสมชายเพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
8. สมพงษ์มีนิสัยใจร้อน อารมณ์รุนแรง จะหันเวลา ที่พ่อแม่บ่นว่าสาวตักเตือน สมพงษ์จะออกจากบ้าน ไปอยู่กับเพื่อนเพื่อระบายสติอารมณ์ตนเอง สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมพงษ์เพียงใด					
9. สนธิชอบเล่นกีตาร์ สนธิจึงไปร้องเพลงเล่นกับ เพื่อนเป็นกลุ่ม ๆ ที่บ้านเพื่อน พ่อและแม่สนธิ ไม่ชอบ หาวว่าไปมั่วสุมกันกลัวว่าสนธิจะติดยา เสพติดเพราะมีเพื่อนบางคนสูบบุหรี่ แต่สนธิยังไป หาเพื่อนเพื่อเล่นกีตาร์เหมือนเดิม สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสนธิเพียงใด					
10. เขาว์ รู้สึกไม่ชอบและไม่สบายใจ เมื่อมีคนวิจารณ์ หรือติเตียนตัวเอง ไม่ว่าจะวิจารณ์เพื่อก่อ เพื่อ แก้ไขก็ตาม เขาว์ชอบให้ชมมากกว่า สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของเขาว์เพียงใด					
2. <u>ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการมีสื่อสารกับครอบครัว</u>					
11. ครอบครัวของจันทร์เกษมมักคุยกันเมื่อมีเวลาว่าง และจันทร์เกษมก็ชอบที่จะพูดคุยกับพ่อแม่และพี่น้อง แม้บางครั้งความเห็นจะไม่ตรงกัน ถ้าสมาชิกเป็นจันทร์เกษม สมาชิกเห็นด้วยกับ การกระทำของจันทร์เกษมเพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
12. วินัยเป็นลูกคนโต พ่อแม่มักให้วินัยได้มีส่วนร่วม ในการเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ แม้ วินัยจะช่วยอะไรได้ไม่มากนัก แต่วินัยก็ใส่ใจที่ พ่อแม่ให้ความสำคัญ					
สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของวินัยเพียงใด					
13. รักชาติไม่ชอบที่พ่อแม่เข้าไปก้าวก่ายในการ คบเพื่อน เพราะว่ารักชาติคิดว่าตนเองโตพอที่จะ ตัดสินใจได้เองแล้ว					
สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของรักชาติ เพียงใด					
14. สุรเดช เป็นคนไม่ชอบคนบ่น เวลาที่พ่อและแม่ สุรเดชบ่น สุรเดชจะทำหูทวนลม แล้วหาทาง ไปแก่งเลียงแทน					
สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสุรเดช เพียงใด					
15. พืรพงษ์เป็นผู้ชาย มักจะถูกพี่และน้องที่เป็นผู้หญิง ว่าขอย ๆ ว่าไม่ช่วยงานบ้านเช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน พืรพงษ์บอกว่างานพวกนี้เป็นงาน ของผู้หญิง					
สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของพืรพงษ์ เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
16. เจริญกิจอายุ 18 ปี พ่อแม่ของเจริญกิจห้ามมิให้คบเพื่อนต่างเพศ เนื่องจากเกรงว่าเจริญกิจจะรู้ไม่เท่าทันเพื่อน เจริญกิจคิดว่าตัวเองเป็นผู้ชายไม่เสียหายอะไร สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของเจริญกิจเพียงใด					
17. สุวัจน์ เป็นคนที่ชอบช่วยเหลือพี่น้อง แม้จะเป็นงานของผู้หญิงก็ตาม สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสุวัจน์เพียงใด					
18. เมื่อสมชายกลับผิดเวลาหรือติดธุระจะพยายามโทรมาบอกทางบ้านให้ทราบ เพื่อที่จะไม่ให้พ่อแม่เป็นห่วง สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมชายเพียงใด					
19. พ่อแม่ของบรรทัดมักให้คำแนะนำแก่บรรทัด ในการวางแผนอาชีพที่เหมาะสมกับตัวบรรทัดเอง แต่บรรทัดประกอบอาชีพตามเพื่อนทั้งที่ตัวเองไม่มีความถนัด สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของบรรทัดเพียงใด					
20. ครอบครัวของสมศักดิ์ เมื่อมีเวลาว่างจะพากันไปเที่ยวต่างจังหวัด แม้บางครั้งสถานที่ไปสมศักดิ์จะไม่ชอบไปก็ตาม แต่สมศักดิ์ก็ไปเพราะได้ไปกับพ่อแม่และพี่น้องแล้วมีความสุข สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมศักดิ์เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
3. <u>ด้านความสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม</u>					
21. สมศักดิ์มีเรื่องทะเลาะกับน้อง แต่สมศักดิ์กับถูกพ่อคุณ ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่เป็นฝ่ายผิดโดยพ่อให้เหตุผลว่าเป็นที่ ต้องยอมให้อภัยน้อง ทำให้สมศักดิ์โกรธแต่ไม่ได้ตอบ วันรุ่งขึ้นสมศักดิ์ก็พูดกับพ่อและน้องอย่างเป็นปกติ เหมือนไม่เคยมีเรื่องขัดใจกันมาก่อนเลย สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมศักดิ์ เพียงใด					
22. สวัสดิ์ ขอเงินแม่เพื่อจะไปเที่ยวต่างจังหวัด บ้านเพื่อน แม่ไม่ยอมให้เงินจึงทะเลาะกับแม่ แต่สวัสดิ์หาทางไปจนได้ หลังจากเที่ยวกับเพื่อน สวัสดิ์ไม่กลับบ้านแต่อยู่กับเพื่อนเพราะยังโกรธ แม่อยู่ คิดว่าพอทำใจได้แล้วจะกลับบ้านเอง สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสวัสดิ์ เพียงใด					
23. สรายุทธถูกคุณยายซักถามอย่างละเอียดทุกครั้งที่ ออกจากบ้านจนรำคาญใจ ระยะเวลา ๖ ชั่วโมง จึงออก นอกบ้านไปโดยไม่บอกให้คุณยายทราบเพื่อนำให้ คุณยายซักถาม สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสรายุทธ เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
24. เพื่อน ๆ ชวนประวิทย์ไปเที่ยวดิสโกเธค แม่ไม่อนุญาตให้ไป บอกว่าไปแล้วอันตรายมีทั้งเรื่องชกตอย ต้มสุรา สูบบุหรี่ และอาจเกิดอุบัติเหตุได้ถึงแม้ประวิทย์อยากไปเที่ยวมากแต่ก็ทำตามที่แม่บอก สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของประวิทย์เพียงใด					
25. เอนกเป็นคนรูปร่างหน้าตาดีอยากทำงานสบายและรายได้ดีจึงไปสมัครเป็นประชาสัมพันธ์โรงแรม แต่เอนกแสดงกิริยาไม่สุภาพกับแขกของโรงแรม เมื่อแขกมาติดต่อสอบถามเรื่องต่าง ๆ ซ้ำ ๆ ซาก ๆ โดยไม่จำเป็น สมาชิกเห็นด้วยกับกิริยาของเอนกเพียงใด					
26. เมื่อพงษ์พัฒน์มีเรื่องไม่สบายใจ หรือมีปัญหา พงษ์พัฒน์จะปรึกษาหารือกับพ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวที่ตนไว้วางใจเท่านั้น สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของพงษ์พัฒน์เพียงใด					
27. หนึ่ง มีนัดกับแม่บรากฎว่าแม่ผิตนัด หนึ่งต้องคอยนานมากทำให้อารมณ์เสีย และไม่ยอมไปกับแม่ แม่พยายามอธิบายเหตุผลให้หนึ่งฟังว่าทำไมผิตนัด หนึ่งบอกให้ชวนน้องไปแทน สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของหนึ่งเพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
28. พ่อแม่เตือนวุฒิพงษ์เรื่องกิริยามารยาทในการพูด การแต่งกาย การเคารพผู้อาวุโสโดยคำนึงถึง ธรรมเนียมไทย วุฒิพงษ์ได้แย้งพ่อว่าไม่เข้าใจ วัยรุ่นสมัยใหม่อย่างตน เพราะพ่อกับตนเกิดกัน คนละสมัย สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของวุฒิพงษ์ เพียงใด					
29. พ่อและแม่ของโชค เป็นคนทำงานหาเงินให้ลูก ใช้ไม่เคยขาดสน แต่ไม่มีเวลาให้โชค โชคจึง ขาดความอบอุ่น จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อแม่กับโชคดูยิ่งห่างเหินกันออกไป เวลาโชค มีปัญหาไม่รู้จะปรึกษาใครจึงเก็บเอาไว้คนเดียว สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของลูกส์เพียงใด					
30. สมบองเป็นนักเรียนชั้น บวช.ปีที่ 1 ชอบทำตาม แพ้ชั้นสมัยใหม่และก็สูบบุหรี่เพราะคิดว่าจะได้เป็นคน ทันสมัย เป็นการเสริมบุคลิกภาพให้เป็นลูกผู้ชาย ได้มตัว สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของสมบองเพียงใด					
31. สันติไม่สนใจการเรียน ชอบเที่ยว ดูโทรทัศน์ และหย่อนใจ ทำให้ถูกพ่อแม่ดุเสมอ ๆ สันติคิดว่า พ่อแม่ลาเฮียง รักน้อง ๆ มากกว่าตน สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสันติเพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
32. นกไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ หลายคน และต้องไป ส่งเพื่อนคนหนึ่งที่อยู่ไกลจึงทำให้กลับถึงบ้านช้าและ นกไม่ขออนุญาตแม่ไว้ก่อน แม่นั่งคอยเพื่อจะ ชี้แจงว่าทำอย่างนี้ไม่ดีต่อไปไม่ควรทำ นกนั่งฟัง และก็ขอโทษจะไม่ทำอีกต่อไป สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของนกเพียงใด					
4. <u>ด้านการยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว</u>					
33. สมบอง เกิดในครอบครัวที่ยากจน สมบองคิดว่า การแต่งกายสวยตามสมัยนิยมทำให้มีบุคลิกภาพดี เป็นที่ชื่นชมของคนอื่น และไม่น้อยหน้าเพื่อนฝูง แต่สมบองยังไม่มีรายได้จึงต้องขอเงินแม่มาใช้ ครั้งละมาก ๆ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมบอง เพียงใด					
34. บ้านของประยูรคับแคบ อีกทั้งอยู่กันหลาย ครอบครัว มักมีเรื่องขัดแย้งกันบ่อย ๆ ประยูรคิดว่าการอยู่ร่วมกันมาก ๆ มักมีเรื่องกัน เป็นธรรมดา สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของประยูร เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
35. พ่อเก็บเงินมาหลายปีเพื่อซ่อมแซมบ้าน วิชาญ ขอแบ่งเงินส่วนหนึ่งไปซื้อมอเตอร์ไซด์เพื่อจะได้ ทำงานโดยไม่ต้องรีบร้อน สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของวิชาญเพียงใด					
36. ครอบครัวของสุรพลมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอ ๆ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สุรพลจะพยายามทำใจสบาย และพยายามแก้ปัญหานั้นปัญหาที่แก้ไม่ได้ก็ต้องทำใจ ยอมรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสุรพล เพียงใด					
37. วันหนึ่งเพื่อน ๆ ไปเที่ยวบ้านพงษ์ธร เพื่อน ๆ ดูถูกพงษ์ธรว่าบ้านของพงษ์ธรไม่น่าอยู่ คับแคบ และเก่ามาก พงษ์ธรไม่พอใจเพื่อนแต่คิดได้ว่า ถึงแม้ว่าบ้านของเขาจะเล็กและเก่าแต่เธอก็อยู่ ในบ้านอย่างมีความสุข สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของพงษ์ธร เพียงใด					
38. หลังเลิกทำงานวันศุกร์ เพื่อน ๆ อยากไป เที่ยวบ้านของสมบุรณ์ ถึงแม้ว่าบ้านของสมบุรณ์ จะไม่ใหญ่โตสวยงามนัก แต่สมบุรณ์ก็เต็มใจที่จะ พาเพื่อนไปเที่ยวบ้านได้อย่างสบายใจ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมบุรณ์ เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
39. ครอบครัวของชาวลิตมีรายได้ปานกลาง พ่อจึง บอกกับชาวลิตและลูกคนอื่น ๆ ให้ใช้จ่ายอย่าง ประหยัด แต่ชาวลิตอยากมีของใช้เหมือนคนอื่น เมื่อพบของที่พอใจชาวลิตจะซื้อทันทีโดยไม่คำนึงถึง เหตุผลที่ซื้อของนั้น สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของชาวลิต เพียงใด					
40. พ่อแม่ให้เงินสุทัศน์ใช้อย่างจำกัด เพราะมีรายได้ น้อยและมีลูกหลายคน สุทัศน์รู้สึกไม่พอใจกับ จำนวนเงินที่ได้รับ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสุทัศน์ เพียงใด					
41. สมโชคมีความรู้สึกไม่พอใจในเรื่องฐานะและ ความเป็นอยู่ทางบ้าน ที่ไม่ทัดเทียมกับเพื่อนบ้าน เดียวกันจึงเก็บตัวอยู่แต่ในบ้านไม่ยอมทำอะไร และไม่ยอมคบค้าสมาคมกับเพื่อนใกล้บ้าน สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมโชค เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5. <u>ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของ</u> <u>สมาชิกในครอบครัว</u>					
42. วันหนึ่งพ่อแม่พาประมวลและพี่น้องไปรับประทานอาหารนอกบ้าน ประมวลไปเข้าห้องน้ำ แม่และพี่น้องสั่งอาหารมาหลายอย่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาหารที่ประมวลไม่ชอบ ประมวลไม่ว่าอะไร เพราะคิดว่าเราไม่ชอบ แต่คนอื่นเขาชอบ รับประทานอาหารให้อิ่มและมีประโยชน์ก็พอ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของประมวล เพียงใด					
43. พ่อของสมบุญเป็นคนดุ ถ้าลูกทำผิดจะลงโทษอย่างรุนแรง วันหนึ่งสมบุญทำกระจกกระตุแตก ถูกพ่อดุว่าทำอะไรไม่ระวังสมบุญไม่ได้ตอบอะไร แล้วคิดว่าตนเองทำผิดจริง สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสมบุญ เพียงใด					
44. พี่สาวของนพดลมีลักษณะท่าทางรวมทั้งการแต่งกายคล้ายผู้ชาย ถึงแม้ว่านพดลจะไม่ชอบกิริยาท่าทางของพี่สาว แต่นพดลก็รักใคร่สนิทสนมกับพี่สาวเป็นอย่างดี และไม่แสดงกิริยารังเกียจพี่สาว สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของนพดล เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
45. องอาจยอมรับว่า สมาชิกทุกคนในบ้านไม่สามารถ ทำใหตนเองถูกใจได้ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อสมาชิก ในครอบครัวทำอะไรไม่ถูกใจตน องอาจจะให้ภัย เสมอ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำขององอาจ เพียงใด					
46. สุทธิสิทธิ์มีความคิดเห็นว่า การขัดแย้งหรือโต้เถียง กับสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นเมื่อ สมาชิกมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน สุทธิสิทธิ์จะรับฟัง ความคิดเห็นส่วนใหญ่ แม้บางครั้งจะไม่เห็นด้วย สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสุทธิสิทธิ์ เพียงใด					
47. พี่สาวของวีระ เป็นคนใจน้อย โกรธง่ายหายเร็ว บางครั้งขาดเหตุผลและชอบให้คนอื่นเอาใจตนเอง เวลาที่พี่สาวโกรธวีระจะเฉย ๆ ไม่ได้ตอบอะไร ทั้ง ๆ ที่นึกโกรธที่สาวอยู่ในใจ สมาชิกเห็นด้วยกับการที่วีระไม่ได้ตอบพี่สาว เพียงใด					
48. แม่ของอภิวิชญ์เป็นคนเผด็จการในบ้านที่สุด เพราะ แม่ของอภิวิชญ์ทำอะไรก็ประสบความสำเร็จตลอด เวลาจะนั้นแม่ของอภิวิชญ์จึงสั่งให้ลูก ๆ ทุกคนทำ ตามแม่ทุกอย่าง แม่อภิวิชญ์จะรู้ว่าบางครั้งตนเอง ไม่ชอบแต่ก็ทำตามทุกอย่างตามแม่สั่ง สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของอภิวิชญ์ เพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
49. จินตหราเป็นน้องสนธิสุขและเป็นลูกคนสุดท้องของครอบครัว พ่อแม่จึงตามใจรวมทั้งสนธิสุขก็ตามใจไม่ว่าจะทำอะไร อยากได้อะไร พ่อแม่และสนธิสุขจะให้ทุกอย่าง ทำให้จินตหราเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของสนธิสุขเพียงใด					
50. ประดิษฐ์เป็นคนที่มีสติปัญญาทางการศึกษาไม่ค่อยดีนัก เมื่อเปรียบเทียบกับพี่น้องทุกคนในครอบครัว แต่ประดิษฐ์ก็ยอมรับ และชดเชยโดยการขยันทำงานโดยไม่ย่อท้อ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของประดิษฐ์เพียงใด					
6. <u>ด้านการปรับตัวเองให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัว</u>					
51. ถึงแม้ว่าครอบครัวของเผด็จจะไม่ลงรอยกันนัก แต่เผด็จก็อยู่บ้านได้อย่างปกติ เพราะคิดว่าแต่ละคนก็มีโลกของตนเอง สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของเผด็จเพียงใด					
52. พ่อของสุรชัยชอบดื่มสุรา เมื่อดื่มสุราแล้วเมาพูดไม่ค่อยรู้เรื่อง เพื่อน ๆ ล้อสุรชัยว่าเป็นลูกคนขี้เมา สุรชัยทำใจได้ว่าถึงพ่อจะเมา พ่อก็รักลูกและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของสุรชัยเพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
53. สตาร์ไปทำงานต่างจังหวัด สตาร์กลับบ้านซื้อของ ฝากสมาชิกในครอบครัว มีหลายคนไม่ชอบของที่ สตาร์ซื้อมาฝากแต่ก็ไม่ว่าอะไรสตาร์ สตาร์รู้สึก ผิดหวังและเสียใจ คิดเอาไว้ในใจว่าจะไม่ซื้อ อะไรมาฝากอีกต่อไป สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของสตาร์เพียงใด					
54. พ่อแม่ของอรุณชอบบ่นว่าอรุณ อรุณไม่ชอบที่พ่อแม่บ่น แต่อรุณก็รู้ว่าพ่อแม่บ่นว่าเพราะความรักอยากให้ อรุณได้ดี สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของอรุณเพียงใด					
55. เดชาเป็นลูกผู้ชายคนเดียวในครอบครัว เวลา เดชามีปัญหาหรือความไม่สบายใจ เดชาจะขอ คำแนะนำจากพ่อแม่หรือพี่ในครอบครัว สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของเดชา เพียงใด					
56. มงคลมีความรู้สึกว่ามีอยู่บ้านเหมือนตนเองอยู่ คนเดียวทั้ง ๆ ที่มีคนอยู่ มงคลคิดว่าไม่มีใคร เข้าใจตัวเอง จึงเก็บตัวอยู่แต่ในห้องคนเดียว นอกเสียจากเวลามีเพื่อนมาบ้านเท่านั้น สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของมงคลเพียงใด					
57. วุฒิชัยเป็นคนสบาย ๆ สามารถทำตัวให้เข้ากับ ครอบครัวทุกคนแม้จะมีบ้างบางครั้งทะเลาะกัน แต่วุฒิชัยก็คิดว่าเหมือนเล่นกับพินก็ต้องมีบ้าง เป็น เรื่องธรรมดา สมาชิกเห็นด้วยกับความคิดของวุฒิชัยเพียงใด					

สถานการณ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
58. ฉลาดเป็นลูกคนเดียวในครอบครัว พ่อแม่จึง ตั้งความหวังไว้มากเกี่ยวกับตัวฉลาด ฉะนั้น เวลาฉลาดมีปัญหาหรือความไม่สบายใจ ฉลาดจะ เก็บไว้นานจนคนเดียวไม่ยอมกาที่พ่อแม่รู้ สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของฉลาด เพียงใด					
59. ภิรมย์เป็นคนที่ไม่ช่วยงานบ้าน ภิรมย์บอกว่าไม่ใช่ หน้าที่ของลูกผู้ชาย เป็นหน้าที่ของผู้หญิง ผู้ชาย ต้องทำงานนอกบ้านเท่านั้น จึงทำให้พี่น้องในบ้าน ไม่ชอบภิรมย์เท่าไร สมาชิกเห็นด้วยกับการกระทำของภิรมย์. เพียงใด					

คะแนนของแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว

แบบสอบถามข้อความทางบวก

มีคะแนน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
	เห็นด้วยมาก	4	คะแนน
	ไม่แน่ใจ	3	คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน

มีข้อ

1	4	5	6	7	11	12
17	18	20	21	24	26	32
34	36	37	38	42	43	44
45	46	47	50	51	52	54
55	57					

แบบสอบถามข้อความทางลบ

มีคะแนน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน
	เห็นด้วยมาก	2	คะแนน
	ไม่แน่ใจ	3	คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	4	คะแนน
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน

มีข้อ

2	3	8	9	10	13	14
15	16	19	22	23	25	27
28	29	30	31	33	35	39
40	41	48	49	53	56	58
59						

ตาราง แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการปรับตัวกับครอบครัว

ข้อที่	ค่า t	ข้อที่	ค่า t	ข้อที่	ค่า t
1	6.85	21	5.19	41	5.30
2	3.34	22	6.26	42	6.33
3	4.24	23	4.94	43	5.31
4	2.17	24	5.27	44	6.31
5	3.95	25	1.83	45	4.15
6	3.34	26	5.24	46	3.87
7	3.34	27	5.05	47	2.86
8	1.63	28	6.51	48	4.13
9	4.03	29	6.94	49	5.86
10	3.53	30	4.14	50	5.51
11	2.85	31	6.31	51	4.66
12	4.75	32	4.75	52	6.86
13	6.82	33	6.42	53	5.77
14	5.15	34	5.79	54	4.82
15	3.24	35	4.15	55	5.75
16	3.77	36	6.12	56	5.64
17	4.68	37	5.40	57	2.93
18	2.51	38	4.18	58	3.29
19	4.36	39	3.43	59	3.50
20	5.05	40	4.04		

ตาราง แสดงวิธีการวิเคราะห์คะแนนการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด

ในกลุ่มทดลองกิจกรรมกลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง

คนที่	ความถี่ของการปรับตัวกับครอบครัว		ผลต่างของคะแนน การปรับตัวกับครอบครัว	อันดับ	R-	R+
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง				
1	220	248	28	5.5		+5.5
2	211	241	30	7		+7
3	223	245	22	3		+3
4	198	210	12	1		+1
5	202	230	28	5.5		+5.5
6	184	210	26	4		+4
7	180	199	19	2		+2
8	190	222	32	8		+8
รวม						+36

$t = 0$ **

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง แสดงวิธีการวิเคราะห์คะแนนการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในกลุ่มควบคุม
การได้รับข้อเสนอแนะ ก่อนและหลังการทดลอง

คนที่	ความถี่ของการปรับตัวกับครอบครัว		ผลต่างของคะแนน		อันดับ	R-	R+
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	การปรับตัวกับครอบครัว				
1	219	240	21	7			+7
2	210	228	18	6			+6
3	224	238	14	3.5			+3.5
4	197	210	13	5			+5
5	202	230	28	8			+8
6	184	198	14	3.5			+3.5
7	178	190	12	2			+2
8	190	196	6	1			+1
รวม							+36

$t = 0$ **

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง แสดงวิธีการวิเคราะห์คะแนนการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มกับกลุ่มที่ได้ข้อสนเทศ ก่อนและหลังการทดลอง

คนที่	กลุ่มที่ได้รับกิจกรรมกลุ่ม (ผลต่างก่อนและหลังการทดลอง)	อันดับ	กลุ่มที่ได้รับข้อสนเทศ (ผลต่างก่อนและหลังการทดลอง)	อันดับ
1	28	13	21	9
2	30	15	18	7
3	22	10	14	5.5
4	12	2.5	13	4
5	28	13	28	13
6	26	11	14	5.5
7	19	8	12	2.5
8	32	16	6	1
รวม		$R_1=88.5$		$R_2=47.5$

$$U = 11.5^*$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาคผนวก ข.

1. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม ใช้กับกลุ่มทดลอง
2. โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ ใช้กับกลุ่มควบคุม

โปรแกรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัว

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	การประเมินตนเอง	1. เพื่อให้ผู้วิจัยและผู้ติดตามเสพติด ได้รู้จักคุ้นเคยกัน 2. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติด เข้าใจระเบียบวิธีการและจุดมุ่งหมาย ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 3. เพื่อบอกประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	1. สมาชิกและผู้วิจัยนั่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทุกคนแนะนำตนเอง คือ ชื่อ - นามสกุล 3. แจกป้ายชื่อสมาชิกทุกคนที่ใช้ชื่อ ของตนเอง (จับได้ของตนเอง ต้องเอามาคืน เพื่อเปลี่ยนใหม่) 4. ให้สมาชิกดูชื่อที่ตนเองได้แล้วเก็บ ใส่กระเป๋า 5. ให้สมาชิกบอกลักษณะเจ้าของป้าย 3 ประการ คือบอกลักษณะนิสัย ลักษณะท่าทาง รูปร่าง จินตนาการ 6. ให้สมาชิกทุกคนลุกเดินไปหาป้ายชื่อ ตนเองว่าอยู่กับใคร หากพบแล้วนำ ป้ายชื่อติดหน้าอกไว้แล้วให้รับหา ที่นั่ง (เอาเก้าอี้ออกซัก 2 ตัว) 7. ให้คนที่หาที่นั่งไม่ได้ออกมากลางวงทำ กิจกรรมที่สมาชิกบอกให้ทำถาม ความรู้สึกของสมาชิก 8. ผู้วิจัยกล่าวทักทายทำความรู้จักสมาชิก 9. ผู้วิจัยกล่าวเปิดการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และพูดถึงจุดมุ่งหมายกฎระเบียบทั่วไป

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2	การสร้างความรู้ คู่กันและสร้าง บรรยากาศที่สนับสนุน การเริ่มต้น กระทำกิจกรรม ร่วมกัน	เพื่อให้สัมพันธ์ภาพระหว่าง ผู้วิจัยและผู้ติดตามเสพติดเริ่ม คุ้นเคยกันมากยิ่งขึ้น	ตั้งแต่ขั้นที่ 3 - 11 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 3 ขั้นดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ได้แก่การสนทนา นำเข้าสู่เรื่อง ชี้แจงกติกา กฎเกณฑ์ และแนวทางการปฏิบัติกิจกรรม ขั้นที่ 2 ฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การที่ สมาชิกลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยเกม บทบาทสมมติสถานการณ์จำลองหรือ กรณีตัวอย่าง
3	การได้รับการ ยอมรับจาก ครอบครัว การรู้สึกรว่าตน เองมีความสำคัญ ต่อครอบครัว	เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดเกิด ความอบอุ่นใจ และมีความสำคัญ ต่อครอบครัว	ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ ระบายนี้ ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์ จากการเรียนรู้จากการได้ฝึกปฏิบัติซึ่ง จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมิน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก วิธีการ ผลการเรียนรู้จักตนเองมากขึ้น
4	การเคารพใน ความคิดและ เหตุผลของผู้อื่น การทำงานร่วมกับ ครอบครัว และผู้อื่น	เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดเคารพใน ความคิดและเหตุผลของผู้อื่น รู้จักทำงานร่วมกับครอบครัว และผู้อื่น	ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ ระยะนี้ผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนแนวความคิด ที่ได้จากการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและ ช่วยในการค้นคิดสิ่งใหม่ ๆ ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล ผู้เรียนจะ เป็นผู้ประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง และของกลุ่มจากการอภิปราย ให้

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
5	ความร่วมมือใน การทำงาน ความเสียสละ และสนใจบุคคล ในครอบครัว	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดเห็น ความสำคัญของการให้ ความร่วมมือกันในการทำงาน รู้จักความเสียสละ ฝึกตนเอง ให้ไวต่อความรู้สึกและความ ต้องการของผู้อื่น	ข้อเสนอแนะร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ
6	เข้าใจความรู้สึก เกี่ยวกับการให้ และรับการคำนึง ถึงความต้องการ ของผู้อื่น	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดเข้าใจใน ความรู้สึกเกี่ยวกับการให้และ การรับ ฝึกให้แต่ละคนได้คำนึง ถึงความต้องการของผู้อื่น	
7	การสื่อสารที่ดี ในครอบครัว	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดรู้จักสื่อสาร ที่ดี และสื่อสารอย่างไรที่จะให้ ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับตนเอง	
8	การสร้างสัมพันธ์ ภาพในครอบครัว	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดรู้จักสร้าง ความสัมพันธ์อันดีกับครอบครัว ตลอดจนพี่น้องและเพื่อนของผู้ ติดยาเสพติด	

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
9	การแสดงออกที่เหมาะสม การเข้าใจพฤติกรรมของตนเอง	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดรู้จักแสดงออกทางสีหน้าท่าทางและคำพูดที่เหมาะสม เข้าใจในพฤติกรรมของตนเองในขณะที่ทำงานร่วมกับครอบครัว	
10	บทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว การให้และรับข้อติชม	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดแสดงบทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ฝึกให้ผู้ติดยาเสพติดให้เกิดความสนใจและเอาใจใส่ผู้อื่น รู้จักให้และรับข้อติชมเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงข้อบกพร่องของกันและกัน	
11	การยอมรับสภาพความเป็นอยู่เป็นอยู่ในครอบครัว และทราบถึงวิธีการปรับตัวกับครอบครัว	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และสามารถปรับตัวกับครอบครัวได้อย่างเหมาะสม	
12	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดได้แสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	1. ให้ผู้ติดยาเสพติดแสดงความคิดเห็นและร่วมกันสรุปความรู้สึที่ได้รับหลังการร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
		2. เพื่อให้ผู้ติดตามเสด็จสามารถนำข้อคิดจากกลุ่มไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตของตน	และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม 2. ขอให้สมาชิกทุกคนยื่นขึ้นเครื่องแขนกับผู้ช่วยวิจัยเปิดเทปเพลงสามัคคีชุมนุม ผู้วิจัยและสมาชิกคล้องแขนร้องเพลงร่วมกันจบเพลงปรบมือ 3. ผู้วิจัยสรุปผลที่ได้และการนำข้อคิดจากกิจกรรมกลุ่มไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง 4. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและกล่าวปิดการทดลอง

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 50 นาที

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม
1	ปฐมนิเทศ	พิธีเปิด
2	กิจกรรมสร้างความคุ้นเคยและสร้างบรรยากาศที่ดี ในการเริ่มต้นกระทำกิจกรรมร่วมกัน	ทำตามคำสั่ง, จับคู่หัวใจ
3	การได้รับการยอมรับจากครอบครัว การรู้สึกว่าคุณค่าตนเอง มีความสำคัญต่อครอบครัว	ความประทับใจ
4	การเคารพในความคิดและเหตุผลของผู้อื่น การทำงาน ร่วมกับครอบครัวและผู้อื่น	ทะเลาะล้าง
5	ความร่วมมือในการทำงาน ความเสียสละ และสนใจ ในครอบครัว	กระรอกเข้าโพรง
6	เข้าใจความรู้สึกเกี่ยวกับการให้และรับ การคำนึงถึง ความต้องการของผู้อื่น	งานเลี้ยงอาหารว่าง
7	การสื่อสารที่ดีในครอบครัว	จับคู่วาดภาพ
8	การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว	แม่ค้า
9	การแสดงออกที่เหมาะสม เข้าใจพฤติกรรมของตนเอง	เรื่องของสีดา
10	บทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว การให้ และ รับฟังข้อติชม	การแสดงบทบาทครอบครัว
11	การยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และทราบ ถึงวิธีการปรับตัวกับครอบครัว	ครอบครัวตัวอย่าง
12	ปัจฉิมนิเทศ	ปัจฉิมนิเทศ

กิจกรรมการเข้ากลุ่ม

ครั้งที่ 1

ประมุขเทศ

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกทราบจุดมุ่งหมาย กฎระเบียบของการเข้ากลุ่ม ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และผู้นำกลุ่ม
2. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. เพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเข้ากลุ่ม เพื่อพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัว

กิจกรรมที่ 1 "แถบป้ายชื่อ"

อุปกรณ์ ป้ายชื่อเท่าจำนวนสมาชิก

วิธีดำเนินการ

1. ให้สมาชิกทุกคนแนะนำตนเอง คือ ชื่อ-นามสกุล
2. แจกป้ายชื่อสมาชิกทุกคนที่มีชื่อของตนเอง (ถ้าได้ของตนเองต้องเอามาฉีกเพื่อเปลี่ยนใหม่)
3. ให้สมาชิกดูชื่อที่ตนเองได้แล้วเก็บใส่กระเป๋
4. ให้สมาชิกบอกลักษณะเจ้าของป้าย 3 ประการ เช่น ลักษณะนิสัย ลักษณะท่าทาง ฯลฯ ลักษณะรูปร่าง ทำจนครบทุกคน
5. ให้สมาชิกทุกคนลุกเดินไปหาป้ายชื่อตนเอง ว่าอยู่กับใคร หากพบแล้วนำป้ายชื่อติดหน้าอกได้ แล้วให้รับหาที่นั่ง (เอาเก้าอี้ออกซัก 2 ตัว)
6. ให้ 2 คนที่หาที่นั่งไม่ได้ ออกมากลางวง ทำกิจกรรมที่สมาชิกบอกให้ทำถามความรู้สึก
7. ผู้นำกลุ่มสรุป

ประเมินผล

1. จากการสังเกตความร่วมมือในการทำกิจกรรม
2. จากการสังเกตการพูดคุยโต้ตอบ

กิจกรรมที่ 2 "เกมโฆษณาตนเอง"

อุปกรณ์ บัตรคำเท่าจำนวนสมาชิก และดินสอ

วิธีดำเนินการ

1. แจกกระดาษ "บัตรคำ" และดินสอแก่สมาชิกทุกคน
2. ให้สมาชิกลงโฆษณาตนเองในหนังสือพิมพ์ เพื่อให้คนที่อ่านอยากจับจองอยู่ด้วยในสุดสัปดาห์นี้
3. เก็บบัตรคำจากสมาชิกทุกคน แล้วอ่านข้อความที่โฆษณาที่ละใบ แล้วให้สมาชิกทายว่า "คือใคร"
4. ให้คนที่สมาชิกบอกถูก มาตั้งเป็นรูปตัวยู (U) บัตรคำโฆษณาไหนที่ทายไม่ถูก ก็ให้คนที่เหลือออกมา แล้วถามความรู้สึก และผู้นำกลุ่มสรุป
5. ผู้นำกลุ่มกล่าวเปิดการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และพูดถึงจุดมุ่งหมาย กฎระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมกิจกรรม และพูดถึงเจตนาบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และกำหนดการต่าง ๆ

กฎระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

1. สมาชิกต้องรักษาความลับของบุคคลในกลุ่ม โดยไม่นำเอาเรื่องราวและพฤติกรรมของสมาชิกที่เข้ากลุ่มไปเปิดเผย
2. สมาชิกต้องมีความจริงใจในการพูด การแสดงออก และการกระทำต่าง ๆ
3. การให้ข้อมูลย้อนกลับ หรือการวิจารณ์การกระทำของสมาชิกให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์

บทบาทของผู้ในกลุ่ม

1. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้สร้างสถานการณ์ที่จะให้อ่านวยให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้
2. ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้เสนอแนะคำแนะนำใหม่ ๆ ให้สมาชิกได้ตัดสินใจ โดยผู้นำกลุ่มจะไม่ใช้อิทธิพลในการตัดสินใจของสมาชิก

3. ผู้นำกลุ่มมีส่วนร่วมในฐานะผู้เชี่ยวชาญ
4. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ประสานการสื่อสารภายในกลุ่มให้ชัดเจนขึ้น

บทบาทของสมาชิกกลุ่ม

1. เป็นผู้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อบรรยากาศของกลุ่ม
2. ต้องยอมรับว่าตนเองและสมาชิกคนอื่น ๆ อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน
3. ตระหนักและยอมรับในสภาพภาพของสมาชิกกลุ่ม
4. พร้อมที่จะช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่

ประเมินผล

1. จากการสังเกตความร่วมมือในการทำกิจกรรม
2. จากการสังเกตการพูดคุยโต้ตอบ

ครั้งที่ 2

กิจกรรมสร้างความคุ้นเคยและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเริ่มต้นกระทำกิจกรรมร่วมกัน

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกทุกคนเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง คุ้นเคย และเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้พฤติกรรม และความรู้สึกที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อให้สมาชิกเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัว

กิจกรรมที่ 1

1. ให้สมาชิกทุกคนท้าวใจให้สบาย เตรียมตัวปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำกลุ่ม เช่น บอกให้ยืน สมาชิกก็ยืนขึ้น เมื่อบอกให้นั่งลงสมาชิกก็นั่งลง
2. เมื่อสมาชิกได้ปฏิบัติตามคำสั่งได้สักระยะหนึ่ง ผู้นำกลุ่มก็หยุด แล้วถามสมาชิกว่า มีความรู้สึกอย่างไรกับการปฏิบัติตามคำสั่ง
3. ผู้นำกลุ่มให้สมาชิกปฏิบัติตามคำสั่งตรงข้ามกับคำสั่ง เช่น สั่งให้ยืน สมาชิกจะต้องนั่งลง และเมื่อผู้นำกลุ่มสั่งให้หนึ่ง สมาชิกจะต้องยืนขึ้น
4. ผู้นำกลุ่มอธิบายเนื้อหาของการทำงานตามคำสั่ง

กิจกรรมที่ 2 "จับคู่ท้าวใจ"

วิธีการดำเนินการ

1. ผู้นำกลุ่มแจกชิ้นส่วนของกระดาษรูปหัวใจ ซึ่งหัวใจดวงหนึ่งจะตัดแบ่งเป็น 2 ชิ้น
2. เมื่อสมาชิกทุกคนได้รับชิ้นส่วนแล้ว ผู้นำกลุ่มให้สัญญาณกับสมาชิกให้ออกไปหาชิ้นส่วนอีกชิ้นหนึ่งที่สามารถต่อกับชิ้นส่วนของตนเองแล้วเป็นรูปหัวใจได้ถูกต้องภายในเวลา 3 นาที

3. เมื่อพบคู่หัวใจแล้วให้สมาชิกนั่งเป็นคู่ ๆ แล้วให้สมาชิกสัมภาษณ์ซึ่งกันและกัน
ในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 ชื่อจริง นามสกุล และชื่อเล่น
 - 3.2 อายุ และระดับการศึกษา
 - 3.3 ชอบ และไม่ชอบอะไร
 - 3.4 ความรู้สึกที่มีต่อครอบครัว ปิตามารดา พี่น้อง
 - 3.5 ความรู้สึกที่มีต่อการเข้ากลุ่มครั้งนี้
4. ผู้นำกลุ่มสรุปกิจกรรมจับคู่หัวใจ

การประเมินผล

1. จากการสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
2. จากการสังเกตการพูดโต้ตอบกับสมาชิกด้วยกัน

ครั้งที่ 3

การได้รับการยอมรับจากครอบครัว การรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อครอบครัว

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกทุกคนเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ และรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อครอบครัว
2. เพื่อให้สมาชิกเกิดทัศนคติที่ดีต่อครอบครัว และผู้อื่น
3. เพื่อให้สมาชิกได้รับการยอมรับจากครอบครัว และผู้อื่น

กิจกรรม "ความประทับใจ"

วิธีดำเนินการ

1. ผู้นำกลุ่มหาอาสาสมัครมา 2 คน
2. ผู้นำกลุ่มให้อาสาสมัคร 2 คน พูดอะไรก็ได้ที่คิดว่าประทับใจที่สุด คนละ 1 เรื่อง ต่อหน้าสมาชิกทุกคน โดยให้อาสาสมัครพูดกันทีละคน
3. ผู้นำกลุ่มเตรียมกับสมาชิกที่เหลือว่า การพูดของอาสาสมัครคนที่ 1 ว่าถ้าพูดอะไร ก็ให้ปรบมือ แสดงความยินดี การยอมรับตลอดขณะพูด
4. ผู้นำกลุ่มเตรียมกับสมาชิกที่เหลือว่า การพูดของอาสาสมัครคนที่ 2 ว่าถ้าพูดอะไร ก็ไม่ต้องให้การยอมรับ ปรบมือ ไม่ต้องสนใจ
5. ผู้นำกลุ่มให้อาสาสมัครทั้ง 2 คน อธิบายความรู้สึก
6. ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่ม ช่วยกันสรุปเนื้อหา กิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตั้งใจฟัง เรื่องที่สมาชิกพูด
2. สังเกตจากการสรุปผลที่ได้จากกิจกรรม

ครั้งที่ 4

การเคารพในความคิดและเหตุผลของผู้อื่น การทำงานร่วมกับครอบครัวและผู้อื่น

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติด เคารพในความคิดและเหตุผลของผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดรู้จักการทำงานร่วมกับครอบครัวและผู้อื่นอย่างมีความสุข

กิจกรรม "ทะเลคลั่ง"

- อุปกรณ์
1. ภาพใบสแตเตอร์ทะเลคลั่ง
 2. กระดาษ 2 แผ่น ดินสอ 2 แท่ง

วิธีดำเนินการ

1. ผู้นำกลุ่มแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม โดยให้สมาชิกใน 1, 2 ให้ผู้ที่นั่ง 1 ทั้งหมด
อยู่ในกลุ่มหนึ่ง ให้ผู้ที่นั่ง 2 อยู่ในกลุ่มสอง
2. ผู้นำกลุ่มอภิปรายกติกา และเนื้อหาว่า "มีเรือลำหนึ่งอยู่กลางทะเล มีผู้โดยสารประกอบด้วย พระภิกษุ หญิงชรา หญิงท้องแก่ แม่ และบุตรชาย ในขณะที่เรือแล่นอยู่ ได้เกิดพายุมา เรือลำนี้กำลังจะล่ม แต่มีเสื้อชูชีพเหลืออยู่เพียงอันเดียวที่บุตรชายถือ"

คำถามคืออยู่ว่า ถ้าท่านเป็นบุตรชายผู้นั้น ท่านจะให้เสื้อชูชีพกับใคร หรือเอาไว้ใช้เอง และบอกเหตุผลว่าเพราะอะไร

3. ผู้นำกลุ่ม แจกกระดาษ ดินสอ กลุ่มละ 1 ชิ้น แล้วให้แต่ละกลุ่มระดมสมองช่วยกันคิดในเวลาจำกัด

4. ผู้นำกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมา 1 คน มาอภิปรายความคิดเห็นที่ได้จากการระดมสมอง
5. ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกช่วยกันสรุป จากกิจกรรมที่ได้

การประเมินผล

1. จากการสังเกตการระดมสมอง
2. จากการสังเกตการอภิปรายกลุ่ม

ครั้งที่ 5

ความร่วมมือในการทำงาน ความเสียสละ และสนใจบุคคลในครอบครัว

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดเห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงาน
2. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดรู้จักความเสียสละ ผูกตนเองให้ไวต่อความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น

กิจกรรม "กระรอกเข้าโพรง"

วิธีดำเนินการ

1. ผู้นำกลุ่มชี้แจงกติกาให้สมาชิกทราบ มีบทบาทให้สมาชิกเลือก 2 บทบาท คือ "กระรอก" และ "โพรง"
2. ผู้นำกลุ่ม จะสั่งให้สมาชิกจับกลุ่มตามจำนวนต้องการ เช่น โพรง 2 กระรอก 1 สมาชิกจะต้องรับผิดชอบใจว่าตนเองจะเป็นโพรงหรือกระรอก ถ้าเป็นโพรง ก็จะต้องรีบไปจับคู่กับผู้ที่ เป็นโพรง และผู้ที่ตัดสินใจเป็นกระรอก จะต้องวิ่งเข้าไปอยู่ในโพรง ตามจำนวนที่ผู้นำกลุ่มสั่ง
3. สมาชิกที่ไม่สามารถเป็นทั้งโพรงและกระรอก จะถูกคัดออก
4. ครึ่งสุดท้าย ผู้นำกลุ่มออกคำสั่งที่จะต้องให้สมาชิกทั้งหมดรวมทั้งคนที่ถูกคัดออกไปแล้ว คือ "โพรง 4" "กระรอก 4" เพื่อจะแบ่งกลุ่มไปสู่กิจกรรมที่ 2 "คือต่อยาว"

เนื้อหาประกอบกิจกรรม

กิจกรรมกระรอกเข้าโพรง ให้สมาชิกได้เห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์ต้องการการยอมรับจากผู้อื่น

กิจกรรมที่ 2 "ต่อยาว"

วิธีดำเนินการ

1. ผู้นำกลุ่มแบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม
2. ให้นำแต่ละกลุ่มนำสิ่งของที่มีติดตัวที่คิดว่าจะสละได้ นำมาวางต่อกันกลุ่มไหนจะต่อได้ยาวที่สุด ในเวลาที่จำกัดให้
3. ผู้นำกลุ่มร่วมกับสมาชิก อภิปรายถึงความร่วมมือ ความเสียสละในการทำงาน และความสนใจบุคคลอื่น

การประเมินผล

1. สังเกตสมาชิกให้ความร่วมมือ การร่วมกิจกรรม
2. สังเกตสมาชิกในการอภิปราย

ครั้งที่ 6

เข้าใจความรู้สึกเกี่ยวกับการให้และรับ การดำเนินถึงความต้องการของผู้อื่น

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อฝึกให้สมาชิกเข้าใจในความรู้สึกเกี่ยวกับการให้และการรับ
2. เพื่อฝึกให้แต่ละคนได้คำนึงถึงความต้องการของผู้อื่น
3. เพื่อให้เข้าใจถึงความรู้สึกของการได้รับการยอมรับและการถูกทอดทิ้งจากผู้อื่น

อุปกรณ์

1. อาหาร น้ำแข็ง น้ำหวาน ขนม และผลไม้
2. บัตรงานเลี้ยง
3. โต๊ะวางอาหารกลางห้อง และเก้าอี้สำหรับสมาชิกนั่งรับประทานอาหาร

กิจกรรม "งานเลี้ยงอาหารว่าง"

วิธีดำเนินการ

1. อธิบายให้สมาชิกเข้าใจกติกาในการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้
ให้สมาชิกทุกคนรับบัตรสำหรับงานเลี้ยง แล้วนำไปให้เพื่อนที่ตนต้องการให้
ดังนั้นอาจมีบางคนได้รับบัตรมากกว่า 1 ใบ และบางคนอาจไม่ได้รับบัตร
เลยก็ได้
2. เมื่อทุกคนได้ให้บัตรแก่เพื่อนเรียบร้อยแล้ว ให้ทุกคนเข้ามานั่งที่โต๊ะได้
แม้จะได้รับบัตรหรือไม่ก็ตาม
3. ให้เวลาสมาชิกได้พูดคุยกับสักครู่ จึงเริ่มให้รับประทานอาหารได้โดยให้ปฏิบัติ
ดังนี้
ให้สมาชิกมารับอาหารจากโต๊ะที่ละคน แต่ต้องนำไปให้เพื่อนที่ตนต้องการให้
จะนำไปรับประทานเองไม่ได้ และไม่ว่าจะมาหยิบอาหารครั้งใดก็ตาม ก็คือ
ต้องมาหยิบให้เพื่อนได้เท่านั้น

4. เปิดโอกาสให้สมาชิกรับประทานอาหารและพูดคุยกัน เสร็จแล้วให้สมาชิกช่วยกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- ก. เมื่อได้รับบัตรและอาหารที่เพื่อนนำมามอบให้แล้วรู้สึกอย่างไร
- ข. ผู้ที่ได้รับสิ่งของจากเพื่อน ๆ เป็นจำนวนมากรู้สึกอย่างไร ส่วนผู้ที่ได้รับน้อย หรือไม่ได้รับรู้สึกอย่างไร
- ค. เมื่อทราบว่าทุกคนต้องการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น เราควรจะปฏิบัติตนต่อเขาอย่างไร

5. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้ แล้วผู้นำกลุ่มสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

- 1. สังเกตสมาชิกจากการเข้าร่วมกิจกรรม
- 2. สังเกตสมาชิกจากการอภิปรายความรู้สึก

ครั้งที่ 7

การสื่อสารที่ดีในครอบครัว

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดรู้จักสื่อสารที่ดี
2. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดรู้จักสื่อสารอย่างไรที่จะช่วยให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับตนเอง

กิจกรรม "จับคู่วาดภาพ"

อุปกรณ์

1. กระดาษเปล่า 4 แผ่น
2. คินสอ 4 แท่ง
3. รูปภาพทิวทัศน์ 4 ภาพซึ่งเหมือนกันหมด

วิธีดำเนินการ

1. ให้สมาชิกจับคู่กัน จะได้ทั้งหมด 4 คู่ ให้แต่ละคู่ยืนห่างกันประมาณ 1 เมตร และภายในคู่อีกยืนห่างกันประมาณ 2 ฟุต
2. ผู้นำออกกติกาวาดรูปภาพว่า จะต้องมีผู้หนึ่งเป็นผู้บอกลักษณะภาพว่ามีรูปร่างของภาพหรือบอกรายละเอียดในภาพ และอีกผู้หนึ่งจะต้องวาดตามคำบอก โดยที่ไม่ได้เห็นภาพจริง
3. ผู้นำกลุ่มอธิบายเพิ่มเติมว่า คู่ที่ 1, 2 ผู้วาดไม่มีสิทธิ์ในการซักถาม ส่วนคู่ที่ 3, 4 ผู้วาดสามารถซักถามได้
4. ผู้นำกลุ่มให้เวลากลุ่มละ 10 นาที
5. ผู้นำกลุ่มให้สมาชิกเข้าร่วมกลุ่มเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วให้ดูภาพที่ออกมา ดูลักษณะความแตกต่างของภาพ ของใครเหมือนของจริงในภาพมากที่สุด
6. ผู้นำกลุ่มให้สมาชิกร่วมกันอธิบายความรู้สึกถึงการเป็นผู้บอก และเป็นผู้วาด
7. ผู้นำกลุ่มสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตการวาดภาพ ความตั้งใจของสมาชิก
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถาม และสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม

ครั้งที่ 8

การสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดรู้จักสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครอบครัว
2. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดรู้จักสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงาน ตลอดจนเพื่อนและบุคคลอื่น

กิจกรรม "แม่ค้า"

อุปกรณ์

1. ผัก และผลไม้
2. ไม้ตะขอสําหรับวางผักและผลไม้
3. กระดาษเบส 8 แผ่น
4. ปากกา 8 ด้าม

วิธีดำเนินการ

1. ให้สมาชิกนั่งเป็นแถวหน้ากระดาน
2. ผู้ดำเนินการขออาสาสมัครมา 2 คน แล้วให้มาพบผู้ดำเนินการหน้าห้อง ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่า ให้อาสาสมัครคนแรกเป็นแม่ค้า ซึ่งมีใบหน้ายิ้มแย้มขณะขายของ ส่วนคนที่ 2 ให้เป็นแม่ค้าที่มีใบหน้าบึ้งตึง ขณะขายของ และให้สมาชิกที่เหลือออกมาเป็นคนซื้อของ 4-5 คน
3. หลังจากอาสาสมัครได้แสดงบทบาทเป็นแม่ค้าเสร็จแล้ว ผู้ดำเนินการถามความรู้สึกสมาชิกแต่ละคนที่เห็นเพื่อนแสดงพฤติกรรมนั้น และผู้ดำเนินการให้สมาชิกแต่ละคนนึกถึงตัวเองว่าได้แสดงพฤติกรรมอะไรบ้างที่ทำให้เป็นที่ชื่นชมต่อผู้อื่น และทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยเขียนลงในกระดาษแล้วออกมาอ่านหน้าห้องทีละคน
4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

การประเมินผล

1. สังเกตสมาชิกจากการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตสมาชิกในการอภิปรายและเสนอแนะความคิดเห็น

ครั้งที่ 9

การแสดงออกที่เหมาะสม การเข้าใจพฤติกรรมของตนเอง

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดรู้จักแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม
2. เพื่อให้ผู้ติดตามเสพติดรู้จักเข้าใจพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น

กิจกรรม เรื่องของสีดา

อุปกรณ์ เอกสารเรื่องสั้น "เรื่องสีดา"

วิธีดำเนินการ

1. ผู้ดำเนินการให้สมาชิกนับ 1, 2 และให้ผู้ที่นั่ง 1 อยู่กลุ่มหนึ่ง ผู้ที่นั่ง 2 อยู่อีกกลุ่ม
2. ให้สมาชิกทุกคนนั่งเป็นวงกลม โดยให้หนึ่งอยู่กับกลุ่มของตนเอง ผู้ดำเนินการอ่าน "เรื่องของสีดา" ให้สมาชิกฟัง
3. ให้สมาชิกเข้ากลุ่มย่อย และร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - สมาชิกคิดระหว่างเพื่อนกับสีดา ใครเป็นฝ่ายผิด เพราะเหตุใด
 - สมาชิกคิดว่าสีดาทำถูกหรือไม่ ที่ไม่ได้ไปเที่ยวแล้วพาลโกรธเพื่อน ฯ
 - ถ้าสีดาและบองใจ ไม่มีโอกาสได้พูดคุยปรับความเข้าใจกัน สมาชิกคิดว่าความสัมพันธ์ของสีดากับเพื่อน ฯ จะเป็นอย่างไรต่อไป
4. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอภิปรายให้กลุ่มใหญ่ฟัง
5. ผู้ดำเนินการและสมาชิกช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากเรื่องของสีดา
6. ให้สมาชิกแต่ละคนพูดถึงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเพื่อน ฯ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตั้งใจฟังเรื่องที่ผู้ดำเนินการอ่าน
2. สังเกตจากการร่วมอภิปรายสิ่งที่ได้จากเรื่องนี้
3. สังเกตจากการพูดถึงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเพื่อน

เรื่องของสิตา

ครอบครัวของสิตามีพ่อ แม่ และน้อง ๆ อีก 2 คน พ่อเป็นกรรมกรก่อสร้าง แม่ขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่แถวบ้าน ที่โรงเรียนจะพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่ต่างจังหวัด แต่นักเรียนจะต้องเสียค่ารถคนละ 30 บาท เด็ก ๆ หลายคนไม่มีเงินรวมทั้งสิตาด้วย แต่สิตาก็รู้สึกอายที่จะบอกเพื่อน ๆ ว่าไม่มีเงิน เมื่อมีเพื่อน ๆ ถามว่า ทำไมไม่สิตาถึงไม่ไป สิตาจึงแกล้งบอกเพื่อนว่าตนเคยไปมาจนเบื่อแล้ว เมื่อถึงวันที่จะไปเด็ก ๆ พวกเขามาโรงเรียนแต่เช้าและยืนคอยรถที่หน้าโรงเรียน ส่วนพวกที่ไม่ได้ไปก็ต้องมาโรงเรียนด้วย เพราะไม่ช้วันหยุด แต่ก็อดที่จะมาขึ้นส่งเพื่อน ๆ ไม่ได้ บางคนบ่นเสียดยายที่ไม่มีเงิน ไม่ทันจะได้สนุกกับเพื่อน ๆ ด้วย เพื่อน ๆ จึงเสนอความคิดที่จะให้ยืมเงินก่อน ในที่สุดทุกคนก็ได้ไปนอกจากสิตาคนเดียว หลังจากวันนั้นเป็นต้นมา สิตาไม่ยอมพูดหรือเล่นกับเพื่อน ๆ เพราะน้อยใจว่าเพื่อนไม่รักและไม่มีการช่วยกันออกเงินให้ หรือชวนไปด้วยเลยสักคำ เพื่อน ๆ เองก็แปลกใจที่เห็นสิตาเปลี่ยนไป

ในตอนพักกลางวันวันหนึ่ง บองโจซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของสิตาตามหาสิตา และพบว่าสิตาแอบมานั่งเงยบ ๆ อยู่คนเดียวที่ใต้ต้นไม้หลังโรงเรียน บองโจจึงเข้าไปถามว่าทำไมถึงแอบมานั่งคนเดียว เพื่อน ๆ กำลังตามหาจะชวนไปเล่นด้วย สิตาแกล้งทำไม่รู้ไม่ชี้แต่ทบบองโจรีบเข้ามาหาจึงพูดด้วยความน้อยใจเพื่อน ๆ ไม่รักตน ทำให้บองโจสงสัยว่าทำไมสิตาถึงคิดเช่นนั้น สิตาจึงเล่าให้ฟัง บองโจจึงได้รู้สาเหตุที่ทำให้สิตาเปลี่ยนไป และพูดให้สิตาเข้าใจว่าเพื่อน ๆ รักสิตา แต่ไม่มีใครชวนหรือออกเงินให้เหมือนคนอื่น ๆ ก็เพราะสิตาบอกว่าไปมาจนเบื่อแล้ว เพื่อน ๆ จึงคิดว่าสิตาไม่อยากไป หลังจากได้รับความเข้าใจกันแล้ว บองโจก็ชวนสิตาไปเล่นกับเพื่อน ๆ

ครั้งที่ 10

บทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว การให้ และรับข้อติชม

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดแสดงบทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว
2. เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดรู้จักให้และยอมรับข้อติชม เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงข้อบกพร่องของกันและกัน

กิจกรรม การแสดงบทบาทครอบครัว

อุปกรณ์

1. ของใช้บัตรคำสั่ง กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
2. แผ่นภาพสัตว์ 4 ชนิด แผ่นภาพผลไม้ 4 ชนิด สำหรับแบ่งกลุ่ม

วิธีดำเนินการ

1. ผู้นำกลุ่มให้ผู้ติดยาเสพติดหยิบแผ่นภาพ แล้วแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม
2. ผู้นำกลุ่มให้ตัวแทนของทั้ง 2 กลุ่ม ออกมารับบัตรคำสั่งให้แสดงบทบาท แล้วให้ทั้ง 2 กลุ่ม ไปประชุมว่าจะแสดงอย่างไร และให้ใครเป็นคนแสดง

กลุ่มที่ 1 ในบัตรคำสั่ง

คนแรก ให้แสดงเป็น พ่อแม่ใจดี ขึ้นชมลูกเมื่อลูกทำสิ่งใดสำเร็จก็ให้คำชมเชย จับมือ กอดลูก เมื่อลูกทำผิดจะให้อภัยและให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางให้

คนที่ 2 ให้แสดงเป็นลูก กำลังเล่าให้พ่อแม่ฟังถึงสิ่งที่ตนทำสำเร็จ

คนที่ 3 ให้แสดงเป็นลูก กลับมาถึงบ้านกำลังมีเรื่องทุกข์ใจ เพราะรถยนต์ถูกขโมย

กลุ่มที่ 2 ในบัตรคำสั่ง

คนแรก แสดงเป็นพ่อแม่ ยุ่งกับงานสังคม ชอบช่วยเหลือผู้อื่นนอกบ้านมากกว่าครอบครัว มีอารมณ์ไม่แน่นอนเดี๋ยวดีเดี๋ยวร้าย ลูกทำอะไรสำเร็จก็ไม่เคยชื่นชม เวลาลูกทำสิ่งใดผิดก็จะดุด่า

คนที่ 2 แสดงเป็นลูกที่กำลังบ่นว่าพ่อแม่ว่า วัน ๆ ไม่เห็นช่วยงานบ้าน

เอาแต่นอน พ่อก็เอาแต่อกนอกบ้านไปช่วยสังคม

คนที่ 3 แสดงเป็นลูก ถามสารทุกข์สุกดิบพ่อแม่

ให้ทั้งสองกลุ่มประชุมว่าใครจะแสดงเป็นใคร จะแสดงอย่างไร ให้เวลา

ประชุมกลุ่มละ 10 นาที หลังจากนั้นให้รวมกลุ่มใหญ่ และให้ออกมาแสดงให้

ชมทีละกลุ่ม แล้วให้พิจารณาว่าควรจะแสดงความสัมพันธ์กันในครอบครัวอย่างไร

การให้ข้อติชม การวางตัวอย่างในครอบครัว เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อ

ครอบครัว

3. ผู้นำ ให้ผู้แสดงเป็นลูกอภิปรายถึงความรู้สึกที่แสดงบทบาทที่ได้รับและในสภาพ

ความเป็นจริง แล้วให้ผู้แสดงฝ่ายพ่อแม่อภิปรายความรู้สึกเช่นเดียวกัน หลัง

จากนั้นผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. จากการสังเกตความตั้งใจที่จะสวมบทบาทแสดง

2. จากการสังเกตการเสนอแนวคิดต่อกลุ่ม เพื่อนำไปปฏิบัติในบทบาทที่เป็นประโยชน์ ต่อครอบครัว และการให้และการรับข้อติชม

ครั้งที่ 11

การยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และทราบถึงวิธีการปรับตัวกับครอบครัว

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว
2. เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถยอมรับความเป็นจริง

กิจกรรม ครอบครัวตัวอย่าง

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบคำบรรยาย "ครอบครัวตัวอย่าง"
2. กระดาษแข็งรูปวงกลม 4 ชิ้น รูปสามเหลี่ยม 4 ชิ้น

วิธีดำเนินการ

1. ผู้นำกลุ่มแยกกระดาษแข็งรูปวงกลมและสามเหลี่ยม ร่วมกันให้สมาชิกแต่ละคนเลือก แล้วแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม ตามชนิดของกระดาษที่เลือกได้
2. ผู้นำกลุ่มแจกเอกสารเรื่องครอบครัวตัวอย่างคนละ 1 แผ่น แล้วผู้นำกลุ่มอ่านให้ฟังถึงกรณีตัวอย่างในเรื่อง แล้วให้กลุ่มอภิปรายหาข้อสรุปว่า
 - 2.1 จอหงวนและพ่อเฒ่าเป็นคนอย่างไร
 - 2.2 ครอบครัวที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร
 - 2.3 จำเป็นหรือไม่ที่ครอบครัวมีฐานะแล้วจะมีความสุข เพราะอะไร
3. ผู้นำกลุ่มให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายตามหัวข้อดังกล่าว แล้วผู้นำกลุ่มสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. จากการสังเกตความสนใจ ความตั้งใจ ในการอภิปราย
2. จากการสังเกตการสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

เรื่องครอบครัวตัวอย่าง

มีเรื่องเล่าว่า แต่ก่อนนานมาแล้ว ยังมีพ่อเฒ่าคนหนึ่งมีสมาชิกในครอบครัวห้าชั่วคน รวมสามสิบกว่าชีวิตอาศัยร่วมชายคาเดียวกัน ฐานะไม่ค่อยดีเท่าไร แต่พวกเขาใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข ชาวบ้านต่างขนานนามครอบครัวนี้ว่าเป็น "ครอบครัวตัวอย่าง"

หมู่บ้านนี้มีจอหงวนคนหนึ่ง ซึ่งมีสมาชิกในครอบครัวห้าคน ในวันเกิดครบ 7 รอบ ของผู้เฒ่า "ครอบครัวตัวอย่าง" จอหงวนท่านนี้ก็มาร่วมอวยพรด้วย

เมื่อกลับถึงบ้านภรรยาของท่านจอหงวนถามถึงความประทับใจในครอบครัวตัวอย่างนี้ ท่านจอหงวนตอบโดยไม่ต้องครุ่นคิดว่า "ครอบครัวนี้รักใคร่ปรองดองกันดีมาก ไม่เสียที่ที่ชาวบ้านยกย่องให้เป็นครอบครัวตัวอย่าง" ภรรยาท่านจอหงวนจึงพูดต่อไปว่า "พี่ท่านคงไม่ทราบดอกว่า พวกเขาเล่นละครตบตาชาวบ้าน ต่อหน้าพวกเราเขาก็ปรองดองกันดี แต่ลับหลังก็ทะเลาะเบาะแว้งหาความสุขไม่ได้เลย ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องการรักษาชื่อเสียงข่มพวกเรานั่น" ท่านจอหงวนรู้สึกแปลกใจ เมื่อคิดทบทวนดูก็คิดว่าคำพูดของภรรยา น่าจะเป็นความจริง แต่ครอบครัวของตนเองมีสมาชิกแค่ห้าคนยังมีเรื่องทะเลาะวิวาทไม่หยุด แล้วพ่อเฒ่ามีสมาชิกตั้งสามสิบกว่าคน ทำไมจะมีความขัดแย้งไม่ได้ พ่อเฒ่าต้องโกหกพกลมแน่ ๆ ต้องแสดงละครตบตาชาวบ้านจริง ๆ

วันรุ่งขึ้นท่านจอหงวนจึงส่งสายสืบไปสืบข่าวจากพ่อเฒ่า โดยสืบเพียงถามพ่อเฒ่าว่า "ครอบครัวของพ่อเฒ่าเองมีสมาชิกตั้งสามสิบกว่าคน ไม่เคยทะเลาะวิวาทกันเลย ไม่ทราบว่ามีเคล็ดลับอะไรบ้างครับ" "อ้อ มีแน่ มีแน่" ชายชราหัวเราะ พร้อมกับกล่าวต่อไปว่า "การที่ครอบครัวของเราสามัคคีกันได้ มีเคล็ดลับอย่างเดียวคือ ผู้นำครอบครัวไม่หุบปาก ไม่เชื่อคำยุยงใด ๆ ของผู้อื่น แม้กระทั่งเมียตัวเอง"

สายสืบกลับมารายงานท่านจอหงวน ท่านจอหงวนได้ย่นคำรายงานเช่นนี้ที่รู้สึกละอายใจ ขณะเดียวกันออกจะไม่ชอบภรรยาของตนที่อิจฉาความสงบสุขของครอบครัวอื่น

ขณะนั้นมีพ่อค้าสำเภาเดินทางผ่านมา ท่านจอหงวนอยากสั่งสอนภรรยาของตนเอง จึงซื้อสำเภาหนึ่ง แล้วให้คนนำไปมอบให้ครอบครัวของผู้เฒ่า จากนั้นตนและภรรยาก็แอบดูว่าพ่อเฒ่าจะจัดการอย่างไรกับผลสำเภาเพียงผลเดียว

เมื่อพ่อเฒ่าได้รับสาส์นมาผลหนึ่งก็เรียกสมาชิกสามสิบกว่าคนมาชุมนุม และกล่าวว่า "ชนไก่" เส้นหนึ่งส่งมาเป็นของขวัญจากแดนไกล แม้จะด้อยราคาแต่ก็สูงด้วยคุณค่า ผลสาส์นนี้ ก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าเขาจะตั้งใจส่งมาเป็นของขวัญพรวันเกิดข้าเป็นการเฉพาะ แต่ข้าไม่มีสิทธิกินมันเพียงคนเดียว ครอบครัวเรามีทุกข้อม้วนด้านมีสุขร่วมเสพ มา...พวกเราทุกคน มาทานสาส์นนี้ด้วยกันเถิดว่าเป็นความสุขอย่างหนึ่งของครอบครัว ท่านผู้เฒ่าให้คนนำสาส์นผลนั้น ไปหั่นเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย แล้วใส่ลงในถ้วย จากนั้นใช้กระบวยตักน้ำสาส์นแบ่งกันกิน ชายชรา กล่าวเชื้อเชิญสมาชิกทุกคนว่า "มาทุกคนสิมรสสาส์นกันเถิด"

ท่านจอหงวนและภรรยาแอบดูถึงตอนนี้ ก็รู้สึกอับอายขายหน้ามาก ทอดถอนหายใจ เอื้ออ้าใหญ่ ท่านจอหงวนเปรยว่า "ถ้าเชื้อข้าวสาลี ย่อมหาความสงบสุขไม่ได้"

ครั้งที่ 12

ปัจฉิมนิเทศ

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกอภิปรายและสรุปองค์ประกอบของการปรับตัวกับครอบครัว
2. เพื่อให้สมาชิกประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรม ปัจฉิมนิเทศ

อุปกรณ์ แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

วิธีดำเนินการ

1. ให้สมาชิกนับ 1, 2 และแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามหมายเลขที่ได้รับ
2. ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการปรับตัวกับครอบครัว
โดยใช้เวลา 20 นาที
3. เมื่อหมดเวลา ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาสรุปให้สมาชิกกลุ่มใหญ่ทราบ และ
เปิดโอกาสให้ซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ
4. ผู้ดำเนินการสรุปเพิ่มเติม และแจกแบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
แก่สมาชิกทุกคน เมื่อสมาชิกส่งแบบประเมินผลคืนหมดทุกคนแล้ว ผู้ดำเนินการ
กล่าวขอขอบคุณสมาชิกทุกคนและกล่าวเปิดการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน
2. สังเกตจากการซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ เกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน

โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อบอกจุดประสงค์ของการให้ข้อเสนอแนะ 2. เพื่อบอกประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากข้อเสนอแนะ	1. ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ติดยาเสพติดและผู้ติดยาเสพติดด้วยกัน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกัน 2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้ข้อเสนอแนะ เรื่องการปรับตัวกับครอบครัว ตลอดจนอภิปรายรายละเอียด วิธีการ บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัย และผู้ติดยาเสพติดที่จะปฏิบัติงานการให้ข้อเสนอแนะ 3. ผู้วิจัยแจกโปรแกรมข้อเสนอแนะให้ผู้ติดยาเสพติดทุกคน 4. เปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติดซักถามข้อสงสัย และปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่เข้าใจในการให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันสรุปเพื่อความเข้าใจร่วมกันและผู้วิจัยเพิ่มเติม

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ=
2	การเปิดเผยตนเองเพื่อนำไปสู่ความสนิทสนมคุ้นเคยกัน	1. เพื่อให้สัมพันธ์ภาพระหว่างผู้วิจัยและผู้ติดตามยาเสพติดเริ่มคุ้นเคยกัน 2. เพื่อให้ผู้ติดตามยาเสพติดเปิดเผยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรม	การให้ข้อสังเกตครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 11 มีวิธีดำเนินการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัวเช่นเดียวกันดังนี้ 1. ผู้วิจัยให้ผู้ติดตามยาเสพติดได้รับข้อสังเกตทางจิตทัศน์ สไลด์ ภาพยนต์ กรณีตัวอย่าง 2. เปิดโอกาสให้ผู้ติดตามยาเสพติดซักถาม 3. ให้ผู้ติดตามยาเสพติดสรุปสาระที่ได้จากข้อสังเกต 4. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
3	การได้รับการยอมรับจากครอบครัว การรู้สึกว่าการรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อครอบครัว	เพื่อให้ผู้ติดตามยาเสพติดยอมรับจากครอบครัว เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อครอบครัว มีความต้องการอยู่กันเป็นครอบครัว ไม่ต้องการถูกทอดทิ้ง	

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
9	การเข้าใจตนเอง การแสดงออกในพฤติกรรมอย่างเหมาะสม	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดเกิดความเข้าใจตนเองดีขึ้น และแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ด้วยสีหน้า ท่าทาง อารมณ์	
10	บทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว การให้และรับข้อติชม	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดแสดงบทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ฝึกให้ผู้ติดยาเสพติดให้เกิดความสนใจใส่ใจผู้อื่น รู้จักให้ และรับข้อติชม เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงข้อบกพร่องของกันและกัน	
11	การยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และทราบถึงวิธีการปรับตัวกับครอบครัว	เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถยอมรับความเป็นอยู่ในครอบครัว และสามารถปรับตัวกับครอบครัวได้อย่างเหมาะสม	
12	ปัจจัยมีเทศ	1. เพื่อสรุปผลการให้ข้อสนเทศ เรื่อง การปรับตัวกับครอบครัวแก่ผู้ติดยาเสพติด	1. ผู้วิจัยให้ผู้ติดยาเสพติดช่วยกันสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากข้อสนเทศทั้งหมดและแนวทางในการประพฤติตนต่อไป

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
		2. เพื่อให้ผู้ศึกษาเสกติดเ้าความรู้ที่ได้ไปพัฒนาและปรับปรุงวิธีการปรับตัวกับครอบครัว	2. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมและกล่าวปิดการให้ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	หมายเหตุ
1	ปฐมนิเทศ	ปฐมนิเทศ	
2	การเปิดเผยตนเองเพื่อนำไปสู่ความสนิทสนม คุ้นเคยกัน	ทบทวนสิ่ง , จับคู่หัวใจ	
3	การได้รับการยอมรับจากครอบครัว การรู้จัก ว่าตนเองมีความสำคัญต่อครอบครัว	วีดิทัศน์ เรื่อง "สุดทางสายเปลี่ยว"	
4	การเคารพในความคิดและเหตุผลของผู้อื่น การทำงานร่วมกับครอบครัวและผู้อื่น	วีดิทัศน์ เรื่อง "กาเหว่าที่บางพลอง"	
5	ความร่วมมือในการทำงาน ความเสียสละ และสนใจบุคคลในครอบครัว	วีดิทัศน์ เรื่อง "กระโปรงบานขาสั้นหอม 2"	
6	การรู้จักเป็นผู้ให้และรับ การคำนึงถึง ความต้องการของผู้อื่น	วีดิทัศน์ เรื่อง "สารวิตรโณ"	
7	การสื่อสารที่ดีในครอบครัว	วีดิทัศน์ เรื่อง "แบบว่าโลกนี้ มีน้ำเต้าหู้และครุระเปียบ"	
8	การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว	วีดิทัศน์ เรื่อง "บ่อ"	
9	การเข้าใจตนเอง การแสดงออก พฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม	วีดิทัศน์ เรื่อง "วัยวน"	
10	บทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว การให้ และรับข้อติชม	วีดิทัศน์ เรื่อง "สมปรารถนา"	
11	การยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และทราบถึงวิธีการปรับตัวกับครอบครัว	วีดิทัศน์ เรื่อง "ต้นตรงปลายงอ"	
12	ปัจฉิมนิเทศ	ปัจฉิมนิเทศ	

โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

ครั้งที่ 1

ปรมนิเทศ

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกทราบจุดมุ่งหมาย กฎระเบียบของการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และผู้นำกลุ่ม
2. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมมาให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม
3. เพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัว

กิจกรรมที่ 1 "เกมป้ายชื่อ"

อุปกรณ์ ป้ายชื่อเท่ากับจำนวนสมาชิก

วิธีดำเนินการ

1. ให้สมาชิกทุกคนแนะนำตนเองคือ ชื่อ-นามสกุล
2. แจกป้ายชื่อสมาชิกทุกคนที่มีสื่ชื่อของตนเอง (ถ้าได้ชื่อของตนเองต้องเอามาคืนเพื่อเปลี่ยนใหม่)
3. ให้สมาชิกดูชื่อที่ตนเองได้ แล้วเก็บใส่กระเป๋า
4. ให้สมาชิกบอกลักษณะเจ้าของป้ายชื่อ 3 ประการ เช่น ลักษณะนิสัย ลักษณะท่าทาง ลักษณะรูปร่าง ฯลฯ ทำจนครบทุกคน
5. ให้สมาชิกทุกคนลุกเดินไปหาป้ายชื่อตนเอง ว่าอยู่กับใคร หากพบแล้วนำป้ายชื่อติดหน้าอกได้แล้วให้รับหาที่นั่ง (เอาเก้าอี้ออกซัก 2 ตัว)
6. ให้ 2 คนที่หาที่นั่งไม่ได้ ออกมากลางวง ทำกิจกรรมที่สมาชิกบอกให้ทำถามความรู้สึก
7. ผู้นำกลุ่มสรุป

บทบาทของผู้นำกลุ่ม

1. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้สร้างสถานการณ์ที่จะให้อ่านวยให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้
2. ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้เสนอแนะค่านิยมใหม่ ๆ ให้สมาชิกได้ตัดสินใจ โดยผู้นำกลุ่มจะไม่ใช้อิทธิพลตัดสินใจของสมาชิก
3. ผู้นำกลุ่มมีส่วนร่วมในฐานะผู้เชี่ยวชาญ
4. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ประสานการสื่อสารภายในกลุ่มให้ชัดเจนขึ้น

บทบาทของสมาชิกกลุ่ม

1. เป็นผู้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อบรรยากาศของกลุ่ม
2. ต้องยอมรับว่าตนเองและสมาชิกคนอื่น ๆ อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน
3. ตระหนักและยอมรับในสถานการณ์ภาพของสมาชิกกลุ่ม
4. พร้อมที่จะช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่

ประเมินผล

1. จากการสังเกตความร่วมมือในการทำกิจกรรม
2. จากการสังเกตการพูดคุยโต้ตอบ

ครั้งที่ 2

กิจกรรมสร้างความคุ้นเคยและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเริ่มต้นกระทำกิจกรรมร่วมกัน

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกทุกคนเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง คุ้นเคย และเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้พฤติกรรม และความรู้สึกที่เกิดจากการเข้ากลุ่มฝึกอบรม
2. เพื่อให้สมาชิกเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการปรับตัวกับครอบครัว

กิจกรรมที่ 1 "ทำตามคำสั่ง"

วิธีดำเนินการ

1. ให้สมาชิกทุกคนทำใจให้สบาย เตรียมตัวปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำกลุ่ม เช่น บอกให้ยืน สมาชิกก็ยืนขึ้น เมื่อบอกให้นั่งลงสมาชิกก็นั่งลง
2. เมื่อสมาชิกได้ปฏิบัติตามคำสั่งได้สักระยะหนึ่ง ผู้นำกลุ่มก็หยุด แล้วถามสมาชิกว่ามีความรู้สึกอย่างไรกับการปฏิบัติตามคำสั่ง
3. ผู้นำกลุ่มให้สมาชิกปฏิบัติตรงข้ามกับคำสั่ง เช่น สั่งให้ยืน สมาชิกจะต้องนั่งลง และเมื่อผู้นำกลุ่มสั่งให้นั่ง สมาชิกจะต้องยืนขึ้น
4. ผู้นำกลุ่มอธิบายเนื้อหาของการทำงานตามคำสั่ง

กิจกรรมที่ 2 "จับคู่หัวใจ"

วิธีดำเนินการ

1. ผู้นำกลุ่มแจกชิ้นส่วนของกระดาษรูปหัวใจ ซึ่งหัวใจดวงหนึ่งจะตัดแบ่งเป็น 2 ชิ้น
2. เมื่อสมาชิกทุกคนได้รับชิ้นส่วนแล้ว ผู้นำกลุ่มให้สัญญากับสมาชิกให้ออกไปหาชิ้นส่วนอีกชิ้นหนึ่งที่สามารถต่อกับชิ้นส่วนของตนเองแล้วเป็นรูปหัวใจได้ถูกต้องภายในเวลา 3 นาที

3. เมื่อพบคู่หัวใจแล้วให้สมาชิกนั่งเป็นคู่ ๆ แล้วให้สมาชิกสัมภาษณ์ซึ่งกันและกัน
ในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 ชื่อจริง นามสกุล และชื่อเล่น
 - 3.2 อายุ และระดับการศึกษา
 - 3.3 ชอบ และไม่ชอบอะไร
 - 3.4 ความรู้สึกที่มีต่อครอบครัว ปิตา มารดา พี่น้อง
 - 3.5 ความรู้สึกที่มีต่อการเข้ากลุ่มครั้งนี้
4. ผู้นำกลุ่มสรุปกิจกรรมจับคู่หัวใจ

ประเมินผล

1. จากการสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
2. จากการสังเกตการพูดโต้ตอบกับสมาชิกด้วยกัน

ครั้งที่ 3

การได้รับการยอมรับจากครอบครัว การรู้สึกว่าคุณเองมีความสำคัญต่อครอบครัว

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกรู้สึกว่าคุณเองมีความสำคัญต่อครอบครัว
2. เพื่อให้สมาชิกรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

อุปกรณ์

1. วิดีทัศน์ 1 ม้วน ความยาว 29 นาที เรื่อง "สุดทางสายเปลี่ยว"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่มีสิ่งรบกวนจากภายนอก
2. เปิดวิดีโอ เรื่อง "สุดทางสายเปลี่ยว" ให้แก่สมาชิกดูเป็นเวลา 29 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "สุดทางสายเปลี่ยว"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถามและสรุป เกี่ยวกับกิจกรรม

เนื้อเรื่อง "สุดทางสายเปลี่ยว"

เรื่อง "สุดทางสายเปลี่ยว"

"เตี้ยว" เด็กหนุ่มอายุประมาณ 15-16 ปี ไม่ทราบว่ามีพ่อแม่เป็นใคร อาศัยอยู่กับยาย หลังจากยายเสียชีวิต เตี้ยว ก็ออกมาหางานทำ รับจ้างเขาทั่วไป อาศัยหลับนอนตามท่าเรือริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นเวลา 2 ปี จนเตี้ยวติดสารระเหยกับเพื่อนและถูกตำรวจจับ เตี้ยวมีอาการป่วย ถูกส่งไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล แพทย์เอ็กซเรย์แล้วบอกว่า สมอของเตี้ยวบางส่วนถูกทำลาย จนทำให้เตี้ยวมีอาการเดินแล้วกระตุก จะต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลชักระยะหนึ่งก่อน แพทย์บอกว่าสมอบางส่วนถูกทำลายลงนั้นไม่สามารถกลับคืนมาได้อีก

ปัญหาดังกล่าวทำให้เตี้ยวคิดมาก ไม่ยอมรับประทานอาหาร ไม่อยากมีชีวิตอยู่ ขณะนั้นเองได้มีอาสาสมัครชื่อ "บอง" อายุประมาณ 18 ปี มาช่วยดูแลเตี้ยวจนหายแล้วสามารถกลับสู่สังคมภายนอกได้ และหลังจากนั้นอาการของเตี้ยวก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ สามารถช่วยตัวเองได้

อยู่มาวันหนึ่ง อาสาสมัครชื่อบองก็มาบอกเตี้ยวว่า จะต้องสอบและติดตามพ่อไปดูระต่างจังหวัดเป็นเวลาสองอาทิตย์ เสร็จจ้ะแล้วจะมาเยี่ยมเตี้ยว

ขณะที่บองไปต่างจังหวัดทำให้เตี้ยวคิดมากไปต่าง ๆ นา ๆ ว่าตัวเองไม่มีใคร ไม่มีครอบครัว ไม่มีพ่อแม่ ไม่มีเพื่อน ไม่มีพี่น้อง ทำให้คิดจะหนีออกจากโรงพยาบาล ขณะกำลังจะหนี บองมาพบเข้าพอดี ก็จับเตี้ยวเข้าไปโรงพยาบาลต่อเพื่อทำการรักษา แต่เตี้ยวไม่ยอมกลับ บองจึงว่า "เตี้ยว" ว่า "เตี้ยวไม่ยอมรับความจริง ไม่กล้าเผชิญโลกภายนอกเป็นคนขี้ขลาด"

เตี้ยวกล่าวว่า "บองไม่ใช่เตี้ยว ไม่เข้าใจความรู้สึกของเขารอก บองมีทุกอย่าง มีพ่อแม่ มีบ้าน มีการศึกษา"

บองกล่าวว่า "เตี้ยวรู้ได้อย่างไร บองเป็นยิ่งกว่าเตี้ยวอีก บองเคยมีปัญหามาแล้วมากกว่านี้อีก"

บองจะเล่าให้ฟัง "ครั้งหนึ่ง ขณะที่บองกำลังเรียนหนังสืออยู่ชั้นมัธยมปีที่ 3 บองเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ พ่อแม่ให้ความรักบองมาก ซึ่งบองเองก็รักพ่อแม่และแม่มากเช่นกัน แต่ขณะนั้นพ่อกำลังทำธุรกิจกับเพื่อน แม่เปิดร้านขายของไม่มีเวลาให้ลูก ต้องติดต่อเรื่อง

ธุรกิจ จึงทำให้บองเหงา จนบองได้รู้จักเพื่อนต่างเพศซึ่งเป็นรุ่นพี่ของบองเอง ทำให้บองกับรุ่นพี่สนิทกันมาก รุ่นพี่จะพาบองไปเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า รับประทานอาหารทำให้บองรู้สึกว่ามันดีแสนดี และมีความสุขมาก หลังจากนั้นรุ่นพี่คนนั้นก็พยายามจะให้ดื่มสารระเหย จนบองเองก็ติดสารระเหย แล้วก็ได้เสียกับรุ่นพี่ ซึ่งครั้งแรกเกิดขึ้นแล้วบองเองก็ไม่อยากจะทำอีกต่อไป แต่ด้วยความรักและเหงาทำให้มีครั้งต่อ ๆ ไป แล้วทุกครั้งบองก็จะไปหารุ่นพี่ที่หอพัก แล้วก็จะมีความสัมพันธ์ตลอดมา และรุ่นพี่คนนี้ก็คบเพื่อนแถวหอติดยาเสพติด โดยการฉีดยาเสพติดและคลุกคลีกับพวกผู้หญิง จนทำให้บองเองได้รับเชื้อโรคเอดส์เข้าไปด้วย เมื่อบองได้รับเชื้อเอดส์ไปพ่อแม่ทราบก็รู้สึกเสียใจมาก ที่เป็นต้นเหตุจึงพยายามพาบองไปรักษา ให้ความรักความอบอุ่นมากขึ้น

ซึ่งบองเองก็ตั้งใจพ่อแม่ไม่ว่าอะไร มีแต่จะปลอบใจและให้ความเข้าใจมากขึ้นจนบองเองสามารถกลับมาสู่อีกครั้ง และบองก็อาสาสมัครจะมาช่วยเพื่อน ๆ ที่มีความทุกข์อย่างเดียวกับเตี้ยนั่นแหละ”

เมื่อได้ฟังบองเล่าประวัติของบองให้ฟัง ก็เข้าใจ และรับปากว่าจะพยายามต่อสู้กับโรคของตนเอง และจะหางานทำ บองเองก็บอกว่ายินดีอย่างมากที่จะได้ช่วยเหลือเตี้ยและสังคม บองเองมีเงินอยู่ก้อนหนึ่งให้เตี้ยสำหรับไว้ลงทุน ซึ่งเตี้ยเองอยากเปิดร้านซ่อมรองเท้า หรือร้านปั๊มกุญแจเล็ก ๆ สักแห่ง ซึ่งเตี้ยก็ได้ทำสำเร็จ หลังจากนั้นไม่นานบองก็เสียชีวิตจากโรคเอดส์หัวใจใหญ่ สาเหตุจากบองไม่มีภูมิป้องกัน เมื่อเตี้ยทราบข่าวก็รู้สึกเสียใจอย่างมากแต่ก็ใช้ความอดทน พยายามทำงานด้วยตนเองตามคำแนะนำของ “บอง”

ครั้งที่ 4

การเคารพในความคิดและเหตุผลของผู้อื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่นและครอบครัว

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกเคารพในความคิดและเหตุผลของผู้อื่น
2. เพื่อให้สมาชิกรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น

อุปกรณ์ 1. วีดิทัศน์ 1 ม้วน ความยาว 45 นาที เรื่อง "กาเหว่าที่บางเพลง"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกาย และจิตใจ
2. เปิดวีดิทัศน์ เรื่อง "กาเหว่าที่บางเพลง" ให้แก่สมาชิกดูเป็นเวลา 45 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "กาเหว่าที่บางเพลง"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถามและสรุป เกี่ยวกับกิจกรรม

เนื้อเรื่อง "กาเหว่าที่บางเพลง"

เรื่องกาเหว่าที่บางเพลง

คืนวันลอยกระทงปีหนึ่ง ซึ่งไม่กำหนดการเวลาว่าเป็น พ.ศ.ใด ชาวบางเพลง กำลังรื่นเริงกับการลอยกระทงในงานเทศกาล ที่พร่างพรายด้วยแสงไฟ และการละเล่นแบบไทย ๆ ที่น่าสนุกสนาน ภู ๗ ก็บังเกิดอาเพศพระหลาด เมื่อพระจันทร์วันเพ็ญกลับเหมือนแยกตัวออกเป็น 2 ดวง

ชาวบางเพลงที่กำลังรื่นเริงเล่นกัน กลับหยุดนิ่งไม่เคลื่อนไหว สิ่งที่น่าประหลาดที่ปรากฏอยู่บนท้องฟ้า นั้นประหลาดเกินกว่าจะบรรยาย แต่ก็ไม่มีใครได้เห็นได้ยินได้สัมผัส จนกระทั่งเมื่อดวงจันทร์กลับเป็นดวงเดียวเหมือนเดิม ทุกคนรู้สึกตัวและพากันทำกิจกรรมต่อไปเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

เช้าวันรุ่งขึ้นและมีข่ามินาน ก็เป็นที่ตื่นตระหนกกันว่า ผู้หญิงบางเพลงทั้งหลายนั้น ตั้งท้องพร้อม ๆ กันเสียแล้ว ไม่เว้นแม้แต่สาวพรหมจรรย์ หญิงที่เป็นหมั้น หญิงชรา แม้แต่แม่ชี ทั้งสี่แห่งวัดบางเพลง ปรากฏการณ์นี้ไม่เพียงสร้างความแปลกใจ แต่ยังนำมาซึ่งความโกลาหล สร้างเรื่องราวอลเวงให้กับทุกครอบครัว

อ.ยุพา อาจารย์สาวผู้ร่ำลูกมา 9 ปี และ อ.สมศักดิ์ สามิ นำความจริงไปเล่าให้ อ.ศิริ นักชีววิทยารับรู้ อ.ศิริ เดินทางมาที่บางเพลงเพื่อหาข้อเท็จจริงว่าเกิดอะไรขึ้นกันแน่

สิ่งที่ อ.ศิริ ได้รับรู้คือ มีผู้หญิง 2 คนที่ไม่ได้อยู่ที่บางเพลงในคืนนั้น คือ ครูจ้อย และจารย์ และผู้หญิง 2 คนนี้ จำต้องแกสลับตั้งท้องเพื่อให้เกิดมกสันกับสถานการณ์ และยิ่งศึกษานานไปถึงค้นพบเรื่องประหลาด ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้หญิงคลอดลูกออกมาในลักษณะที่ง่ายดาย รกเด็กหลุดหายไประหว่างหน้าต่อตา การที่เด็กโตเร็กว่อายุจริงเป็นทวีคูณ และฉลาดเฉลียวจนครูแปลกใจ

แต่อย่างไรก็ดี ผู้หญิงบางเพลงทุกคนที่เป็น "แม่" ก็รัก "ลูก" ทั้งหมดเหมือนกับแม่ที่รักลูกสุดหัวใจทุก ๆ ราย โดยเฉพาะ อ.ยุพา กับ "ยุวศักดิ์"

วันหนึ่งเมื่อเด็กเหล่านี้ย่างเข้าสู่วัยรุ่น ก็มีเด็กสี่คนพาพรรคพวกอีกกว่าสองร้อยคน มาหาหลวงพ่อดิม ที่วัดบางเพลง หัวหน้าเด็กพวกนี้บอกหลวงพ่อดิมว่าตนคือ "สมพร" และเพื่อนอีก 3 คนนั้น เป็นลูกแม่ชีทั้งสี่ที่ตั้งครรภ์และออกจากวัดบางเพลงไปด้วยความอับอายนั่นเอง

หลวงพ่อบรรณพรีไว้ ทั้ง ๆ ที่รู้สึกประหลาดใจว่า เด็กทั้งหมดมีลักษณะแปลกหลายอย่าง และสามารถเข้าใจสิ่งที่สื่อสารกันเอง กับสามารถใช้อำนาจจิตสร้างปรากฏการณ์ได้ราวบาปหารย

บางเพลงเริ่มเข้าสู่โศกนาฏกรรมอีกครั้ง เมื่อจู่ ๆ ก็ปรากฏว่าสัตว์เลี้ยงของชาวบ้าน หายไปจนหมด ตั้งแต่สัตว์เล็กจนถึงสัตว์ใหญ่ และวันหนึ่ง ครูใหญ่ตื่น ก็ผูกคอตายอย่างไร้สาเหตุ ชาวบ้านพากันหวาดกลัวและระแวงเด็กประหลาดทั้งหมดนี้ หลังจากนั้นก็เกิดเหตุการณ์ไม่ดีอีกมากมายในบางเพลง อาทิ ความตายสลับของตาพัน คนหาปลาข้างพุด และการที่เด็กบางเพลงบุกโรงพักบางเพลงกลางวันเสาร์ ๆ โดยที่ตำรวจไม่สามารถทำอะไรได้

ประพันธ์ พ่อของเด็กคนหนึ่ง รู้สึกฮึดฮัดใจที่ชาวบ้านมองลูกของตนอย่างหวาดกลัว เขากินเหล้าเมามาและบันดลโทษจะจับลูกขังไว้ในโรงนา แล้วจุดไฟเผา หลวงพ่อ และทุกคนในบางเพลงพากันมาช่วยดับไฟ ยุวศักดิ์ต้องการช่วยเหลือพวกมนุษย์ แต่สมพรไม่ยอม ในที่สุดด้วยคำพูดของหลวงพ่อบรรณพรี สมพรก็จำใจต้องแสดงอำนาจจิตรวมพลังกับเด็กในความควบคุมของตน ดับไฟแก่ชาวบางเพลงได้ นับเป็นครั้งแรกที่หลวงพ่อบรรณพรีได้ปลุกฝังเด็ก ๆ ทางฮ่อมว่าเด็ก ๆ ควรเอาชนะใจชาวบ้านด้วยความเมตตา มากกว่าการทำลายล้าง

ยุวศักดิ์ มีความผูกพันกับแม่มากขึ้น จนเริ่มมีใจในเมียงมาที่ความเมตตา ในขณะที่ยังคงคิดมุ่งล้างทำลาย สมพรประชุมรวมตัวกันเพื่อนำพรรคพวกบุกเมืองใหญ่ บางเพลงเข้าชะตาด้วยบ้าน เมื่อผู้นำฝ่ายชั่วออกมาทรมานเรือนใกล้พังพินาศ

ยุวศักดิ์ ลูกขึ้นมอด้านอำนาจสมพร ด้วยการพาเพื่อนจำนวนหนึ่งมาช่วยกันอุดพลังน้ำในฝายไว้ แต่ทำไม่สำเร็จ ขณะที่ตกอยู่ในอันตราย สมพรก็พาพรรคพวกมาทันเวลา และตัดสินใจไว้พลังจิตหลายพันบฏเข้ามายุติได้สำเร็จ ท่ามกลางความปิติและชื่นชมอย่างยิ่งของชาวบางเพลง

แต่แล้วเมื่อสมพรจะนำพรรคพวกเข้าบุกเมืองจริง ๆ ตามอุดมการณ์เดิม กลับปรากฏว่าเด็กจำนวนหนึ่งพากันล้มแรง ป่วยไข้ล้มตายลงเหมือนใบไม้ร่วง

สมพร ตะลึงงัน หลวงพ่อเทศน์สั่งสอนเรื่องของกฎการเกิดแก่เจ็บตาย สมพรเกิดความไม่เข้าใจเป็นครั้งแรก เขาเพิ่งได้เรียนรู้ว่า โลกของมนุษย์ไม่เหมือนโลกที่เขาจากมาเลยแม้แต่นิดเดียว

ครั้งที่ 5

ความร่วมมือในการทำงาน ความเสียสละ และสนใจบุคคลในครอบครัว

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกมีความเสียสละ การทำงานร่วมกับผู้อื่นและในครอบครัว
2. เพื่อให้สมาชิกรู้จักเอาใจใส่บุคคลในครอบครัว

อุปกรณ์ 1. วัสดุทัศน 1 ส่วน ความยาว 30 นาที เรื่อง "กระโปรงบานชาลัน เทอม 2"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่มีสิ่งรบกวนจากภายนอก
2. เปิดวิดีโอ เรื่อง "กระโปรงบานชาลัน เทอม 2" ให้แก่สมาชิกดูเป็นเวลา 30 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "กระโปรงบานชาลัน เทอม 2"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถามและสรุป เกี่ยวกับกิจกรรม

เนื้อเรื่อง "กระโปรงบานชาลัน เทอม 2"

เรื่องกระปรงบาน-ขาลัน เทอม 2

เรื่องราวของสมาชิกกลุ่มคนปากกลุ่มหนึ่งที่ยังหลงเหลือหลุดรอดมาอยู่ในยุคปัจจุบันในป่าลึก

เช็ก ย้ายโรงเรียนมาอยู่ที่โรงเรียนสวนบุญญูปถัมภ์ โดยได้รับการฝากเข้าจากครูแก้วตา แต่กลับต้องมาเจอกับคู่อริเก่าคือ วิน ที่เขาเคยมีเรื่องชกต่อยในโรงเรียนที่กรุงเทพ และเข้ามาเรียนที่เดียวกับเช็ก โดยการฝากเข้าจากพ่อของใบเฟิน ซึ่งมีศักดิ์เป็นลุงของวินนั่นเอง

วิน ท้าตัวเป็นหัวโจกคอยกีดกันใบเฟินไม่ให้คบกับเช็ก ตามคำสั่งของพ่อของใบเฟิน โดยมีเชื่อนและไข่ ลูกสมุนคอยจับตามองความเคลื่อนไหวของเช็ก โดยไม่ให้รอดสายตาไปได้ เมื่อเรื่องรู้ถึง แก๊งค์สปีวี่วี่ ซึ่งมี บอมป์ โต และตุน รวมทั้งเพื่อนคนอื่น ๆ

ครูแก้วตา หัวหน้าหมวดภาควิชาวิทยาศาสตร์ ได้เรียกเด็กนักเรียนของหมวดมาประชุม เพื่อเดินทางไปวิจัยสัตว์แมลงปีกเล็กที่อุทยานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ คอยอินทนนท์ในช่วงปิดเทอม

อุทยานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ คอยอินทนนท์ ซึ่งอยู่ในความดูแลของ ดร.ฉลาด.. เด็กนักเรียนต่างสงสัยว่าเรื่องที่ได้ออกมาพบกับบรรดาภาคแปลกาหม่นอกร้าโรงเรียน ...

วิน เชื่อน และไข่ รู้เรื่องการทำวิจัยของโรงเรียนใบเฟิน และมีเช็กร่วมเดินทางไปด้วยเขาจึงขับรถจีบตามใบเฟินไปเพื่อคอยขัดขวาง แต่รถเกิดเสียกลางทางเสียก่อน แก๊งค์บอยส์ทั้งจึงต้องเดินด้วยเท้าแทน และยังเข้าไปในป่าลึกเสียยิ่งที่พวกเขาแบกเข้าไปด้วยตกหล่นใบที่ละชิ้น 2 ชิ้น จนหมดเหลือแต่ปืนที่พอจะเป็นอาวุธป้องกันตัว ทั้ง 3 จึงตกลงใจยิงสัตว์เพื่อเอามาเป็นอาหารแต่เรื่องกลายเป็นว่า สิ่งที่เขายิงกลับเป็นคนป่าแคะคนหนึ่ง และกลายเป็นจุดชนวนของความแค้นของเผ่าคนป่าไปด้วยปริยาย... จึงจับตัวใบเฟินและบานเข้าไปยังไร่ในหมู่บ้าน วินเห็นเหตุการณ์จึงแอบหาวิธีช่วยใบเฟิน แต่ถูกคนป่าแคะจับตัวไว้ได้อีก

เช็ก แป้ง และหอม รู้ว่าใบเฟินและบานหลงทางจึงพยายามตามหา แต่ก็ไร้ร่องรอย จนกระทั่งมาพบกับคนป่าโดยบังเอิญ และหนีรอดจากการจับกุมกลับมาที่พักรได้อย่างหวุดหวิด ทั้ง 3 กลับมาเล่าเรื่องให้ ดร.ฉลาด และครูฟุ้ง ทั้งหมดลงความเห็นกันว่าใบเฟินและบาน

ต้องถูกคนปากกักขังไว้... นักเรียนและครูพร้อมหัวหน้าจึงพร้อมใจกันออกตามหา และเข้าไปช่วยเหลือนายโบนและปานออกมาได้ ...

หลังจากที่กลับจากป่ามาแล้ว พ่อของนายโบนเข้าใจในตัวเขามากขึ้น และยอมให้นายโบนคบกับแซ็กได้อย่างเปิดเผย ส่วนวันหลังจากที่เกิดเหตุการณ์ในป่า และได้รับความช่วยเหลือจากแซ็ก เขาก็ยิ่งยอมรับแซ็กในฐานะเพื่อนด้วยความเข้าใจกันดีต่อกัน ...

ครั้งที่ 6

การรู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับ การคำนึงถึงความต้องการของผู้อื่น

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกรู้จักการเป็นผู้ให้และการเป็นผู้รับ
2. เพื่อให้สมาชิกคำนึงถึงความต้องการของตนเอง และความต้องการของผู้อื่น

อุปกรณ์ 1. วีดิทัศน์ 1 ส่วน ความยาว 45 นาที เรื่อง "สารวัตรใหญ่"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกาย และจิตใจ
2. เปิดวีดิทัศน์ เรื่อง "สารวัตรใหญ่" ให้แก่สมาชิกดูเป็นเวลา 45 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "สารวัตรใหญ่"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถามและสรุป

เนื้อเรื่อง "สารวัตรใหญ่"

เรื่องสารวัตรใหญ่

สมุห์ฐานของการเปียดบังฉ้อราษฎร์บังหลวงข่มขู่ราษฎร เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ผลประโยชน์ของตำรวจ หรือผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ มาจากสภาพจิตใจของตัวตำรวจเอง หาใช่สภาพแวดล้อมอื่นใดไม่

นายพันตำรวจตรี ใหญ่ เวโรจน์ รองผู้บังคับกองร้อยรักษาการผู้บังคับหมวดตำรวจตระเวนชายแดน กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้รับบาดเจ็บจากการนำกำลัง ตำรวจตระเวนชายแดนเข้าปะทะกับเห่าร้าย อันเป็นกองกำลังของพวกผลิตเหไรอื่น ต้องเข้ารับการรักษาด่วนในโรงพยาบาลที่กรุงเทพฯ เกียรติประวัติในการทำงานของใหญ่ เป็นที่ต้องตาต้องใจของรัฐมนตรีท่านหนึ่งรวมทั้งผู้บังคับบัญชาของใหญ่ด้วย ใหญ่ถูกส่งไปเป็นสารวัตรอยู่ที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอพระลาน จังหวัดกำแพงเพชร อันเป็นท้องที่ที่เศรษฐกิจกำลังบูม มีนักลงทุนทั้งต่างถิ่นและในท้องถิ่นหลั่งไหลเข้าไปมากมาย เศรษฐกิจที่ก้าวหน้ามาพร้อมกับอาชญากรรม นายพันตำรวจตรีใหญ่ เวโรจน์ เดินทางไปรับหน้าที่สารวัตร สน.ภ.อ.พระลาน พร้อมกับพกอุปนิสัยที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม เคารพกฎเกณฑ์และความถูกต้อง ซื่อสัตย์ ซึ่งตรงไปด้วย ซึ่งนิสัยเหล่านี้ขัดต่อวิชาชีพตำรวจที่ใหญ่วางตัวอยู่อย่างมั่นคง อันนำมาซึ่งความเดือดร้อนมาสู่ใหญ่อย่างไม่หยุดหย่อน

สิ่งแรกที่นายพันตำรวจตรีใหญ่ เวโรจน์ ได้พบในการมารับตำแหน่งสารวัตรที่ สน.ภ.อ.พระลาน ก็คือความไร้ระเบียบของเหล่าตำรวจใหญ่ไต่ย่อยประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระลาน ใหญ่ได้เข้ามาจัดการเปลี่ยนแปลงให้ตำรวจ สน.พระลานทุกคนมีระเบียบมากขึ้น ปฏิบัติหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขราษฎรได้เต็มที่ขึ้น และก็ได้รับความร่วมมือจากตำรวจ สน.พระลานทุกคน ได้รับการสรรเสริญเยินยอจากราษฎรอำเภอพระลาน แต่การกระทำของใหญ่และตำรวจ สน.พระลานไปขัดกับผู้บังคับบัญชาเหนือชั้นขึ้นไป ซึ่งโกงกินกันสะบัดหันหลังตั้งแต่ผู้กำกับการตำรวจ หัวหน้าตำรวจกำแพงเพชร ผู้บังคับการฯ ผู้บัญชาการฯ ผู้ว่าราชการฯ ซึ่งบุคคลเหล่านี้เข้าด้วยกันกับนักธุรกิจท้องถิ่น (เจ้าพ่อ) และบุคคลเหล่านี้อันได้แก่ ผู้บังคับบัญชาเหนือชั้นใหญ่ เวโรจน์ ขึ้นไป และเจ้าพ่อประจำท้องถิ่นร่วมกันขับไล่ใหญ่ออกจากพื้นที่ โดย

ประสานกับนักธุรกิจส่วนกลาง (กรุงเทพฯ) โดยให้นักธุรกิจส่วนกลาง และนักการเมือง (รัฐมนตรี) ไปบีบบิบบิตกรมตำรวจอีกทอด ให้จัดการกับใหญ่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ใหญ่ไปพ้นจากพื้นที่ที่หึงได้ แต่ใหญ่ก็ยืนหยัดต่อสู้โดยมีแนวร่วมคือตำรวจ สน.พระลานและเหล่าชาวบ้านอำเภอพระลาน แต่ในที่สุดท้ายก็ไม่สามารถทนแรงเสียดได้ ใหญ่ได้รับการเลื่อนขั้นเป็น นายพันตำรวจโท และถูกย้ายไปลงตำแหน่งผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน เป็นการย้ายข้ามกองบัญชาการ และข้ามจังหวัดโดยไปลงที่จังหวัดสกลนคร การย้ายนายพันตำรวจตรี (โท) ใหญ่ เวโรจน์ กลายเป็นปัญหามวลชน เพราะบรรดาผู้สื่อข่าว หนังสือพิมพ์และชาวทีวี ที่เลื่อมใสศรัทธาการทำงานของใหญ่ ต่างพากันกระพือข่าวการถูกย้ายอย่างไม่ชอบมาพากลของใหญ่ เวโรจน์ บรรดาชาวบ้านอำเภอพระลานต่างพากันเดินชุมนุมประท้วงการโยกย้ายครั้งนี้ แต่เหล่าทรชนในเครื่องแบบไม่ยอมวางมือหรือถอยง่าย ๆ จัดเอาตำรวจพิเศษสงครามมาใส่ร้ายป้ายสีใหญ่ เวโรจน์ นานาประการแต่ใหญ่ก็เฉยเพราะเชื่อมั่นว่าความดีก็คือความดี ความชั่วใด ๆ ไม่อาจจะมาลบล้างได้

ในที่สุดเหล่าเจ้าพ่อประจำท้องถิ่นที่อำเภอพระลาน ที่ประกอบอาชญากรรมไว้มากมาย ก็ถึงวาระที่ต้องชดเชยกรรม บ้างก็ถูกจับติดคุกติดตะราง บ้างก็ฆ่ากันเอง หักหลังกันเอง เหล่าทรชนในเครื่องแบบถูกย้ายกระเด็นกระดอนออกจากพื้นที่ ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนกระพือข่าวความชั่วร้ายไม่หยุดยั้ง และเหล่าชาวบ้านที่พระลานต่างก็แสดงพลังไม่หยุดยั้งเช่นกัน ในการแสดงเจตนารมณ์ที่จะทำบ้านเมืองของตัวเองให้สะอาด

อธิบดีกรมตำรวจจำใจต้องย้าย นายพันตำรวจโทใหญ่ เวโรจน์ กลับมาประจำที่กำแพงเพชรอีกครั้ง โดยลงตำแหน่งผู้กำกับฯ ตำรวจ

(หมายเหตุ/ ระบบบริหารข้าราชการตำรวจยังเป็นแบบเดิมไม่ใช่มังใหม่ที่ มท. 1 และ ก.ตร. กำลังจะประกาศใช้)

ครั้งที่ 7

การสื่อสารที่คืนครอบครัว

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกรู้ว่าจะสื่อสารอย่างไรให้คนอื่นเข้าใจตนเอง และให้สมาชิกเข้าใจผู้อื่นด้วย
2. เพื่อให้สมาชิกรู้จักใช้คำพูดที่เหมาะสมกับกาลเวลา

อุปกรณ์ 1. วีดิทัศน์ 1 ี่วน ความยาว 4 นาที เรื่อง "แบบว่าโลกนี้มีน้ำเต้าหู้ และครุระเปียบ"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้ผู้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกาย และจิตใจ
2. เปิดวีดิทัศน์ เรื่อง "แบบว่าโลกนี้มีน้ำเต้าหู้และครุระเปียบ" ให้แก่สมาชิก ดูเป็นเวลา 40 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "แบบว่าโลกนี้มีน้ำเต้าหู้ และครุระเปียบ"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมิน

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถามและสรุป เกี่ยวกับกิจกรรม

เนื้อเรื่อง "แบบว่าโลกนี้มีน้ำเต้าหู้และครุระเปียบ"

เรื่องแบบว่าโลกนี้มีน้ำเต้าหู้และครุระเปียบ

สาส์ เด็กสาวนักสู้เลือดสุพรรณมีอันต้องย้ายบ้าน ย้ายโรงเรียนตามครอบครัวเพราะ พ่อต้องย้ายเข้ามารับราชการในกรุงเทพฯ ทำให้สาส์ต้องมาสัมผัสกับสภาพเมืองหลวงที่ได้มาไปด้วย รถติด ควันพิช และคนโรคจิตนานาประเภท วันแรกในโรงเรียนใหม่ สาส์ได้เพื่อนใหม่ร่วมอุดมการณ์เดียวกันถึง 4 คน ผน จู๊บแจง บอม และตา และการที่สาส์ได้รู้จักเหล่าพลพรรค ก็เพราะน้ำเต้าหู้ที่สาส์นำมาโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหารถติดแสนนั้นนั่นเอง และในวันนั้นเองสาส์ได้พบกับอานุกาพของ ครุระเปียบ ครูฝ่ายปกครองเจ้าระเบียบที่คอยสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนผู้ชอบผิดระเบียบขนาดไม่ได้เจอกับตัวเอง สาส์ซึ่งเป็นนักเรียนใหม่ยังอดร่อน ๆ หนาว ๆ ไม่ได้ นอกจากครุระเปียบผู้เคร่งครัดแล้ว โรงเรียนจรรยางามแห่งนี้ยังมีผู้อำนวยการจอมงก ซึ่งชอบบริการนักเรียนรวย ๆ โดยเฉพาะหนูฮั่นนี่ วิชาสาวของคุณหญิงนักสังคสมสงเคราะห์ผู้ให้การสนับสนุนโรงเรียนและ ผอ.อย่างสม่ำเสมอ

สาส์และเพื่อน ๆ ใช้น้ำเต้าหู้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับพวกโรคจิตและแก้ปัญหาคออื่น ๆ จนทั้งห้าสาบานเป็นเพื่อนกันด้วยน้ำเต้าหู้ กานต์นักเรียนรุ่นพี่ เป็นทั้งประธานนักเรียนและหัวหน้าทีมวอลเลย์บอลชาย ซึ่งเพิ่งชนะเลิศมาหมาด ๆ และไม่ต้องสงสัยว่ากานต์จะเป็นที่สนใจของบรรดาสาว ๆ ในโรงเรียนโดยเฉพาะฮั่นนี่ ซึ่งคิดว่าตัวเองเลิศกว่าคนอื่น แต่กานต์เองกลับไม่สนใจในความปรารถนาดีที่น่าปวดหัวของสาว ๆ ในโรงเรียน ข้าวคราวเหล่านี้ก็ได้ไปเข้าหูสาส์ สาส์ได้ยินเรื่องของกานต์จากเพื่อนสาวจนรู้สึกว่กานต์เป็นซูเปอร์สตาร์ไปเลย แต่เมื่อทั้งคู่เจอกันครั้งแรกซูเปอร์สตาร์ของเราก็ต้องมาเสียฟอร์มไปเพราะฤทธิ์ของน้ำเต้าหู้

ขวัญใจสาว ๆ ของโรงเรียนจรรยางามนอกจากจะมีกานต์แล้วยังมีนักเรียนหนุ่มรูปหล่ออีกคนซึ่งเป็นคู่แข่งคนสำคัญของกานต์ชื่อหวาน ซึ่งเข้ามาในกลุ่มน้ำเต้าหู้ทำเป็นสนใจจู๊บแจงสาวซ่าประจักษ์กลุ่ม แต่หวานมีแผนแยบยลกว่านั้น และกานต์เองซึ่งเริ่มสนใจสาส์ เขม่น หวาน เพราะคิดว่าหวานชอบสาส์กลับต้องซิมหนักเมื่อกานต์ได้รู้ซึ่งถึงแผนการของหวาน กลุ่มน้ำเต้าหู้ก็ยังช้าไม่สร้างเมื่อนี้เรียนแบบปฏิบัติภารกิจช่วยสังคสม แม้จะประสบความสำเร็จจากการปราบทรชนแต่กลับต้องพ่ายแพ้ต่อกับคึกของครุระเปียบ

เหตุการณ์แปลก ๆ ในโรงเรียนนี้ยังไม่สิ้นสุดเมื่อการรณรงค์อนุรักษ์น้ำ ต้องคอยต่อกรกับนักเรียนซึ่งมักจะละเลยแถมยังทำให้น้ำซึ่งควรช่วยกันอนุรักษ์สูญหายไป โดยไม่ยั้งคิด สาสีแอบดักพบกานต์ ซึ่งเป็นประธานนักเรียน เพื่อปรึกษาให้กานต์เสนอโครงการสร้างสรรค์สังคมต่อครูระเบียบ ถึงแม้ว่าครูระเบียบจะเย็บแต่ก็มีความคิดในเรื่องโครงการที่จะช่วยพัฒนาสังคมและนักเรียนแต่ก็ถูกขัดขวางจาก ผอ. เพราะกลัวจะเบี่ยงงบประมาณโรงเรียน แต่ครูระเบียบก็สามารถสนองไอเดียของสาสี โดยส่งนักเรียนไปทำกิจกรรมนอกโรงเรียน โดยเสือกกลุ่มสาสีเป็นตัวฮีน สาสีดีใจที่ความคิดของตนเป็นจริงแต่กลับต้องจ้อยเพราะครูระเบียบอาศัยเป็นการลงโทษนักเรียนที่ชอบหนีเรียนไปในตัว อย่างไรก็ตามกานต์ก็ชอบในความคิดและพลังของกลุ่มน้ำเต้าคู่ถึงกับเสนอครูระเบียบให้มีมวอลเลย์บอลหญิงขึ้น เป็นครั้งแรกของโรงเรียน กานต์กลับต้องปวดหัวเพราะแทนที่จะได้นักวอลเลย์กลับได้สาว ๆ ที่สนใจटनाแทน แต่ในบรรดาสาว ๆ เหล่านั้นยังดีที่มีอันนี้ ซึ่งมีฝีมือ และเป็นดาวเด่นประจำทีมกลุ่มน้ำเต้าชุดดำไม่ได้ที่จะเข้าไปวนแต่สาสีมีความตั้งใจจริงที่จะร่วมทีมวอลเลย์บอลหญิงของโรงเรียน แต่เมื่อเข้าไปร่วมซ้อมทีมก็ต้องเจอกานต์ซึ่งเป็นโค้ชสั่งให้ฝึกหนักจนแทบจะหนีกันไปตาม ๆ กัน แต่ด้วยความอดทนและความสามัคคี ทำให้สาสีและเพื่อน ๆ ได้เข้าเป็นนักกีฬาทีมโรงเรียน แต่ในระหว่างซ้อมหนักเพื่อเตรียมทีมลงแข่งขันชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยนั้น สาว ๆ ทีมวอลเลย์บอลต้องเจอมือมิดจิตทรมาน ซึ่งชอบขโมยชุดชั้นใน กลุ่มน้ำเต้าคู่พยายามหาทางจับขโมยแต่ก็ยังช้ากว่าครูระเบียบ ครูระเบียบเองก็ยังไม่สามารถรู้วามขโมยกลับเป็นใคร จนกระทั่งสาสีแอบบันทึกการแต่เพียงผู้เดียว แต่การที่สาสีเป็นหญิงก็เกือบเสียท่าคนร้าย ดีว่าได้กานต์ขี่ม้าขาวมาช่วยไว้ได้ทันจนรู้ว่ามีมือมิดกลับชอบขโมยชุดชั้นในเป็นใคร

กานต์กับสาสีเริ่มเข้าใจกันและกันมากขึ้น ต่างให้กำลังใจกันอย่างดีทั้งการเรียน กีฬาและความรัก เรื่องราวดำเนินไปด้วยดีจนกระทั่ง ผอ. อนุญาตให้ส่งทีมวอลเลย์บอลเข้าแข่งขัน แต่ครูระเบียบผู้ซึ่งนักเรียนส่วนมากมองว่าเจ้าระเบียบและเหี้ยมร้าย แอบส่งทีมเข้าแข่งขันโดยผลการจนทีมวอลเลย์บอลหญิงของโรงเรียนจรรยางามชนะคู่แข่งมาตลอดจนได้เข้ารอบชิงชนะเลิศ สาสีดีใจมากจนเผลอแสดงความรักกับกานต์มากเกินไปจนทำให้อันนี้ ซึ่งยังคงมีใจต่อกานต์อยู่ เอาเรื่องนี้ไปฟ้อง ผอ. ผอ. โกรธมากถึงขนาดจะให้ถอนทีมเพราะไม่พอใจครูระเบียบที่ทำการผลการ ครูระเบียบไม่ยอมถอนทีมเพราะเห็นถึงความตั้งใจจริงของเด็ก ๆ ผอ. ยิ่งโกรธใหญ่

เมื่อรู้ดังนั้น ถึงขนาดให้ครูระเบียบพิจารณาตัวเองและสั่งงานตัวให้สู้เต็มที่อย่างเด็ดขาด มิฉะนั้น ต้องโดนโทษหนักถึงไล่ออก งานที่ไม่สนใจต้องนำลูกทีมเข้าแข่งรอบชิงให้ได้ เพื่อชัยชนะที่ทุกคน ใฝ่ฝัน และเพื่อครูระเบียบที่ยอมเสียสละเพื่อนักเรียน

การแข่งขันรอบชิงชนะเลิศมาถึง ทีมวอลเลย์บอลหญิงของโรงเรียนจรรยางามลง แข่งขันด้วยความมุ่งมั่นขับเคี่ยวกับคู่แข่งอย่างหนัก ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะจนมาถึงเซตตัดสิน งานที่รู้ว่าครูระเบียบซึ่งลาออกจากโรงเรียนไปแล้ว มาให้กำลังใจถึงสนามแข่งจึงบอกเร้า ให้ลูกทีมต่อสู้เพื่อครูระเบียบ นักกีฬาทุกคนสู้เต็มที่แม้วันนี้ก็ยังสานึกในความผิดของตนที่ทำให้ ครูระเบียบถูกไล่ออก งานในฐานะโค้ชสิ้นสุดเพียง ครูระเบียบแอบเชียร์อยู่คนเดียว แม้ ผู้อำนวยการจอมดีดซึ่งต้องมานั่งชมอยู่อย่างเสียไม่ได้ก็ยังอดไม่ได้ที่จะหวังให้ทีมวอลเลย์หญิง ชนะเลิศเพราะอย่างน้อยตัวเองก็ได้หน้า

ครั้งที่ 8

การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกรู้จักการสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวและผู้อื่น
2. เพื่อให้สมาชิกรู้ถึงความสำคัญของครอบครัว

อุปกรณ์ 1. วีดิทัศน์ 1 ม้วน ความยาว 40 นาที เรื่อง "พ่อ"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกาย และจิตใจ
2. เปิดวีดิทัศน์ เรื่อง "พ่อ" ให้แก่สมาชิกดูเป็นเวลา 40 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "พ่อ"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอธิบาย การตอบคำถามและสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม

เนื้อเรื่อง "พ่อ"

เรื่อง...ข้อ...

ช่วงเริ่มปีการศึกษาใหม่ สำหรับสถาบันการศึกษาที่มีชื่อว่า...โรงเรียนนานาชาติ ๕ ที่มีนักเรียนมากมายจนทั่วสารทิศ ทั้งผิวหมึก ผิวขาว ผิวดำ หัวแดง และคงเป็นเรื่องปกติธรรมดาเหมือนเช่นเดียวกับสถาบันอื่น ๆ หากถ้าไม่มีนักเรียนทั้งเจ็ดคน กับครูหนุ่มสาวอีกสองคน ที่บังเอิญ บังเอิญ มารู้จักกันเลยทำให้เกิดเป็นความรัก ความเกลียด ความวุ่นวาย ความสับสน ซึ่งรวมอยู่ในความรัก แสนชื่อของวัยเรียนอันร้ายแรง เบิกบานและแสนสนุก

มิตรภาพของกลุ่มเด็กนักเรียนทั้งเจ็ดคนและความรักของครูหนุ่มกับครูสาวกว่าจะลงเอยจบวอลไปด้วยกลิ่นไอของความรู้สึกที่ดีต่อกัน และความรักที่บริสุทธิ์งดงามก็ดูจะวุ่นวายไปหมด เมื่อ...แร็ป...เด็กหนุ่มหัวโจกของเด็กชั้นมัธยมปลายเริ่มมีความรู้สึกที่ดี ๆ กับเด็กสาวที่ชื่อณิธิซึ่งเธอเป็นลูกพี่ลูกน้องของยังกี้ที่เป็นคู่อริกับแร็ป... ถึงแม้ยังกี้จะเป็นเด็กรุ่นน้องเรียนอยู่เพียงชั้นมัธยมตอนต้น แต่ยังกี้ก็ไม่เคยเห็นแร็ปเป็นรุ่นพี่เลย ซ้ำยังรู้สึกเสียดที่เห็นแร็ปมาต่อแย่นี่ในญาติตัวเอง

แร็ปมีเพื่อนอีก 2 คน ที่ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ คนหนึ่งชื่อ บีเวอร์เด็กหนุ่ม ผิวดำช่างคิดช่างฝัน และชอบประดิษฐ์ของต่าง ๆ เอามาเล่นกับเพื่อน ของประดิษฐ์ของเขาทำเอาหลายคนทิ้งและได้หัวเราะอยู่เสมอ อีกคนหนึ่งคือ นิวส์ เด็กหนุ่มช่างฝันหวาน เขามีความทรงจำที่ตราตรึงอยู่กับหญิงสาวในชุดแดง และความฝันของเขาไม่เคยเป็นจริง ซ้ำยังถูกเพื่อน ๆ แกล้งเสียดอีก

ในขณะที่เดียวกัน ยังกี้ ก็มีคู่หูผิวดำชื่อ ไวท์ เขาเป็นคนที่ชอบใช้กำลังมีพลังมากกว่าสมอง ตัดสินและแก้ปัญหาด้วยการลุยอยู่เสมอ และเด็กสาวอีกคนหนึ่ง ช่างจดช่างจำจนกลายเป็นยัยบันทึกใบหน้าที่สุด เธอมีชื่อว่า เซอร์รี่ เธอชอบที่จะไปไหนไปด้วยกับยังกี้และไวท์ ตลอดเวลา ถึงแม้พวกเขาจะออกราคาใจให้เห็นเธอจดแถมลงไม่ว่าจะพูดอะไรออกมา แต่ก็ยังมีให้เธอติดตามไปด้วยเสมอ

ทั้งกลุ่มแร็ปและกลุ่มยังกี้ ต่างก็มีเรื่องบาดหมางกันอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ณิธิเด็กสาวช่างเรียนก็คอยห้ามปรามและให้สนใจกับการเรียนบ้าง แทนที่จะมาทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่เธอก็ไม่เคยเห็นมิตรภาพของทั้งสองกลุ่มเกิดขึ้นเลย

ระหว่างที่พวกนักเรียนทั้งสองกลุ่มยังลงรอยกันไม่ได้ ครูหนุ่ม หน้าตาหล่อเหลา ซึ่งเป็นครูใหม่ที่เพิ่งเข้ามาสอน ก็เปิดบึงครูสาวที่ชื่อเมริสาตั้งแต่แรกเห็น แต่ด้วยความเป็นคนที่นิสัยเรียบร้อย ๆ ชื่อ ๆ ทำให้เขาได้แต่แอบลอบมอง แอบรักครูสาวแต่เพียงเงิบ ๆ ซ้ำงเดียวครูเมริสา พอจะเห็นความต้องการของครูนิกอยู่บ้าง แต่ก็มักได้หัวเราะเขาทุกครั้งที่จะพยายามเข้ามาพูดคุยสนทนด้วยท่าที่เป็น ๆ แสนใจ

ทั้งกลุ่มแร็พและยังกี้ ต่างก็รักครูหนุ่มสาวของตัวเอง จึงพยายามที่จะช่วยให้ครูทั้งสองคนมีความรักต่อกัน แต่ดูเหมือนว่าความพยายามเหล่านั้นกลับยิ่งทำให้ครูนิกและครูเมริสาห่างกันออกไปอีก และเพิ่มความบาดหมางของตัวเองทวีมากขึ้น ในที่สุดก็ได้เผชิญหน้าต่อกันในงานกีฬาแข่งฟุตบอล ทั้งสองกลุ่มมีโอกาสได้ดวลแข้ง ตะลุมพุกกันอย่างดุเดือดแต่ผลการแข่งขันก็ยังเสมอกันอยู่ดี

ยังกี้รู้สึกแค้นเคืองกับการแข่งกีฬานี้ครั้งนี้มากที่ไม่อาจเอาชนะแร็พได้ ในขณะที่เขา กับไวท์ เดินออกมาจากโรงเรียนก็พบเข้ากลุ่มเด็กจ๊ากกี้ ที่เคยมีเรื่องต่อกันก่อนหน้านี้ พวกจ๊ากกี้หลายคน เข้ามารุมมาดุ่มจนทั้งสองสะลักสะบอมเห็นดาวลอยแว้ง เขารู้ซึ่งวิ่งตามมา เห็นเหตุการณ์เข้าพอดีจึงรีบวิ่งหน้าตั้งอย่างสุดชีวิตตามพวกแร็พมาช่วย

ในที่สุดมิตรภาพของแร็พและยังกี้ก็เริ่มต้นขึ้น ยังกี้ยอมจับมือกับแร็พ ทำให้พี่น้องและคนอื่น ๆ พลอยดีใจไปด้วยที่เห็นความรู้สึกดี ๆ เช่นนี้ จากนั้นก็เป็นการร่วมมือช่วยเหลือ ครูนิกและครูเมริสาอีกครั้ง โดยชวนทั้งสองไปเที่ยวทะเลในช่วงเปิดเทอม

เหตุการณ์ดูเหมือนจะราบเรียบและลงเอยกันได้ หากไวท์ไม่ไปขโมยของเจ้าของบ้านที่ไปพักซึ่งเป็นญาติของยังกี้ทำให้เพื่อน ๆ รวมไปทั้งครูทั้งสองออกอุบายแกล้งไวท์ขึ้นในคืนวันแรกที่เขาไปถึงทำให้ไวท์กลัวจนตัวสั่น และขัดหลาบกับการขโมยของชาวบ้านอีก และที่ทะเลแห่งนี้อย่าง ที่ครูนิกได้ เริ่มต้นที่จะทำความรู้จักและผูกพันกับครูสาวชื่อเมริสา

เป็นครั้งแรกและกลายเป็นของขวัญชิ้นพิเศษของเหล่าเด็กนักเรียนทั้งเจ็ดคน

ครั้งที่ 9

การเข้าใจตนเอง การแสดงออกในพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกสามารถเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น
2. เพื่อให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม

อุปกรณ์ 1. วีดิทัศน์ 1 ม้วน ความยาว 27 นาที เรื่อง "วัยวน"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกายและจิตใจ
2. เปิดวีดิทัศน์ เรื่อง "วัยวน" ให้นักสมาชิกดูเป็นเวลา 27 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้นักสมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "วัยวน"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถามและสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม

เนื้อเรื่อง "วัยวน"

เรื่อง "วัยวน"

ครอบครัวของ "มีชัย" ประกอบด้วย พ่อ แม่ และน้องชายชื่อ "เจี๊ยบ" อายุของเจี๊ยบประมาณ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนมีชัยเองอายุประมาณ 15-16 ปี ไม่ได้ศึกษาต่อ บริเวณบ้านของมีชัยเช่าเขาอยู่ในแหล่งสลัมซึ่งเป็นบ้านไม้ พ่อของมีชัยตกงานเอาแต่ดื่มสุราทุกวัน หลังจากดื่มสุราก็ขบทะเลาะกับภรรยา แล้วก็มีมีชัยว่ามีชัยเกิดมาเป็นตัวชอยของบ้าน ทำให้พ่อตกงาน ทำมาหากินไม่ขึ้น และก็มีเรื่องดบตีภรรยา ซึ่งบางครั้งมีชัยและเจี๊ยบทนดูไม่ได้ก็เข้าไปห้ามพ่อ ไม่ให้ทำร้ายแม่ ซึ่งก็ถูกพ่อตบตีเอาด้วย บางครั้งมีชัยทำถ้าจะสู้พ่อแต่แม่ก็ห้ามไว้ ภายในครอบครัวก็เป็นอย่างนี้แทบทุกวันจนมีชัยไม่อยากอยู่บ้าน จึงพาให้มีชัยไปพบเพื่อนจนติดยาเสพติด

หลังจากมีชัยติดยาเสพติด ก็ถูกตำรวจจับ ถูกส่งตัวไปไว้สถานกักขังตัวที่สถานพิเคราะห์เด็กและเยาวชนบ้านกรุณาเป็นเวลา 1 ปี 6 เดือน หลังจากออกจากสถานกักขังตัวมีชัยได้เลิกยาเสพติดแล้วก็กลับมาข้างที่พ่อและแม่อยู่ ซึ่งก็ทราบว่า พ่อเสียชีวิตแล้ว แม่อยู่กับน้องชาย ซึ่งแม่ก็รับภาระทุกอย่างภายในบ้าน ซึ่งแม่ของมีชัยไปขายข้าวแกงติดกับโรงเรียนของเจี๊ยบ มีชัยก็พยายามหาตัวให้ดีขึ้นซึ่งโดยการไปช่วยแม่ขายข้าวแกง แต่ก็ถูกเพื่อนล้อว่าคนใช้คนติดยาเสพติด แม่ของมีชัยก็ได้บอบบมีชัย ส่วนตัวมีชัยเองก็บอกแม่ว่าจะไม่หนีปัญหา จะสู้กับปัญหา ให้ทุกคนยอมรับให้ได้ แรกมีชัยก็ทนได้ พอนานเข้ามีชัยถูกเพื่อนบ้านล้อเข้ามา ๓ ก็ทนไม่ได้ บางครั้งก็มีการชกต่อยกัน ส่วนน้องชายของมีชัยเองไม่เป็นอันเรียนหนังสืออายุเพื่อน ๆ ที่มีพี่ชายเป็นคนติดยาเสพติด และติดคุก ถูกเพื่อนในชั้นเรียนล้อตลอด

จนทำให้ครอบครัวมีชัยทะเลาะกัน มีชัยเสียใจมากคิดว่าใครว่าไม่เท่าไร ขออย่าให้แม่และน้องชายว่าก็แล้วกัน มีชัยคิดจะหนีออกจากบ้านเพื่อตัดปัญหา มีชัยกำลังนั่งคิดอยู่คนเดียวก็มีเพื่อนสมัยที่ติดยาเสพติดด้วยกัน ซึ่งก็ไม่เลิกยาเสพติดกล่าวกับมีชัยว่า "ไม่มีใครเข้าใจเราเท่าที่พวกเราทำกันเองหรอก" เพื่อนก็ยื่นยาเสพติดให้ มีชัยมีชัยทำกำลังเลแต่ก็

รับเอาไว้

มีชัยกลับบ้านมานั่งคิดอยู่สักพัก ก็เก็บข้าวของจะออกจากบ้านเพื่อเป็นการตัดปัญหา
 ขณะนั้นเองก็ได้ยินข้างนอกบ้านเสียงดังมาก มีชัยก็เปิดหน้าต่างออกดู ก็รู้ว่าเพื่อนคนที่ให้
 เสพติดกำลังทะเลาะตบตีกันเรื่อง สามีติดยาเสพติดจนติดเชื้อโรคเอดส์ แล้วนำไปติดภรรยา
 ตนเองซึ่งกำลังท้อง

ทำให้มีชัยคิดว่า การติดยาเสพติดไม่ดีทำให้ติดเชื้อโรคเอดส์ และเพื่อนที่บอกว่า
 ไม่มีใครเข้าใจเราก็ไม่ใช่คนที่คิด ไม่มีใครรักเราจริงเท่ากับแม่ของตนเอง ทำให้
 มีชัยไปขอโทษแม่ จะปรับตัวเองเสียใหม่

ครั้งที่ 10

บทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว การให้และรับ ข้อติชม

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกรู้จักการแสดงบทบาทอย่างไรที่มีประโยชน์ต่อครอบครัว
2. เพื่อให้สมาชิกสามารถยอมรับข้อติชมได้

อุปกรณ์ 1. วีดิทัศน์ 1 ม้วน ความยาว 40 นาที เรื่อง "สมปรารถนา"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกายและจิตใจ
2. เปิดวีดิทัศน์ เรื่อง "สมปรารถนา" ให้แก่สมาชิกดูเป็นเวลา 40 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "สมปรารถนา"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถามและสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม

เนื้อเรื่อง "สมปรารถนา"

เรื่องสมปรารถนา

"สมปรารถนา" เป็นเรื่องของเด็กหญิงคนหนึ่งที่เกิดมาพิการ เป็นง่อย ขาสีบดิน ไม่ได้ แต่ความพิการไม่ได้เป็นอุปสรรคในการเรียนของเด็กคนนี้

แม้จะต้องคลานลากขาไปโรงเรียนทุกวันเกือบ 4 ปีเต็ม ตอนเริ่มเรียนใหม่ ๆ สมปรารถนาไม่ต้องคลานลากขาไปโรงเรียน... เพราะมีพ่อที่รักลูกคนเดียวเป็นชีวิตจิตใจ พ่อเอาสมปรารถนาซ้อนท้ายจักรยานไปโรงเรียนทุกวัน เข้าไปส่งเย็นไปรับ ถึงจะพิการ สมปรารถนาก็ไม่น้อยกว่าใคร

แม้จะจนแสนจนพอกับแม่ก็ขยันทำมาหากินเพื่อส่งเสียให้สมปรารถนาได้เรียน

แต่... หนึ่งจกั๊งโพธิ์ใหญ่ของสมปรารถนาหักสะบั้น พ่อเสียรู้เพื่อนที่รู้จักกัน พ่อถูกศาลตัดสินจำคุก 20 ปี ข้อหาฆ่าคนตายเหลือแต่แม่ที่หาเลี้ยงแบบตก ๆ หล่น ๆ เพราะความจนบังคับ

แต่สมปรารถนาไม่เคยย่อท้อ มูมานะ... ทนทรมาณคลานลากขาตัวเองไปโรงเรียนทุกวันจนกระทั่งขึ้นชั้น บ.4 แม่ถูกชาวบ้านด่าว่าอย่างยับเยินที่ปล่อยยให้ลูกตัวเองทรمانอย่างนั้น แต่เสียงด่าว่าเป็นเสียงที่ปั่นเจือไปด้วยความเมตตาและสงสาร

จนกระทั่งครูในโรงเรียนทุกคนทนเสียงเห่านั้นไม่ไหว ทุกคนลงมติให้แม่สมปรารถนามาลาสมปรารถนาออกจากโรงเรียน

แต่สมปรารถนาไม่ยอม เธอว่าให้บอกครูว่า "หนูเรียนได้... หนูเรียนได้" จนครูทุกคนใจอ่อนยอมให้เธอเรียนต่อ สมปรารถนาเธอ "สมปรารถนา"

แล้วข่าวการมูมานะและอดทนในการเรียนของเด็กพิการกระจายไปทั่ว คนไทยใจพุดธ รุมโอบอุ้มเธอ แสงสว่างแห่งชีวิตเกิดขึ้นแก่เด็กพิการที่คลานลากขาไปโรงเรียน

สมปรารถนา เธอไม่ต้องคลานจากขาไปโรงเรียน เธอมีรถที่โยกด้วยมือพาเธอไปโรงเรียนแทนขาทุกวัน ความเป็นอยู่ก็ดีขึ้น

ครั้งที่ 11

การยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และทราบถึงวิธีการปรับตัวกับครอบครัว

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกสามารถยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว
2. เพื่อให้สมาชิกสามารถปรับตัวกับครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

อุปกรณ์ 1. วีดิทัศน์ 1 ม้วน ความยาว 30 นาที เรื่อง "ต้นตรงปลายงอ"

วิธีดำเนินการ

1. จัดห้องให้อยู่ในลักษณะที่สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายทั้งร่างกายและจิตใจ
2. เปิดวีดิทัศน์ เรื่อง "ต้นตรงปลายงอ" ให้แก่สมาชิกดูเป็นเวลา 30 นาที
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
4. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากเรื่อง "ต้นตรงปลายงอ"
5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถามและสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม

เนื้อเรื่อง "ต้นตรงปลายงอ"

เรื่อง คั่นตรงปลายงอ

"ชัย" เป็นเด็กผู้ชาย อายุประมาณ 17 ปี ครอบครัวของชัยประกอบด้วยพ่อและแม่ พ่อมีอาชีพขายประกันอยู่ในระดับหัวหน้าหน่วย มารยะ 4-5 ปีหลังมานี้พ่อของชัยขายประกันไม่ได้ ไม่ได้ให้เงินช่วยทางบ้าน และไม่คอยกลับบ้านชอบอ้างว่าไปประชุม หาลูกค้าบ้าง แต่จริง ๆ แล้วติดผู้หญิง ซึ่งลูกชายก็เห็นบ่อย ๆ แม่ของชัยมีอาชีพเป็นแม่บ้านทำงานอยู่กับบ้าน และรับจ้างซักผ้า มีรายได้พอใช้จ่ายในบ้าน แม่ของชัยนิสัยชอบบ่น ชอบทะเลาะกับพ่อ

วันนี้ก็เป็นอีกวันหนึ่งที่แม่กับพ่อทะเลาะกัน เรื่องพ่อไม่ให้เงินใช้จ่ายภายในบ้านและไม่คอยกลับบ้าน ไม่มีความรับผิดชอบหน้าที่ พ่อของชัยก็หนีออกจากบ้านและก็นัดผู้หญิงไว้อีกคน ซึ่งชัยก็กลับจากโรงเรียนมาเห็นพ่อไปกับผู้หญิง พ่อชัยกลับถึงบ้านแม่ก็บ่นทันทีว่ากลับบ้านช้า ไม่ช่วยทำงานบ้าน ชัยเลยเป็นคนเก็บตัวเงียบแล้วก็สูบบุหรี่ เพื่อคลายความเครียด แม่มาเจอชัยสูบบุหรี่ก็โมโหมาก ชัยก็หนีออกจากบ้านไม่ได้กลับมาบ้านไปหาเพื่อนที่ชื่อ "ตุ้ย" ซึ่งตุ้ยเป็นเพื่อนที่โตของชัย ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา มีความรู้แค่ บ.6 แต่ทำงานแล้ว ชัยมาหาตุ้ยไม่เจอก็ออกเดินไปเรื่อย ๆ คืนแรกชัยนอนที่ป้ายรถเมล์ ชัยคิดจะกลับบ้านก็กลับไม่ได้เพราะแม่ไล่ออกจากบ้าน ก็เลยจะไปหาเพื่อนอีกกลุ่มหนึ่งที่ติดยาเสพติด จนชัยอาศัยอยู่กับเพื่อนกลุ่มนี้จนติดยาเสพติด

แม่และตุ้ย ซึ่งเป็นเพื่อนของชัยก็ออกตามหาชัยที่โรงเรียนข้าง บ้านเพื่อนข้าง ก็ไม่เจอ แม่ชัยก็ไปไปตามศาลต่าง ๆ เพื่อที่จะได้เจอลูก

วันหนึ่งชัยปวดท้องเป็นไส้ติ่งอักเสบ เพื่อนกลุ่มติดยาเสพติดนำชัยส่งโรงพยาบาล และโทรบอกแม่ชัย แม่ชัยมาเยี่ยมชัยที่โรงพยาบาล ระหว่างแม่และชัยก็เข้าใจกัน แม่ก็ให้อภัยลูก ชัยก็ขอโทษว่าต่อไปจะไม่ทำอีก แม่ก็ขอร้องให้ชัยกลับเข้าเรียนหนังสืออีก แต่ก็สายไปเสียแล้วชัยได้รับเชื้อเอดส์จากยาเสพติด ทางแพทย์ที่โรงพยาบาลก็พยายามให้ค่ายรักษาและแนะนำให้ชัยเข้าใจเกี่ยวกับโรค การปฏิบัติตัวในการเข้าอยู่กับครอบครัว สังคม แล้วชัยก็เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลอีกครั้ง แม่ของชัยพามารักษาเป็นโรงพยาบาลแห่งนี้ชัยได้รับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ การใช้ชีวิตอย่างไรในสังคม การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย จนชัยออกจากโรงพยาบาล แม่ก็ให้ชัยกลับเข้าศึกษาต่อจนจบได้รับพระราชทานปริญญาบัตร พ่อแม่ และเพื่อนต่าง ๆ ก็มาให้กำลังใจแก่ชัยที่สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้เป็นผลสำเร็จ

ครั้งที่ 12

ปัจฉิมนิเทศ

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกได้ร่วมกันอภิปราย และสรุปการเรียนรู้จากข้อสนทนา เกี่ยวกับ การปรับตัวกับครอบครัว

อุปกรณ์ ไม่มี

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัย และสมาชิก นั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน
2. ผู้วิจัยซักถามสมาชิก แล้วทบทวนเกี่ยวกับความหมาย การปรับตัวกับครอบครัว
3. ให้สมาชิกแต่ละคน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัว ด้านต่าง ๆ ได้แก่ การยอมรับตนเอง การยอมรับผู้อื่น การเคารพในความคิดและเหตุผลของผู้อื่น การร่วมมือการทำงาน การรู้จักให้รู้จักรับของผู้อื่น การสื่อสารที่ดีในครอบครัว การสร้างความสัมพันธ์ การแสดงพฤติกรรมเหมาะสม การยอมรับข้อติชม การยอมรับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว
4. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม เกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัวและกล่าวขอบใจสมาชิกและกล่าวปิดการเข้าร่วมกิจกรรม

ประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของสมาชิก
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายสุวิทย์ ดวงเวียง
เกิดวันที่	4 สิงหาคม 2507
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 53 หมู่ 7 ซอยอ่อนนุช แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
สถานที่ทำงาน	สถานฝึกฝนสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ประเวศ ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2526	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนตากสินประชาสรรค์ อ.ตากสิน จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ.2529	ประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ระดับต้น วิทยาลัยพยาบาลศรีธัญญา นนทบุรี
พ.ศ.2532	กศ.บ. (วิชาเอกสุขศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2538	กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร